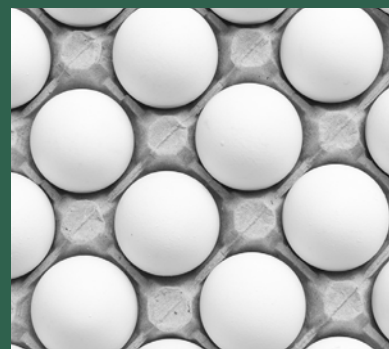

Förslag på mål och uppföljningsmetoder för svensk livsmedelsproduktion

RA25:10

Sammanfattning

- Jordbruksverket föreslår att utvecklingen för jordbruks- och trädgårdsprodukter följs genom marknadsbalanser. För fiske- och vattenbruksprodukter föreslår vi att utvecklingen följs genom produktionsstatistik.
- Vi lämnar förslag på mål om ökad försörjningsgrad för olika jordbruks- och trädgårdsprodukter. För fiske- och vattenbruksprodukter föreslår vi mål som uttrycks som produktionsökningar i vikt.
- För att målen ska bli trovärdiga krävs att de åtföljs av anpassade åtgärder. Det är konsumenternas efterfrågan och marknadens aktörer som i huvudsak ska driva utvecklingen, men staten behöver skapa förutsättningar genom att utnyttja möjliga verktyg för stöttning och styrning.

Regeringen har gett Jordbruksverket i uppdrag att lämna förslag på hur uppföljning och mätning av livsmedelsproduktionen i Sverige kan förbättras och konkretiseras. Jordbruksverket ska också beskriva möjliga målformuleringar samt för- och nackdelar med dem. Livsmedelsstrategin 2.0 är vägledande, för att livsmedelsstrategins riksdagsbundna mål ska kunna förverkligas.

I den här rapporten redovisar vi uppdraget och lämnar förslag på mål för livsmedelsproduktionen samt på hur utvecklingen mot dessa kan mätas och följas. Uppdraget har förankrats brett på Jordbruksverket och vi har även inhämtat synpunkter från andra myndigheter och livsmedelsbranschens aktörer. En arbetsgrupp på Jordbruksverket med följande representanter har skrivit rapporten: Åsa Lannhard Öberg, Bengt Johnsson, Patrik Eklöf, Lina Waara, Johannes Erlandsson, Elice Fällström och Ulf Svensson. Rapporten har beslutats av Jordbruksverkets generaldirektör.

Bilder framsida:

Rapsfält, Foto: Kentaroo Tryman, **Musselodling**, Foto: Anneli Fredrikson,

Nötkreatur, Foto: Skandinav, **Grönsaker**, Foto: Ellinor Hall, **Vita ägg**, Foto: Pixabay

Sammanfattning

Regeringen bedömer att arbetet med att stärka livsmedelsproduktionens konkurrenskraft måste intensifieras. Jordbruksverket har därför fått i uppdrag att lämna förslag på hur vi kan mäta och följa upp utvecklingen, genom att ta fram underlag för att bedöma möjlig produktionsökning över tid. Jordbruksverket ska också beskriva möjliga målformuleringar samt för- och nackdelar med sådana. Livsmedelsstrategin 2.0 är vägledande för att förverkliga livsmedelsstrategins riksdagsbundna mål om ökad produktion.

Vi föreslår att utvecklingen för jordbruks- och trädgårdsprodukter följs genom marknadsbalanser. Vårt förslag är att mål sätts för stärkt försörjningsgrad till 2035. Försörjningsgraden visar svensk produktion i förhållande till totalkonsumtionen. Några exempel är att spannmål ska öka från 115 till 140 procent, kött från 70 till 80 procent och äpple från 28 till 50 procent. För fiske- och vattenbruksprodukter föreslår vi att utvecklingen följs genom produktionsstatistik. Vårt förslag är att produktionen ska öka med 60 procent i vikt till 2035, och att uppföljning sker av hur pelagiskt fiske, demersalt fiske, insjöfiske, vattenbruk fisk och vattenbruk övrigt bidrar. Urvalet av råvaror baseras på att Sverige har naturgivna förutsättningar att producera dessa, att de har tillväxt- och exportpotential och att de främjar svensk livsmedelsförsörjning.

Det finns flera möjligheter och utmaningar kopplat till en ökad produktion. Till exempel är stort konsumentintresse för svenska mervärden en möjlighet, medan beroende av importerade insatsvaror är en utmaning. Tillgången på outnyttjade mark- och vattenresurser är både en möjlighet och en utmaning. Även om produktiviteten ökar på befintliga marker bedömer vi att det behövs cirka 340 000 hektar mer mark, främst för produktion av foder till ett ökat djurantal men även för bete och produktion av livsmedel. Vidare kan livsmedelsproduktionen leda till såväl positiv som negativ miljöpåverkan. Exempelvis bidrar betande djur till både biologisk mångfald och utsläpp av växthusgaser. En förutsättning för att öka produktionen av livsmedel samtidigt som vi beaktar relevanta miljömål, är bland annat att grön omställning och förbättrad resurseffektivitet sker parallellt.

För att målen ska kunna nås behöver åtgärder, som i många fall redan vidtagits, vässas ytterligare. Vi lyfter dussintalet exempel, bland annat att utnyttja EU-stöden, stötta investeringar, fortsätta med regelförenkling och öka resurseffektiviteten. Beräknad kostnad för investering i stallar uppgår till 15,5 miljarder kronor och i växt- och trädgårdsodling till 11 miljarder kronor.

Det är konsumenternas efterfrågan och marknadens aktörer som i huvudsak ska driva utvecklingen av livsmedelsproduktionen, men staten behöver bidra genom möjliga verktyg för stöttning och styrning.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1. Uppdraget.....	8
1.2. Metod	8
1.3. Avgränsningar	10
2. Möjligheter och utmaningar för ökad svensk livsmedelsproduktion ...	11
2.1. Mark- och vattenresurser	11
2.2. Svenska mervärden	13
2.3. Ekologiskt jordbruk.....	13
2.4. Internationella miljömål	14
2.5. Minskad produktion i andra EU-länder	14
2.6. Beroende av importerade insatsvaror	14
2.7. Generationsväxling och arbetskraft	15
2.8. Viltskador i jordbruk, fiske och vattenbruk	15
2.9. Tillstånd och fångstkvoter för vattenbruk och fiske	16
3. Hur kan vi mäta och följa upp utvecklingen?	17
3.1. Beräkning av försörjningsgrad	17
3.2. Beräkning av marknadsbalanser för jordbruks- och trädgårdsprodukter	20
3.3. Beräkning av produktionen för fiske och vattenbruk	21
4. Förslag på mål	22
4.1. Förslag på mål för spannmål	23
4.2. Förslag på mål för oljeväxter	24
4.3. Förslag på mål för baljväxter	25
4.4. Förslag på mål för potatis	27
4.5. Förslag på mål för socker	29
4.6. Förslag på mål för kött	30
4.7. Förslag på mål för mjölk	34
4.8. Förslag på mål för ägg	36
4.9. Förslag på mål för trädgårdsprodukter	37
4.10. Förslag på mål för fiske och vattenbruk	45
5. Åtgärder för att nå målen	49
5.1. Grundläggande principer	49
5.2. Nyttja EU-stöden	49
5.3. Uppdrag i livsmedelsstrategin	51
5.4. Behov av investeringar	52
5.5. Fortsatta regelförenklingar	54
5.6. Stärka svensk livsmedelsberedskap	54
5.7. Ökad resurseffektivitet och minskade livsmedelsförluster	55

5.8. Exportgodkännande för livsmedel	56
5.9. Nyttja potentialen i Norrland	56
5.10. Öka andelen landad pelagisk fisk till livsmedel	57
5.11. Hantering av djursjukdomsutbrott	57
5.12. Forskning och innovation	57
5.13. Livsmedelskedjans aktörer måste bidra	58
6. Referenser.....	59
Bilaga 1 – Livsmedelsproduktionens utveckling över tid	63
Bilaga 2 – Inspel från branschen och andra externa aktörer.....	78

1. Inledning

Det övergripande målet i den svenska livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala produktionen ökar samtidigt som relevanta miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen av såväl konventionella som ekologiska livsmedel bör svara mot konsumenternas efterfrågan och kan bidra till en ökad försörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

När Sverige gick med i EU ökade konkurrensen från importerade livsmedel. Tillgången på billigare alternativ ökade importen och konsumtionen av vissa varor och det ledde till sjunkande försörjningsgrad överlag. Ökad konkurrens från i synnerhet andra länder inom EU är en viktig orsak till att produktionen i Sverige haft en svag utveckling de senaste 30 åren. Samtidigt har EU-medlemskapet och den inre marknaden inneburit ett större utbud för konsumenterna, liksom ökade möjligheter för svenska livsmedelsaktörer att handla med och sälja sina produkter till andra länder.

Primärproduktionens kostnader påverkas av priser på insatsvaror som drivmedel, el, mineralgödsel, foder, arbetskraft och räntor. Samtidigt ställer klimatförändringar och hänsyn till uppsatta miljömål ökade krav på en grön omställning, som också kostar att genomföra. Sveriges högt ställda djurskydds krav innebär att det är dyrare att producera animalieprodukter i Sverige än i länder där kraven är lägre. Därtill lever vi idag med osäkra handelsvillkor, som kan driva de globala priserna uppåt.

En ökad efterfrågan på svensk mat är en förutsättning för att produktionen ska kunna öka. Det finns flera exempel på mervärden hos svenska livsmedel som tilltalar konsumenter och som lett till en ökad efterfrågan under de senaste tio åren. Ett par exempel är att svenskt ursprung upplevs som tryggt då produktionen präglas av låg användning av antibiotika, god djurvelfärd och höga miljökrav (Svensk dagligvaruhandel, 2024). Svenska konsumenter uppger också att de vill gynna svenska bönder genom att köpa deras produkter. I takt med att beredskap fått ökat fokus så har även försörjningsförmågan klättrat högt på svenskarnas rangordning av faktorer som motiverar till att köpa inhemskt producerad mat (Från Sverige, 2025).

En ökad produktion i Sverige medför utmaningar med att uppnå flera miljömål. Livsmedelsproduktion leder ofrånkomligen till utsläpp av växthusgaser och ammoniak och i delar av landet minskar redan idag odlingslandskapets variation till följd av ökad intensifiering av jordbruket. I sin senaste fördjupade utvärdering inom miljömålssystemet bedömer Naturvårdsverket (2023) att det inte är möjligt att nå varken Generationsmålet eller något av de miljö kvalitetsmål som identifierats som särskilt relevanta för livsmedelsstrategin till 2030. En förutsättning för att öka livsmedelsproduktionen samtidigt som miljömålen nås, är att en grön omställning av produktionen sker parallellt. Det handlar bland annat om att minska miljöpåverkan, fasa ut fossila bränslen, främja en cirkulär ekonomi och biologisk mångfald samt använda resurser på ett hållbart och effektivt sätt. En grön omställning behövs även i länder vi importerar livsmedel och insatsvaror ifrån, för att minska den miljöpåverkan som vår konsumtion ger upphov till där. Ändrade konsumtionsmönster kan bidra till omställningen. Samtidigt bidrar primärproduktionen

med viktiga ekosystemtjänster och en ökning kan också ge fler arbetstillfällen samt främja levande landsbygds- och kustsamhällen.

De senaste åren har nationella och globala kriser avlöst varandra – extremväder, utbrott av djursjukdomar, pandemi och krig i Europa. Efter torkan sommaren 2018 tvingades många producenter att slakta fler djur än planerat. Sommaren 2023 inleddes med ny torka och avslutades med omfattande regn. Växtodlingen drabbades hårdast den här sommaren, men även animalieproduktionen påverkades genom knapp tillgång på foder. Det tar tid att bygga upp besättningar efter en nedskärning och till viss del är den brist på nötkött vi upplever i år kopplad till det minskade antalet kor efter både 2018 och 2023. Flera år i rad med osäkra produktions- och marknadsförhållanden har lett till instabil lönsamhet. Eftersom det djurbaserade lantbruket är en långsiktig verksamhet har intresset för investeringar minskat, och många små diko- och fårproducenter har valt att lägga ner sin produktion.

Den senaste tidens utbrott av djursjukdomar är också en anledning till att läget blivit mer osäkert i animaliesektorn, men tack vare framgångsrik smittbekämpning har kriserna blivit kortvariga. Till exempel drabbades äggsektorn av fågelinfluensa våren 2021, salmonella våren och sommaren 2023, samt ett mindre utbrott av Newcastlesjuka våren 2024. God efterfrågan på ägg, både i Sverige och internationellt, har emellertid stärkt investeringsviljan i äggproduktionen trots dessa kriser. Ytterligare ett exempel är afrikansk svinpest som konstaterades på vildsvin i Västmanland hösten 2023. Till följd av kraftfulla åtgärder från myndigheter och samhälle kunde utbrottet begränsas och bekämpas utan någon större påverkan på livsmedelsproduktionen.

Pandemin hade övervägande negativa effekter på vårt samhälle och livsmedelskedjan var inget undantag. För vattenbruksproduktionen innebar minskade möjligheterna att sälja till restaurang att lönsamheten i beredningsledet blev lidande. Även andra livsmedelsproducenter tappade möjligheterna att sälja sina livsmedel till restaurangledet, på grund av de restriktioner för uteätande som rådde. De svenska köttproducenterna upplevde emellertid en ökad efterfrågan på sina produkter i och med att fler måltider tillagades i hemmen av råvaror från dagligvaruhandeln, där andelen svenskt kött som säljs är betydligt högre än andelen svenskt kött som köps in till restaurangsektorn.

I slutet av pandemin började kostnaderna stiga för insatsvaror som foder, mineralgödsel, el och bränsle. Kostnadsökningarna intensifierades när Ryssland invaderade Ukraina 2022 och det uppstod periodvis knapphet på både livsmedel och insatsvaror till produktionen. Inom fiskproduktionen tvingades företag periodvis pausa både fisket och verksamhet inom beredningsindustrin till följd av höga energi- och bränslepriser. Oro i omvärlden och ett försämrat säkerhetspolitiskt läge har fått beredskaps- och försörjningsfrågor att segla högt upp på agendan inom politiken och samhället i stort.

Åren 2022 och 2023 präglades av hög inflation och stigande räntor, vilket ledde till ökade prisnivåer och att konsumenter började jaga lågprisvaror i handeln. Eftersom svenska livsmedel oftast har något högre prisnivå jämfört med importerade alternativ, var utvecklingen ogynnsam för den svenska livsmedelsproduktionen. År 2025 inleddes med dämpad inflation och räntesänkningar och det har gynnat både hushåll och livsmedelsproducenter i alla led. En undersökning som Lantbrukarnas Riksförbund (2025) genomfört i lantbrukarkåren pekar på ökad framtidstro i år. Jordbruksverkets

(2025) mätningar visar att producentpriset för animalieprodukter legat på en hög nivå i år. Spannmålspriset har å andra sidan varit lägre än normalt, vilket är negativt för producenter av spannmål medan det gynnar animalieföretag som köper foder till sina djur. För fiskberedningsindustrin har råvarukostnaderna stigit betydligt under de senaste åren. Det beror till viss del på hög konkurrens om råvaran. Prisökningar på sjömatprodukter i konsumentled har lett till minskad efterfrågan och en utmanande situation för hela värdekedjan.

1.1. Uppdraget

I och med de utmaningar som livsmedelskedjan mött sedan livsmedelsstrategin beslutades 2017, bedömer regeringen att arbetet med att stärka dess konkurrenskraft måste intensifieras. Detta i syfte att öka den svenska livsmedelsproduktionen i enlighet med livsmedelsstrategins övergripande mål. Vid de samråd som hölls under framtagandet av livsmedelsstrategin 2.0 samt i inspel som lämnades in, framkom ett tydligt önskemål från livsmedelskedjans aktörer om mätbara mål och att dessa ska följas upp. Regeringen har därför gett Jordbruksverket i uppdrag att lämna förslag på hur uppföljning och mätning av livsmedelsproduktionen i Sverige kan förbättras och konkretiseras, genom att ta fram underlag för att bedöma möjlig produktionsökning över tid (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2025). Jordbruksverket ska också beskriva möjliga målformuleringar samt för- och nackdelar med dem. Livsmedelsstrategin 2.0 är vägledande, för att livsmedelsstrategins riksdagsbundna mål ska kunna förverkligas.

Målformuleringarna ska vara möjliga att följa upp över tid och innehålla en första kontrollstation 2030. Som exempel på målformuleringar nämns i livsmedelsstrategin 2.0 och i uppdraget till Jordbruksverket (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2025) en marknadsandel (fortsättningsvis omnämnt som försörjningsgrad¹) för kött och mjölkekvaliteter på 80 procent, samt en försörjningsgrad för spannmål på 150 procent. Vidare nämns att försörjningsgraden för gröna proteiner bör vara på 100 procent samt att en produktionsökning av sjömat med 80 procent bör vara möjlig. Jordbruksverket ska i uppdraget säkerställa att företagens administrativa börda minimeras och beskriva den föreslagna metodens konsekvenser för företag i livsmedelskedjan. Inom ramen för uppdraget ska Jordbruksverket också inhämta synpunkter från relevanta myndigheter samt föra en nära dialog med livsmedelskedjans aktörer.

1.2. Metod

Jordbruksverket inledde arbetet i slutet av april 2025 med att identifiera relevanta livsmedel och varugrupper att formulera målförslag för. Utgångspunkten för urvalet var de produkter som regeringen exemplifierar i uppdraget, men utöver dessa har vi bedömt ytterligare ett antal som är betydelsefulla för den svenska livsmedelsproduktionen och för en god beredskap. Urvalet är förankrat med företrädare för livsmedelsbranschen. Därefter sammanställde vi utvecklingen över tid och såg över tillgängliga data för att avgöra vilken typ av mått som vore rimligt att använda för uppföljning av livsmedelsproduktionen.

¹ Försörjningsgraden beräknas genom att dividera produktionen med totalkonsumtionen och visar vår förmåga att tillgodose efterfrågan under en given historisk period. Försörjningsgraden visar inte andelen svenskproducerat på den inhemska marknaden eftersom en del av vår produktion exporteras.

I våra analyser av potentialen för jordbruks- och trädgårdsprodukter har vi utgått från genomsnitt av försörjningsgraden för en längre period. Detta då den kan variera kraftigt mellan år, bland annat på grund av ogynnsamt väder och utbrott av djursjukdomar.

Vi har också utgått från att en ökad produktion till viss del drivs av att befolkningen ökar. I våra analyser har vi antagit en befolkningsökning på 2,7 procent från 2024 till och med 2035 (SCB, 2024). En annan faktor som påverkar efterfrågan på mat är ekonomisk tillväxt och konjunktur. Vi har haft med oss dessa samband när vi arbetat med målförslagen, men inte gjort en djupare analys av dem inom ramen för detta uppdrag.

I ett tidigt skede hölls dialog med Regeringskansliet om uppdragets genomförande. Under denna framkom önskemål om att förslagen på mål ska vara på en aggregerad nivå, om det är möjligt. Vi började därför utforma ett samlat mål för kött, men även delmål för nötkött, griskött, matfågel, samt får- och lammkött. Vi anser att det är nödvändigt med delmål för de fyra största köttslagen eftersom nuläge och tillväxtmöjligheter skiljer sig kraftigt åt mellan dessa. Vidare bedömde vi att det är relevant att utforma ett mål vardera för spannmål, rapsfrö, baljväxter, matpotatis, stärkelsepotatis, socker, mjölk, ägg, morötter, matlök, huvudkål, tomat och äpple. Gällande sjömat² ansåg vi att det är rimligt med ett övergripande mål för både fiske och vattenbruk, men att det tydliggörs hur de olika delsektorerna bidrar till målpuppfyllelse när utvecklingen mäts. Jordbruksverket levererade ett underlag kopplat till möjlig produktionsökning för sjömat till och med 2030 inför framtagandet av Livsmedelsstrategin 2.0.

Beräkningen av hur import- och exportflöden bidrar till försörjningsgraden skiljer sig åt mellan produkterna. För en del inkluderar vi bara handeln med råvaror – exempelvis spannmål, frukt och grönsaker, och för andra räknar vi även om handeln med produkter som är mer eller mindre förädlade till råvarans vikt – exempelvis ägg och kött. Det här beror både på att vi vill bibehålla ett traditionellt sätt att räkna, för att kunna jämföra bakåt i tiden, samt att det för en del produktgrupper är svårt att få en säker beräkning av handeln om innehållet i förädlade produkter ska inkluderas. Vi förklarar detta mer i detalj i [bilaga 1](#). När vi beskriver den historiska utvecklingen för de sektorer och produkter vi föreslår mål för utgår vi från 1995 där det är möjligt och relevant. Detta år blev Sverige medlem i EU, vilket medförde betydande förändringar i livsmedelsproduktionen och branschen i stort. I vissa fall är andra tidsperioder mer lämpliga för att illustrera utvecklingen över tid och ibland har vi inte jämförbar statistik för en så lång tidsperiod. Då har andra tidsintervall använts.

Efter att relevanta livsmedel identifierats inhämtade vi synpunkter från myndigheter och aktörer i livsmedelsbranschen genom fysiska och digitala dialoger. Vi gav även möjlighet att lämna skriftliga inspel via mejl och genom en öppen enkät på Jordbruksverkets webbplats. Såväl myndigheter, organisationer och företag av varierande storlek har lämnat inspel. Under dialogerna och i enkäten efterfrågade vi aktörernas syn på målsättningar, uppföljningsmetoder, utmaningar, möjligheter och behov av åtgärder. Under sommaren sammanställdes de dittills inkomna inspelen och vi tog fram förslag på målsättningar och uppföljningsmetoder. Efter sommaren höll vi en fysisk hearing med berörda aktörer för att presentera Jordbruksverkets förslag samt diskutera hur vi når målen.

2 Med begreppet sjömat menas det livsmedel som kommer från fisket i hav och inlandsvatten samt odlad sjömat från anläggningar i vatten och på land.

Uppdraget innehöll inte en beställning av att föreslå åtgärder, men i syfte att underbygga de presenterade målförslagen på ett bättre sätt anser vi att detta behöver inkluderas i rapporten.

1.3. Avgränsningar

Försörjningsgraden är en av målindikatorerna som nämns i uppdraget. Vi anser att mål baserat på denna indikator har fördelar, då det innebär att målen kan uppnås genom en variation av förändrad produktion, konsumtion och utrikeshandel (se [avsnitt 4.1](#)). Försörjningsgraden är därför utgångspunkt för de förslag som presenteras i rapporten, med undantag för sjömat där vi istället utgår från produktionsökning angivet i vikt. Det här beror på att statistiken för utrikeshandel med sjömatprodukter är osäker och att vi därför bedömer att det är lämpligare att följa upp produktionsstatistik.

Vi har valt att avgränsa målen till råvaror inom livsmedelsproduktionen. Eftersom fokus i uppdraget är livsmedelsproduktionen tar vi inte fram förslag på mål och mätmetoder för förädlingsindustri, utrikeshandel eller konsumentmarknad.

2. Möjligheter och utmaningar för ökad svensk livsmedelsproduktion

Det finns goda möjligheter att öka produktionen av livsmedel i Sverige, men även utmaningar. Vissa är gemensamma för hela livsmedelsproduktionen medan andra är sektorspecifika. I det här kapitlet resonerar vi om några av de möjligheter och utmaningar som svensk livsmedelsproduktion står inför. I vissa fall innebär en möjlighet samtidigt en utmaning, till exempel att börja bruka outnyttjade markresurser. Att marken finns utgör en möjlighet för att öka produktionen, men samtidigt är det en utmaning att uppnå lönsamhet i att börja bruka den. Både utmaningar och möjligheter kan föranleda behov av åtgärder, vilket vi berör i [kapitel 5](#).

2.1. Mark- och vattenresurser

Det finns markresurser som inte brukas i Sverige idag, men det råder konkurrens om jordbruksmarken både mellan jordbrukets sektorer och gentemot andra samhällsaktörer. Till exempel ökar efterfrågan på mark för bebyggelse och energiproduktion. Att jordbruksmark inte nyttjas över huvud taget eller till sin fulla potential kan ofta förklaras av att fälten är små och oregelbundna. Marken kan också vara belägen i områden med sämre förutsättningar att odla, eller på platser där det inte är attraktivt att bo. Investeringar kan behövas i förrådsgödsling, dränering, kalkning och borttagande av brukningshinder såsom stenmurar och diken.

En del mark finns hos ägare som inte har ambitioner att utnyttja den för livsmedelsproduktion. Om de ekonomiska villkoren förbättras kan intresset för odling öka på marker som inte brukas idag. I EU-kommissionens lagförslag för jordbrukspolitiken från 2028 nämns styrning av inkomststöd till företag med aktiv produktion av livsmedel. Om förslaget realiserar kan det öka förutsättningarna att mer jordbruksmark används för matproduktion.

För att nå föreslagna mål om stärkt försörjningsgrad genom ökad produktion kan antalet djur kan behöva öka med mellan 15–25 procent, beroende på djurslag. En sådan ökning skulle kräva mer mark för odling av foder och bete till dessa djur, men vi behöver även mer mark för att odla livsmedel. Enligt Jordbruksverkets beräkningar kan behovet av ytterligare arealer landa på totalt 340 000 hektar, varav 30 000 hektar naturbete. I bedömningen har vi räknat med ökad produktivitet med 1 procent per år för växtodlingen och med 0,5 procent per år för avkastning från djuren. Vi har också utgått ifrån att de djur som finns idag betar lika mycket och förblir på de platser de är.

Bland de markresurser som skulle kunna användas till produktion av foder och livsmedel finns för det första omkring 100 000 hektar som tagits ur produktion de senaste 15 åren. Dock beräknas ungefär 10 procent av dessa arealer inte vara möjliga att återställa på grund av exploatering, kopplat till urbanisering och infrastrukturprojekt. Samma slutsats gäller även en del av den här marken som beskogsats. En viss del av den mark som tagits ur produktion bör dock vara förhållandevis lätt att åter ta i bruk.

En andra möjlighet är att utnyttja extensiva vallar. Beräkningar över den vallareal som behövs för att förse Sveriges idisslare och hästar med grovfoder visar att det förekommer en relativt stor överodling, så kallat extensiva vallar. Det handlar om 20–30 procent för stor areal, vilket motsvarar 200 000–300 000 hektar. Det är osäkert hur produktiv marken är och om den går att använda till annat än vallodling, men det är en möjlighet som kan utredas vidare.

Mark som idag ligger i träda utgör en tredje potential. Under 2025 uppgår den trädade arealen i Sverige enligt preliminära uppgifter till 115 000 hektar. En del av den här marken har sannolikt legat i träda sedan slutet av 1980-talet. Erfarenheter från torkan 2018 visar att långliggande trädor måste ställas i ordning för att det ska vara möjligt att bruka dem. Den trädade marken finns dessutom ofta i områden med gles struktur, vilket gör att det inte bara behövs investeringar i primärproduktionen utan även i förädlingsindustri och service för att produktionen ska komma igång. För att de trädade arealerna ska kunna nyttjas i syfte att öka tillgången på jordbruksmark i Sverige kan åtgärder behövas för att öka attraktiviteten.

I budgetpropositionen för 2026 finns förslag om ersättning för återvätning av nedlagd jordbruksmark. Den träda och extensiv vall som är klassad som organogen kan komma att behövas för återvätning och därmed bidra till målen om "återvätning av organiska jordar som används inom jordbruket", vilket tär på arealbasen för att kunna öka produktionen.

Enligt EU:s naturrestaureringsförordning (NRF) ska marker återställas till ursprungligt skick för att gynna biologisk mångfald, vilket är en fjärde möjlighet att öka arealen mark för livsmedelsproduktion. För Sveriges del rör det sig främst om naturbetesmarker och återvätning av torvmark. I nuläget pekar det mot att det svenska betinget för restaurering av betesmark kommer att hamna på minst 100 000 hektar. Därtill kan det krävas att mer åkermark läggs i träda jämfört med den mark som trädas idag. Det finns ännu inte några konkreta planer för hur NRF ska implementeras i Sverige, men tidshorisonten är 2050 och för att lyckas med restaureringen kommer särskilda satsningar behövas. Mark som restaureras torde i första hand användas till nötkreatur och får, som är det billigaste sättet att hålla den öppen. I våra beräkningar räcker inte det ökade antalet betesdjur som behövs för att nå föreslagna mål, för att hävda de 100 000 hektar naturbete som kan behöva restaureras enligt NRF.

Behovet på cirka 340 000 hektar kan relateras till att vår inventering visar att det finns totalt omkring 615 000 hektar outnyttjad jordbruksmark som kan tas i bruk. Även om en del av den här marken bör vara möjlig att ta i produktion igen, bedömer Jordbruksverket att det främst är ökad produktivitet på de marker som idag används som kan bidra. Växtförädling, mer preciserade insatser av produktionsmedel vid odling och minskat svinn är åtgärder som ger ökad avkastning. I takt med att klimatet blir varmare kan det även bli möjligt att odla spannmål och andra grödor i norra Sverige, som idag inte kan odlas där.

För fiske och vattenbruk handlar svårigheterna med att öka produktionen snarare om regleringar som skapar hinder för produktionen. Det kan handla om kontrollkrav, men också om konkurrens om fiskevatten till exempel från energiproduktion. Långsiktighet är av stor vikt för fångstkvoter. Om dessa fluktuerar alltför mycket mellan år, försvårar det för marknaden att anpassa sig och ger försämrad lönsamhet i hela värdekedjan.

2.2. Svenska mervärden

Svensk livsmedelsproduktion har mervärden. Det innebär att den har styrkor ur ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbarhetsperspektiv jämfört med andra länder, vilket ger positiv påverkan på vår mat och vårt samhälle. Mervärdena bidrar till konsumenternas efterfrågan på svenska livsmedel, och om de blir ännu mer välkända kan det stärka efterfrågan ytterligare både i Sverige och utomlands. Jordbruksverket har sammanställt dessa mervärden i ett flertal rapporter (Jordbruksverket, 2022).

Exempel på mervärde i den svenska livsmedelsproduktionen är god djurhälsa hos svenska lantbruksdjur och att de får minst antibiotika i hela EU. En av anledningarna till att vi har friska lantbruksdjur är vårt lagkrav om att djuren ska få möjlighet att bete sig naturligt, liksom principer att bara sjuka djur ska behandlas med antibiotika (Jordbruksverket, 2022). Vi har också nationella regler för att säkra ett gott djur- och smittskydd, som på flera områden sträcker sig längre än EU:s grundläggande regelverk.

Att lantbruksdjur kan utfodras med rester från livsmedelsindustrin är ett miljömässigt mervärde. Svenska grisar utfodras till närmare en tredjedel med rester från livsmedelsindustrin räknat på blötfoder, med runt en tiondel uttryckt i torrsubstans (Esping, 2022). Dessa restprodukter hade använts längre ner i resurshierarkin, till exempel blivit avfall, om inte djuren funnits. Idag pågår många initiativ för att öka andelen råvaror som blir till livsmedel.

Mervärden finns även inom växtodlingen. Vi har en begränsad användning av växtskyddsmedel, vilket bland annat beror på vårt klimat. I Sverige har vi goda förutsättningar att odla vallväxter och den här odlingen bedrivs på drygt 40 procent av åkerarealen, vilket i sin tur gynnar ett jordbruk med idisslare. En del av vallarealen är inte möjlig eller lönsam att odla livsmedel på. Odlingen av vall bidrar vidare till kolinlagring och kräver mindre mängd växtnäring och växtskyddsmedel än många andra grödor. Beräkningar visar att svenska livsmedel ger upphov till ett lägre klimatavtryck per kilo producerad råvara än i många andra länder (RISE, 2025).

Den årliga konsumentundersökning som Svenskmärkning AB genomför visar ett högt förtroende för svenska livsmedel (Från Sverige, 2025). Undersökningen visar att 87 procent av de tillfrågade har hög kännedom om märkningen Från Sverige, andelen är högst i gruppen unga vuxna. Att man vill stötta svenska bönder är den främsta anledningen till att välja svenskt. Kött, ägg och mejeriprodukter ligger i topp på listan över livsmedel där det är viktigt med svenskt ursprung. Samtidigt märks en tydlig ökning i viljan att bidra till Sveriges försörjningsförmåga. En undersökning som Eurobarometer Livsmedelssäkerhet (Livsmedelsverket, 2025) nyligen genomfört visar att svenskarna är mer måna om matens ursprung än konsumenter i andra EU-länder, där priset är den överlägset viktigast faktorn. Undersökningen visar också att vi litar på att maten vi äter är säker.

2.3. Ekologiskt jordbruk

Ekologiskt jordbruk bidrar till flera hållbarhetsmål och bygger på kretslopp och resurshushållning. Förädlingen sker ofta småskaligt och lokalt och det stärker regional utveckling, beredskap och jobbskapande. Ekologiska gårdar har ofta både grödor och

djur, vilket gör dem mindre beroende av import och mer motståndskraftiga mot störningar. Odlingens mark i Norrland samt i skogs- och mellanbygder har stor potential inom ekologisk produktion, särskilt för vallodling och fleråriga grödor i rotation för att producera foder till nötkreatur och får. Ekologisk köttproduktion är betesbaserad, vilket betyder att den bidrar till biologisk mångfald och att vi utnyttjar marker som inte är högproduktiva. Ekologisk växtodling skapar en bredd i sortegenskaper (Ekologiska lantbrukarna, 2025) samt bidrar till god jordhälsa och rent vatten. Samtidigt har ekologiskt jordbruk generellt lägre avkastning, vilket i alla fall kortsiktigt begränsar möjligheten att kvantitativt bidra till ökad produktion.

2.4. Internationella miljömål

Utöver de svenska miljömålen, som är centrala i livsmedelsstrategins övergripande målsättning, behöver utmaningar kopplade till att uppnå internationella miljömål beaktas om produktionen ökar. Fler djur innebär större utsläpp av växthusgaser och ammoniak från djurens fodermältning, samt från lagring och spridning av stallgödsel. Inom klimat finns inget specifikt mål för jordbruket, men en ökad produktion kommer göra det svårare för Sverige att nå åtaganden inom ansvarsfördelningsförordningen (ESR-sektorn) (Naturvårdsverket, 2025). Där regleras de områden som inte ingår i systemet för EU:s utsläppshandel – bland annat jordbruket. För ammoniak överskred Sverige sitt åtagande till 2020 enligt EU:s takdirektiv och vi ligger i nuvarande scenarier på gränsen till att även överskrida åtagandet till 2030 (Naturvårdsverket, 2023). Vidare behöver utsläppen i Östersjön minska med 111 ton fosfor och 9 442 ton kväve för att vi ska uppnå kraven inom Helsingforskonventionen (Sveriges miljömål, u.d.). Om åkerarealen blir större, minskar våra möjligheter att uppnå detta krav.

2.5. Minskad produktion i andra EU-länder

Det pågår initiativ i andra EU-länder för att minska trycket på miljön från jordbruket. Till exempel har Danmark infört en klimatskatt för jordbruket och det finns politiska beslut om att återplantera skog på 15 procent av dagens jordbruksmark. Vidare köper staten ut jordbruk i Nederländerna och Belgien, framför allt inom animalieproduktionen, och lägger ner dem för att minska miljöbelastningen. Dessa typer av förändringar skulle kunna innebära ökade exportmöjligheter för svenska producenter, och kan även leda till ett ökat intresse för utländska jordbrukare att investera i det svenska jordbruket. Redan idag har Sverige två mycket stora tomatproducenter med koppling till Nederländerna, och bland holländska mjölkproducenter ökar intresset för att etablera sig i Sverige.

2.6. Beroende av importerade insatsvaror

Sverige är starkt beroende av import av vissa insatsvaror, exempelvis mineralgödsel och växtskyddsmedel. Dessa köps nästan bara från andra länder eftersom vi inte har egen produktion i dagsläget. Det pågår emellertid etablering av mineralgödselproduktion i Sverige. Beroendet av växtskyddsmedel som är anpassade för svenska förhållanden är särskilt känsligt för både vegetabilie- och trädgårdsodlingen, på grund av att utbudet ofta är begränsat. Dessutom är produktionen inom den svenska trädgårdsodlingen relativt liten,

vilket gör att intresset från företagen att registrera sina växtskyddsmedel för försäljning i Sverige är svagt. Detta medför en utmaning i att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

2.7. Generationsväxling och arbetskraft

Eftersom andelen äldre lantbrukare ökar behöver sektorn förnyngas för att undvika en bristsituation framöver. Generationsväxling inom lantbruket är avgörande för att säkra en hållbar lantbrukssektor och tillgång på livsmedel. Det involverar överföring av kunskap, mark och resurser från en generation till nästa. Sådana överföringar blir ofta komplexa. De främsta hindren för generationsskifte i Sverige är begränsad tillgång till mark, låg attraktivitet i lantbrukaryrket och svårighet att få finansiering. LRF Ungdomen (2023) lyfter att det är svårt för unga att konkurrera med äldre och ofta mer kapitalstarka lantbrukare. I en studie de gjort menar 81 procent av de tillfrågade att brist på kapital är ett hinder för att unga lantbrukare ska kunna ta över en gård. Det finns även risk för osämja bland syskon vid generationsskiften inom familjen, vilket också kan påverka möjligheten för unga lantbrukare att ta över en gård.

Tillgång till kompetent arbetskraft är en förutsättning för att öka och utveckla livsmedelsproduktionen. Vilken sorts kompetens som efterfrågas varierar mellan livsmedelskedjans delbranscher. Många yrken kräver erfarenhet och lärlingsanställningar är ett vanligt karriärsteg för unga. Andra yrken kräver högre utbildning. Enligt en enkätundersökning genomförd av Tillväxtverket (2023) ser cirka 25 procent av de som svarade inom primärproduktionen att tillgången till lämplig arbetskraft och kompetens är ett stort hinder för tillväxt.

2.8. Viltskador i jordbruk, fiske och vattenbruk

Skador orsakade av vilt inom lantbruket, fisket och vattenbruket medför produktionsbortfall varje år. Enligt Jordbruksverkets (2023) beräkningar förstördes omkring 142 800 ton spannmål på grund av viltskador 2023, vilket motsvarade drygt 3 procent av spannmålsskörden. Av slättervallen förstördes knappt 5 procent, och för ärter låg siffran på drygt 6 procent. Av de lantbrukare som odlar spannmål, trindsäd eller oljeväxter så hade 37 procent av odlarna viltskador i en eller flera grödor under 2023. Genom att minska påverkan från viltskador kan produktionen öka utan att mer mark och vatten tas i anspråk. Utöver direkt påverkan genom skördebortfall och skador på åkermark har viltskador indirekt påverkan på lantbruksföretagen, exempelvis maskinskadorna eller genom begränsning i valet av gröda. De djur som påverkar mest är vildsvin, följt av dovhjort. De direkta kostnaderna för skördeförluster torde vara minst 1 miljard kronor i och med att det sannolikt sker en underskattning av omfattningen. Störst ekonomisk förlust uppstod 2023 i slättervallar med cirka 460 miljoner kronor, följt av spannmål med cirka 360 miljoner kronor (Jordbruksverket, 2025).

Påverkan av predatorer i yrkesfiske och vattenbruk är betydande. Till exempel har antalet anmälda skador orsakat av sälar ökat över tid, trots att det totala antalet yrkesfiskare minskade med 38 procent perioden 2014–2023 (Havs- och vattenmyndigheten, 2025). Det ekonomiska värdet på skadorna orsakade av säl på fiskeredskap och fångst under dessa tio år beräknas till cirka 127 miljoner kronor. Dessutom kan sälar skrämja bort fisk

och äta direkt från fiskeredskapen utan att skadan upptäcks. Säl utgör också ett problem för vattenbruk i kustområden. I norra Sverige river sälar sönder odlingskassar så att fisken blir uppäten eller rymmer. Säl kan även skrämma fisken så att de dör av stress. Även skarvar, uttrar och hägrar skapar problem för vattenbruket och insjöfisket.

2.9. Tillstånd och fångstkvoter för vattenbruk och fiske

Vattenbruket har flera likheter med jordbruksproduktionen då det handlar om planering, uppfödning och odling. Här finns redan idag möjlighet att skala upp i form av miljötillstånd som inte nyttjas till fullo. Förenklade tillståndprocesser är avgörande för en ökad vattenbruksproduktion, men det är också viktigt att tillstånden löper över lång tid för att investerare ska våga satsa. Långsiktighet är också av stor vikt när det kommer till fångstkvoter. Om dessa fluktuerar alltför mycket mellan år försvårar det för marknaden att anpassa sig och försämrar lönsamheten för hela värdekedjan. Investeringar för att bedriva fiske kan vara mycket stora och en långsiktighet i fördelningen av fiskekvoter behövs därför för att företagen ska våga satsa.

Det råder ibland oklara förhållanden om vem som äger rätten till nyttjande av vattenområden. Oklara ägarförhållanden kan ta mycket lång tid att utreda och det kan därför vara svårt att hitta nya områden för att etablera vattenbrukslokaler. Det finns ingen specifik kategori riksintresse för vattenbruk i miljöbalken, men miljöbalken nämner vattenbruk som ett allmänt intresse som ska beaktas vid mark- och vattenplanering. Detta görs dock aldrig i praktiken.

3. Hur kan vi mäta och följa upp utvecklingen?

Enligt uppdraget ska Jordbruksverket lämna förslag på hur uppföljning och mätning av livsmedelsproduktionen i Sverige kan förbättras och konkretiseras, genom att ta fram underlag för att bedöma möjlig produktionsökning över tid. I det här kapitlet beskriver vi statistik och beräkningar som Jordbruksverket tar fram redan idag och som vi bedömer kan användas för fortsatt uppföljning.

Jordbruksverkets förslag på uppföljningsmetod för utvecklingen av jordbruks- och trädgårdsproduktionen:

Uppföljning av jordbruksproduktionens utveckling sker med hjälp av marknadsbalanser som illustrerar hur försörjningsgraden samspelar med produktion, import, export och totalkonsumtion, vilket kan skapa förståelse för vad som driver en förändrad försörjningsgrad över tid.

Jordbruksverkets förslag på uppföljningsmetod för utvecklingen av fisket och vattenbruket:

Uppföljning av fiske- och vattenbruksproduktionen sker med hjälp av produktionsstatistik.

Den administrativa bördan kommer inte öka om de uppföljningsmetoder som Jordbruksverket föreslår används, vare sig för aktörerna i livsmedelskedjan eller för myndigheterna. Om regeringen formulerar mål för den svenska livsmedelsproduktionen och Jordbruksverket får i uppdrag att följa utvecklingen mot målen, så kan den redovisas i Jordbruksverkets årliga rapport inom regeringsuppdraget om att följa upp och utvärdera utvecklingen av livsmedelskedjan utifrån livsmedelsstrategins mål (LI2025/00642) (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2025).

3.1. Beräkning av försörjningsgrad

Försörjningsgraden är ett mått på Sveriges kapacitet att tillgodose efterfrågan i landet med inhemskt producerade livsmedel under en period, vanligtvis ett år. Vi har tidigare benämnt denna indikator som både självförsörjningsgrad och marknadsandel. Indikatorn bygger på vad marknaden och konsumenter efterfrågar och vill äta, och ger också en fingervisning om hur vår konkurrenskraft gentemot importen utvecklas. Det är med andra ord ett slags robusthetsmått. Det är viktigt att notera att försörjningsgraden inte är samma sak som

försörjningsförmågan, som snarare handlar om livsmedelssystemets förmåga att leverera det konsumenterna behöver i form av näring för att överleva.

En ökad försörjningsgrad kan uppnås genom flera kombinationer av marknadsutveckling. Andelen kan stiga om produktionen ökar i kombination med minskad import och ökad export, men också om både produktion och import är stabilt samtidigt som exporten ökar, eller vid minskad produktion och import men bibehållen export. Exempelen illustreras i [Tabell 1](#).

Tabell 1. Exempel på hur förändrad produktion och utrikeshandel påverkar försörjningsgraden.

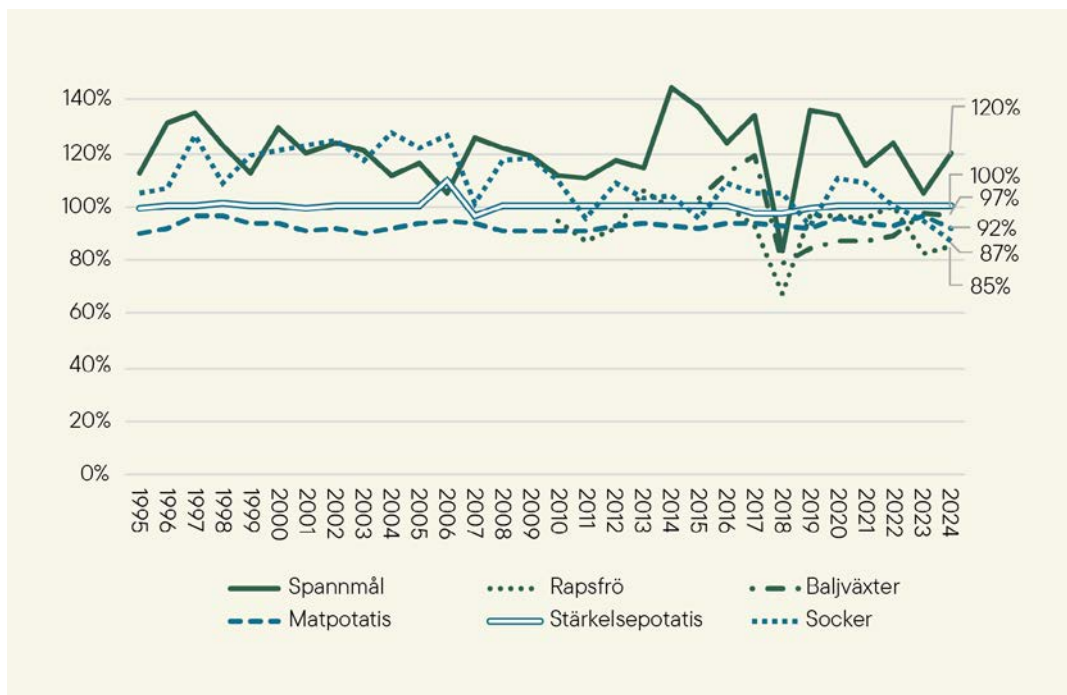
	Produktion (vikt)	Import (vikt)	Export (vikt)	Totalkonsumtion (vikt)	Försörjningsgrad
Grundläge	100	40	20	120	83%
Scenario 1	120	30	25	125	96%
Scenario 2	100	40	30	110	91%
Scenario 3	90	30	20	100	90%

Källa: Jordbruksverket

Även om vi har en hög försörjningsgrad för ett livsmedel behövs ofta importerade insatsvaror såsom mineralgödsel, växtskyddsmedel, foder, bränsle, maskiner och reservdelar för att livsmedlet ska kunna produceras. Utan logistikflöden som gör att dessa insatsvaror finns tillgängliga för den svenska jordbruksproduktionen, skulle den vara betydligt lägre. Vidare är försörjningsgraden för vissa livsmedel låg på årsbasis, trots att den är hög under en period av året. Detta gäller framför allt för trädgårdsprodukter, som vi bara kan producera under sommaren och lagra en begränsad tid under året. Andra varor, exempelvis bananer och kaffe, kan vi inte producera över huvud taget i Sverige och därmed blir försörjningsgraden noll. En låg försörjningsgrad kan emellertid också bero på svag konkurrenskraft, till exempel för att konsumenterna väljer ett importerat alternativ. Allt detta är viktigt att beakta när vi tolkar indikatorns utveckling.

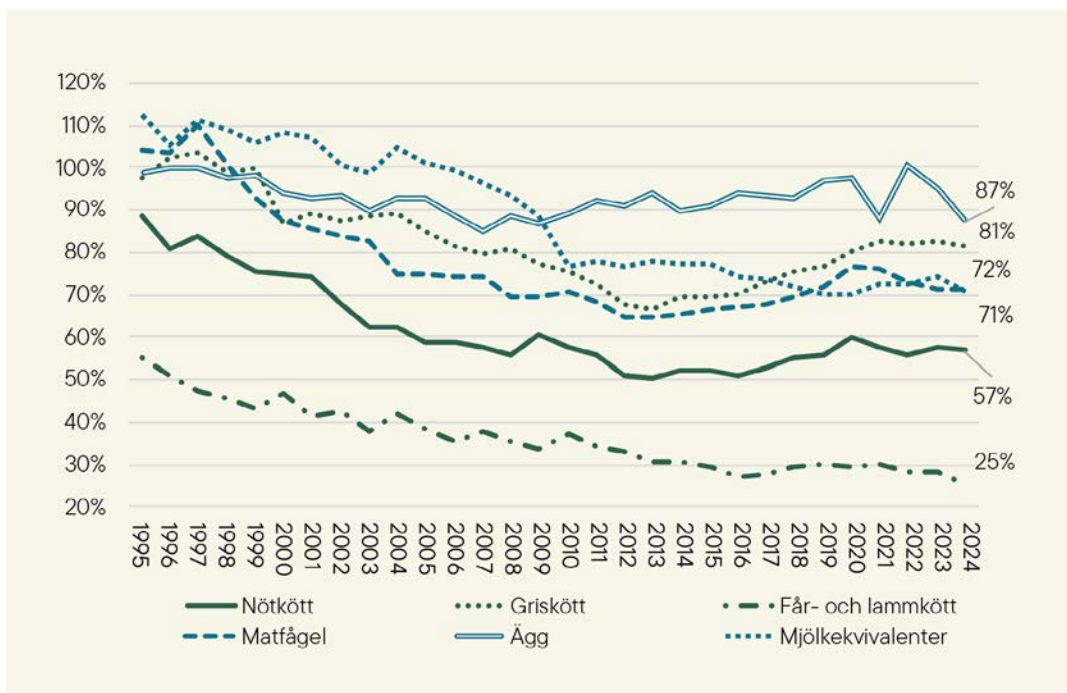
När vi bedömt potentialen att öka försörjningsgraden har vi studerat ett genomsnitt för en längre period, eftersom händelser som extremväder och utbrott av djursjukdomar kan påverka nivån kraftigt enskilda år.

I [Figur 1, 2 och 3](#) illustreras utvecklingen av försörjningsgraden under den tidsperiod då det finns tillgänglig statistik för de produkter vi föreslår mål för.

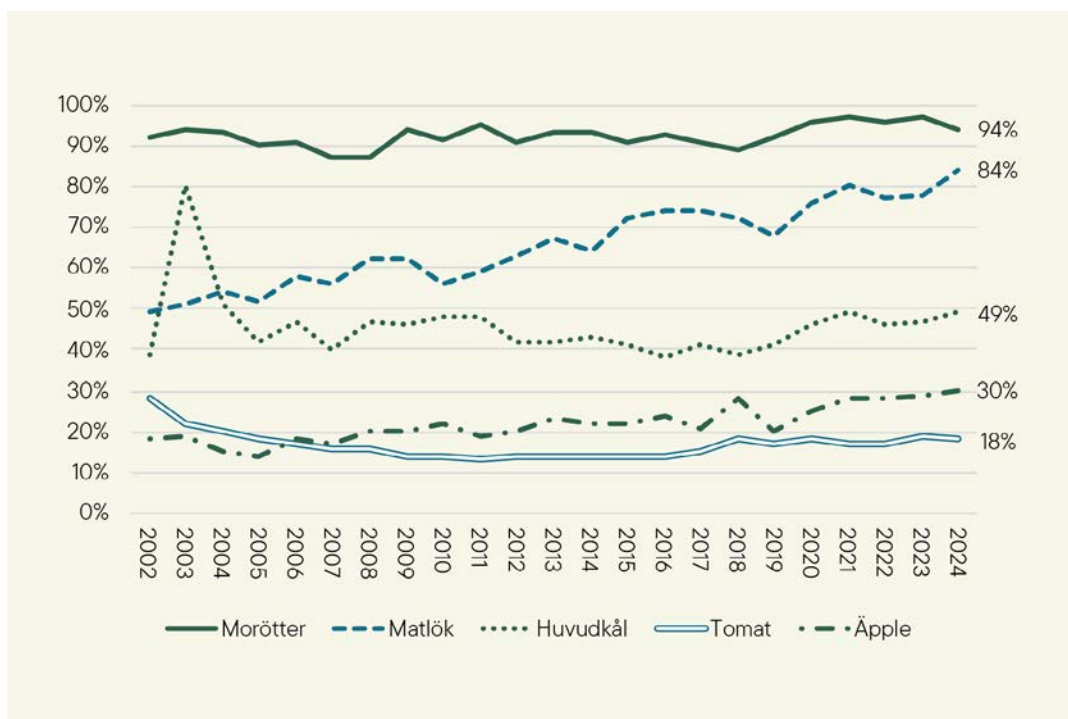
Figur 1. Svensk försörjningsgrad för vegetabilieprodukter 1995–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

Figur 2. Svensk försörjningsgrad för animalieprodukter 1995–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

Figur 3. Svensk försörjningsgrad för trädgårdsprodukter, 2002–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

3.2. Beräkning av marknadsbalanser för jordbruks- och trädgårdsprodukter

Jordbruksverket publicerar officiell statistik över produktionen av animaliska råvaror varje månad och arealuppgifter samt producerade kvantiteter för vegetabiliska råvaror i regel en gång per år. Utifrån Jordbruksverkets officiella statistik för produktionen och SCB:s officiella statistik för utrikeshandel kan vi beräkna totalkonsumtionen, genom att lägga ihop den inhemska produktionen med importen och dra ifrån exporten. Försörjningsgraden beräknas sedan genom att dividera produktionen med totalkonsumtionen. Alla dessa parametrar kan slutligen kombineras i årliga marknadsbalanser.

Produktionen anges alltid i råvarans vikt, alltså kilo skördad spannmål, kilo slaktad vikt, kilo invägda ägg, kilo skördad tomat och så vidare. För att räkna fram totalkonsumtionen och därefter försörjningsgraden behöver vi omvandla importerad och exporterad kvantitet till råvarans form via schablontal, så tillvida beräkningen endast omfattar råvaror som inte förädlats. En detaljerad beskrivning presenteras i [Bilaga 1](#).

3.3. Beräkning av produktionen för fiske och vattenbruk

För fiske och vattenbruksproduktion är det svårt att följa förändringen uttryckt som försörjningsgrad. En anledning är att datakvaliteten över handeln med dessa blivit sämre över tid, vilket den svenska näringen har små möjligheter att påverka. Ytterligare en anledning är att den handelsstatistik som finns ibland ger en snedvriden bild av verkligheten, framför allt på grund av omfattande transithandel med Norge och EU som innebär att produkter som bara passerar genom Sverige ger utslag i handelsstatistiken. En kraftig förändring av den här handeln kan ge upphov till stora variationer i försörjningsgraden, trots att den inte har någon koppling till svensk produktion och efterfrågan. Därför är det mer lämpligt att använda statistik över den svenska produktionen.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för fångststatistik för yrkesfisket i hav och insjöar. Fångststatistik för yrkesfisket i havet publiceras på månadsbasis på myndighetens hemsida och insjöfisket publiceras en gång per år. Den här statistiken kan användas för att mäta produktionens utveckling. Det behövs dock en kontinuerlig förbättring av kvaliteten för landningsdata, vilket skulle kunna adresseras genom en kvalitetssäkring av hur avräkningsnotor fylls i.

Vattenbruksstatistiken baseras på en enkätundersökning som SCB genomför på uppdrag av Jordbruksverket och som publiceras i Jordbruksverkets statistikdatabas. Produktionsstatistiken kan användas för att mäta hur produktionen utvecklas. Det finns dock behov av förbättring av kvaliteten på vattenbrukets produktionssiffror. En nationell föreskrift gör rapporteringen obligatorisk för företag, men så har det inte alltid varit. Svaren på enkäterna kan variera mellan år och därmed kan skillnader i produktionsstatistiken uppstå som inte speglar verkligheten. Ett annat statistikproblem är företagsstrukturen inom vattenbruket. Över tid har det blivit större och färre företag vilket leder till att vissa data inte kan publiceras med hänsyn till företagssekretess.

Det är efterfrågat från myndigheter och näringen att följa upp utvecklingen uttryckt i landad volym avsedd för livsmedelsproduktion samt uttryckt i andelar av total kvot. Fiskekvoter är en biologisk resurs som till sin natur fluktuerar mellan år. Därför är andelen av den totala volymen som går till livsmedel ett relevant mått för att följa utvecklingen. Det är också efterfrågat att öka kunskapen om råvaruströmmarna i svensk fiskberedning och det kan hanteras i "Sjömatpaketet", som Jordbruksverket har fått i uppdrag att arbeta med från 2026 inom livsmedelsstrategin 2.0.

4. Förslag på mål

I det här kapitlet redovisar vi våra förslag på mål för den svenska livsmedelsproduktionen. Produktionsmål kan ha både positiva och negativa effekter. De utgör ett signalvärde till näringslivet om en vilja att satsa på en sektor. För hård styrning kan å andra sidan begränsa marknadens effektivitet, exempelvis om varor som inte efterfrågas ändå produceras. Ökad livsmedelsproduktion kan ha både positiva och negativa effekter för möjligheten att uppnå andra samhällsmål. Avvägningar bör därför göras för hur en målsättning som leder till ökad produktion kan utformas samtidigt som vi ska uppnå mål för bland annat klimat, miljö, beredskap samt djur- och folkhälsa. Mål som formuleras av staten behöver vidare utredas i relation till EU-rätten och den inre marknadens principer om fri rörlighet för varor och tjänster, och i vissa fall även anmälas till EU-kommissionen. För att målen ska bli trovärdiga krävs att de åtföljs av anpassade åtgärder. Det är konsumenternas efterfrågan och marknadens aktörer som i huvudsak ska driva utvecklingen, men staten behöver skapa förutsättningar genom att utnyttja möjliga verktyg för stöttning och styrning.

Jordbruksverket föreslår att målen för jordbruks- och trädgårdsprodukter uttrycks i termer av försörjningsgrad. Målhorisonten är 2035, med delmål för 2030. En sammanfattning av förslagen för respektive produkt finns i [Tabell 2](#). För fiske och vattenbruksprodukter föreslår Jordbruksverket att målen uttrycks i termer av produktionsökningar angivet i vikt. Det som ska följas avseende fisket är vikten landad fisk för livsmedelsändamål i Sverige, för vattenbruket är det produktionsvikt som ska följas. Även här är målhorisonten 2035, med delmål för 2030. En sammanfattning av förslagen för respektive produkt finns i [Tabell 3](#).

Tabell 2. Sammanfattning av Jordbruksverkets förslag på mål för jordbruks- och trädgårdsprodukter

Sektor	Nivå 2024, procent	Delmål för 2030, procent	Mål för 2035, procent
Spannmål	115	127	140
Rapsfrö	85	98	110
Baljväxter	97	106	115
Matpotatis	92	96	100
Stärkelsepotatis	100	110	120
Socker	87	95	100
Kött totalt	70	75	80
Griskött	81	88	95
Nötkött	57	61	65
Får-och lammkött	25	28	30
Matfågel	72	78	85
Mjolk	71	78	85
Ägg	87	96	105
Morötter	95	95	95
Matlök	84	87	90
Huvudkål	49	67	85
Tomater	18	29	40
Äpplen	28	39	50

Tabell 3. Sammanfattning av Jordbruksverkets förslag på mål för fiske och vattenbruksprodukter

Fiske och vattenbruksprodukter totalt
Ökad produktion med 60 procent i vikt till 2035
Delmål att ökningen uppgår till 30 procent i vikt till 2030
Följa hur nedanstående delsektorer bidrar till målet:
Demersalt fiske ³
Pelagiskt fiske
Insjöfiske
Vattenbruk fisk
Vattenbruk övrigt

4.1. Förslag på mål för spannmål

Jordbruksverkets förslag på mål för spannmål

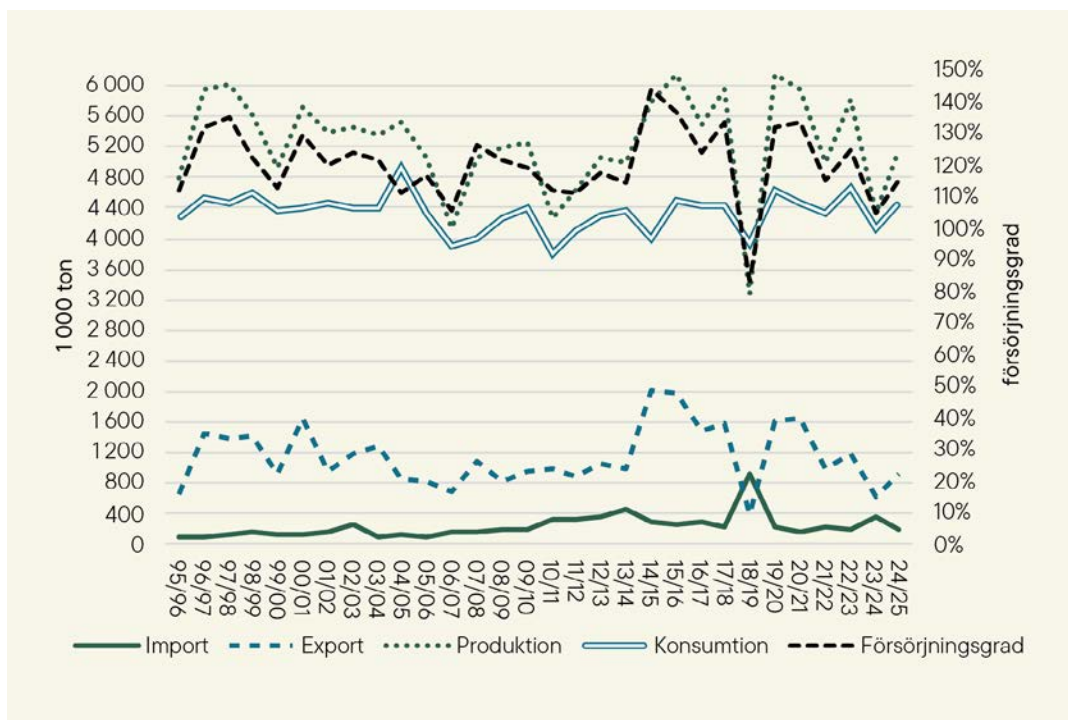
Försörjningsgraden för spannmål bör öka från 115 procent 2024 till 140 procent till 2035, med delmål på 127 procent till 2030.

Spannmålsodlingen är fokuserad till länen i de stora slättbygderna i Skåne, Västra Götaland, Östergötland, Uppsala och Södermanland. Omkring 40–45 procent av spannmålen används som foder till svenska djur, men andelen varierar från år till år beroende på skördad kvalitet och kvantitet. Knappt 20 procent används till humankonsumtion i Sverige medan cirka 25 procent exporteras till andra länder, oftast inom EU. Resterande andel, 10–15 procent, används främst för tillverkning av etanol. Under de senaste tio åren har den genomsnittliga spannmålsproduktionen legat på 5,3 miljoner ton. Hektaravkastningen har successivt ökat och den senaste tioårsperioden var genomsnittet drygt 5,4 ton per hektar.

Den svenska försörjningsgraden för spannmål har oftast legat över 100 procent sedan EU-inträdet, variationen över tid är främst kopplad till väder och skördeutfall. Det innebär att svensk produktion av spannmål överstiger total efterfrågan i landet för både livsmedel och foder och att Sverige har ett överskott som kan exporteras. De senaste tio åren har försörjningsgraden för spannmål uppgått till i genomsnitt 121 procent. Under 2018 sjönk nivån till 83 procent på grund av sommarens extremtorka och 2024 var den 115 procent.

Vi föreslår ett aggregerat mål för alla större spannmålslag som odlas i landet. Målet baseras på produktionstrenden under en längre period. Spannmålsodlingen har under enstaka år redan nått både föreslaget delmål för 2030 och slutmål för 2035, men för att målet ska anses vara uppnått krävs att nivåerna bibehålls kontinuerligt. Marknadsbalansen för spannmål visas i [Figur 4](#).

3 Demersalt fiske avser fiske efter bottennära arter som räka, kräfta och torsk. Pelagiskt fiske avser fiske efter fiskarter som rör sig i stora stim i det fria vattnet såsom sill, skarpsill, makrill och tobis.

Figur 4. Svensk marknadsbalans för spannmål 1995–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

4.2. Förslag på mål för oljeväxter

Jordbruksverkets förslag på mål för oljeväxter

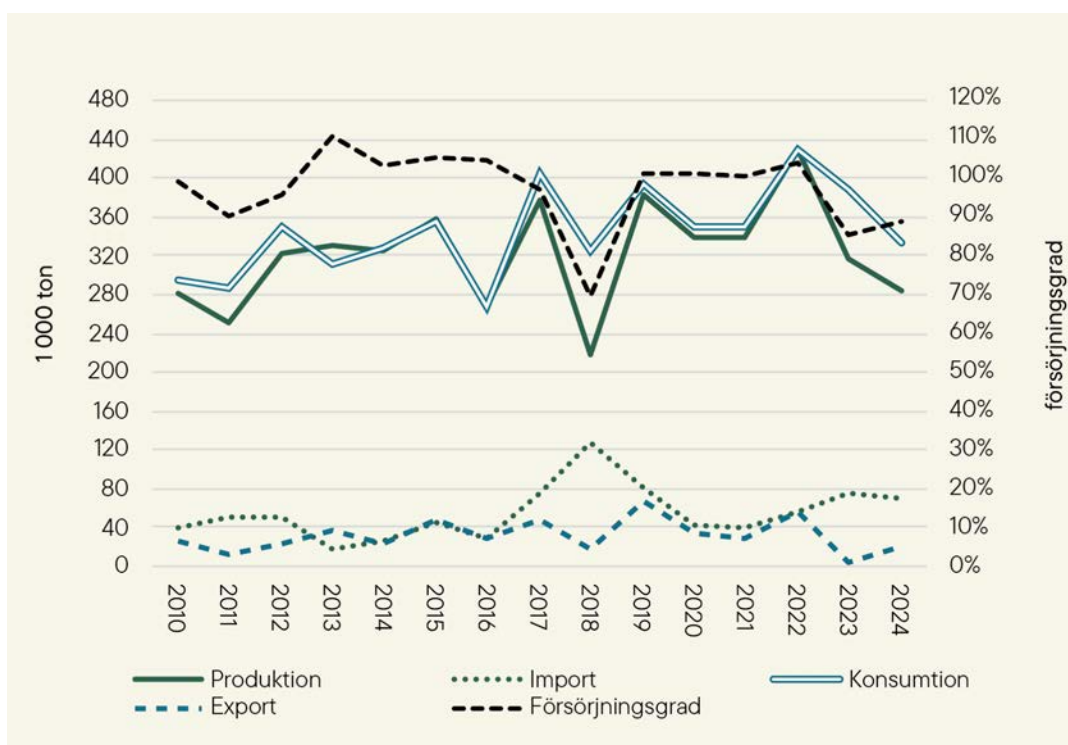
Försörjningsgraden för rapsfrö bör öka från 85 procent 2024 till 110 procent 2035, med delmål på 98 procent till 2030.

Odling av raps och rybs (hädanefter kallat raps) sker främst i länen Skåne, Västra Götaland och Östergötland som har drygt 60 procent av odlingen. Lite mer än 20 procent av arealen finns i länen Uppsala, Södermanland, Örebro, Kalmar och Gotland. Den totala produktionen har ökat sedan EU-inträdet till följd av växande areal och stigande avkastning. Det mesta av den svenska produktionen köps av ett företag som producerar rapsolja och rapsmjöl. Till skillnad från spannmål där vi bara har en liten utrikeshandel med förädlade produkter som mjöl och gryn, gäller det motsatta förhållandet för raps där vi har omfattande import av olja och mjöl.

De senaste tio åren var produktionen av svensk rapsolja i genomsnitt 135 000 ton, samtidigt som konsumtionen uppgick till 305 000 ton. Import av rapsolja kommer huvudsakligen från Danmark, Tyskland, Frankrike och Belgien och export sker främst till Norge och Nederländerna. Rapsolja importeras till 40 procent för teknisk användning, bland annat biodiesel, och till 60 procent för livsmedel. Den svenska försörjningsgraden för rapsolja var 43 procent 2024. Vegetabilisk olja produceras även från andra oljeväxter, som sojabönor

och solrosfrö. Om en balans upprättas för alla vegetabiliska oljor landar försörjningsgraden runt 25 procent. Rapsmjöl importeras främst från Tyskland, Danmark, Litauen och Polen. För rapsmjöl var försörjningsgraden 46 procent 2024. Proteinmjöl produceras även från andra oljeväxter, exempelvis sojabönor och solrosfrö. Om en totalbalans för proteinmjöl upprättas så landar försörjningsgraden runt 30 procent.

Vi har tillgänglig statistik för att kunna beräkna en marknadsbalans för rapsfrö från 2010. Försörjningsgraden för svenskodlad raps har uppgått till i genomsnitt 92 procent de senaste tio åren och 2024 var den 85 procent. Om den inhemska produktionen av rapsfrö ökar, så bidrar det även till att förbättra försörjningsgraden för olja och mjöl. Ambitiösa mål från näringen att öka odlingen av oljeväxtfröer har betydelse för vårt målförslag. Marknadsbalansen från 2010 visas i [Figur 5](#).

Figur 5. Svensk marknadsbalans för rapsfrö 2010–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

4.3. Förslag på mål för baljväxter

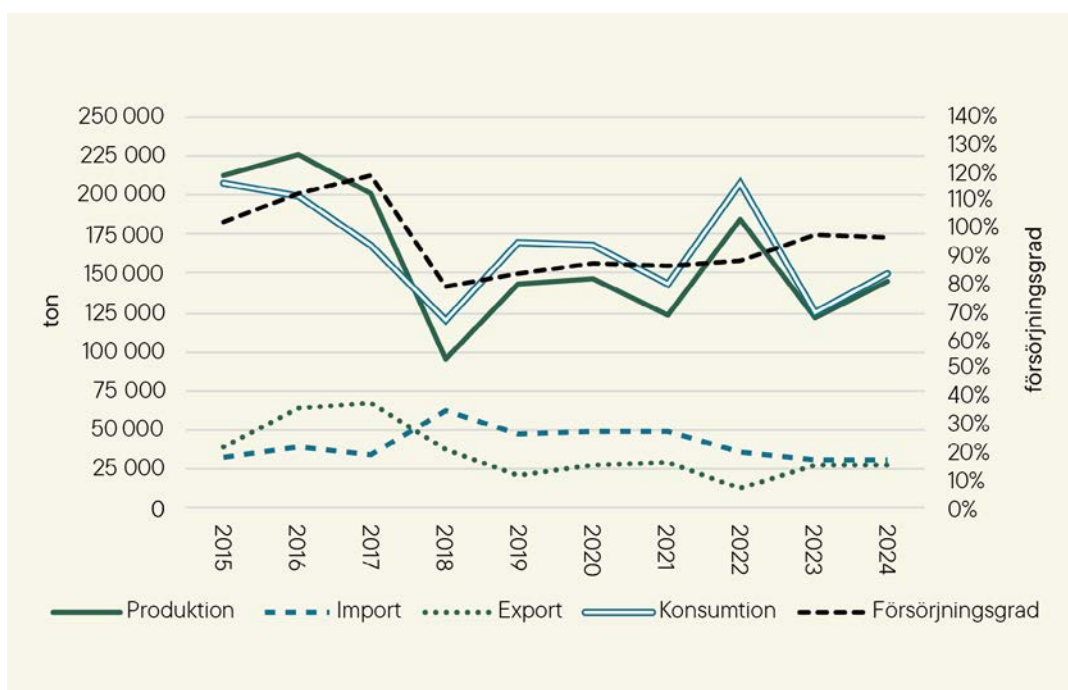
Jordbruksverkets förslag på mål för baljväxter

Försörjningsgraden för baljväxter bör öka från 97 procent 2024 till 115 procent 2035, med delmål på 106 procent till 2030.

Utöver den produktion av växtbaserade proteiner som sker via odlingen av vallväxter, spannmål och oljeväxter så odlar vi även proteinrika baljväxter. I Sverige produceras årligen runt 160 000 ton baljväxter. I förhållande till andra vegetabilier är arealen baljväxter liten och genomsnittet för den senaste tioårsperioden var 49 150 hektar. Odlingen utgörs huvudsakligen av ärter och åkerbönor till foder samt ärter till livsmedel. Därutöver odlas bruna bönor, vicker, lupiner, kikärtor, sojabönor samt övriga bönor, men denna areal är liten med cirka 500 hektar. Sverige exporterar ärter, främst till Norge, men även till Danmark och importerar beredda och konserverade bönor, främst från Italien.

Ungefär 11 procent av den svenska totala konsumtionen av baljväxter uppskattas vara för livsmedelsändamål (Jordbruksverket, 2022) och enligt Jordbruksverkets preliminära beräkning för 2024 uppgick försörjningsgraden för bönor och ärter för livsmedelsändamål till 50–55 procent. I uppföljningen av målet för baljväxter kommer vi även att särredovisa utvecklingen för bönor och ärter som används inom livsmedelsindustrin.

Den svenska försörjningsgraden för obearbetade färska och torkade baljväxter både för foder och livsmedel låg på 97 procent 2024 och genomsnittet för de senaste tio åren var 96 procent. I likhet med vad som angetts för rapsfrö baseras målförslaget för baljväxter på att ökad foder- och humankonsumtion ska kunna täcks av inhemsk produktion, samt att exporten bibehålls på ungefär samma nivå som i dagsläget. Även för baljväxter finns initiativ från näringen som innebär att odlingen kan komma att öka framöver. Utveckling av marknadsbalansen för obearbetade baljväxter visas i [Figur 6](#).

Figur 6. Svensk marknadsbalans för obearbetade baljväxter 2015–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

4.4. Förslag på mål för potatis

Jordbruksverkets förslag på mål för potatis

Försörjningsgraden för matpotatis bör öka från 92 procent 2024 till 100 procent 2035, med delmål på 96 procent till 2030.

Försörjningsgraden för stärkelsepotatis bör öka från 100 procent 2024 till 120 procent 2035, med delmål på 110 procent till 2030.

Vi föreslår separata mål för matpotatis och stärkelsepotatis på grund av att marknaderna för dessa produkter skiljer sig åt.

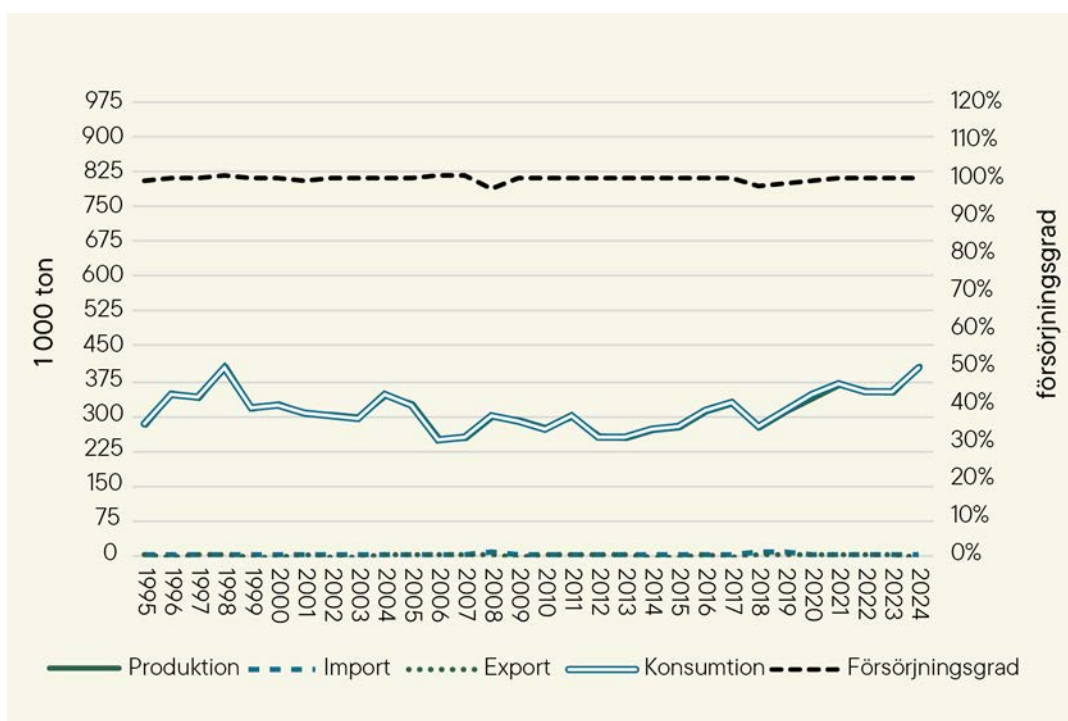
Odlingen av matpotatis har minskat sedan EU-inträdet. Matpotatis odlas i hela Sverige men de största kvantiteterna produceras i länen Skåne, Halland, Västra Götaland och Östergötland. Under 2024 odlades matpotatis på 14 500 hektar av 2 344 företag. Sverige har en stabil hemmamarknad för matpotatis och försörjningsgraden för har varit tämligen oförändrad sedan EU-inträdet. Genomsnittet för de senaste tio åren uppgick till 94 procent och 2024 var nivån 92 procent. Utvecklingen av marknadsbalansen för matpotatis framgår av [Figur 7](#).

Figur 7. Svensk marknadsbalans för matpotatis 1995–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

Samtidigt som odlingen av matpotatis minskat över tid har odlingen av stärkelsepotatis ökat och 2024 var skörden av stärkelsepotatis bara 70 000 ton lägre än skörden för matpotatis. Stärkelsepotatis odlas främst i länen Skåne, Blekinge och Kalmar. Under 2024 bedrevs odlingen på 9 100 hektar av 424 företag. Försörjningsgraden för stärkelsepotatis har varit stabil runt 100 procent sedan EU-inträdet, vilket också är genomsnittet för de senaste tio åren samt nivån 2024. Utrikeshandeln med råvaran stärkelsepotatis är mycket liten, däremot har vi både export och import av potatisstärkelse. Om handeln med potatisstärkelse omvandlas till potatisekvivalenter och inkluderas i beräkningen så skulle försörjningsgraden uppgå till 82 procent, alltså lägre än om vi bara räknar på råvaran. Mot bakgrund av den positiva produktionstrenden under senare tid föreslår vi ett mer ambitiöst mål för stärkelsepotatis än för matpotatis. Utvecklingen av marknadsbalansen för stärkelsepotatis visas i [Figur 8](#).

Figur 8. Svensk marknadsbalans för stärkelsepotatis 1995–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

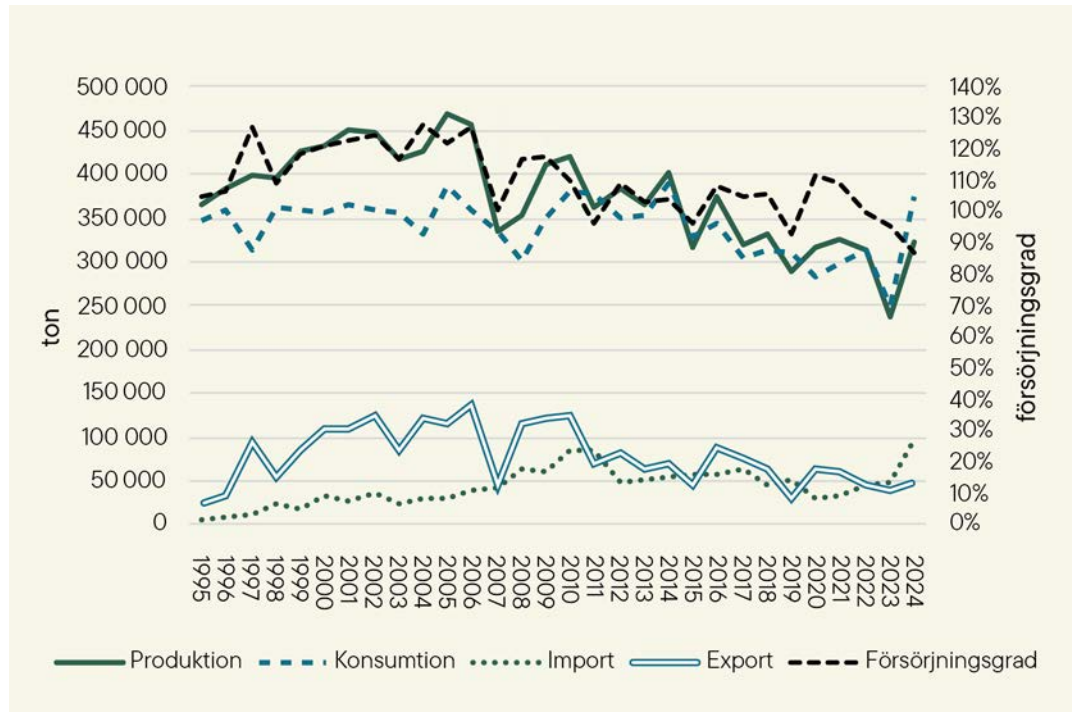
4.5. Förslag på mål för socker

Jordbruksverkets förslag på mål för socker

Försörjningsgraden för socker bör öka från 87 procent 2024 till 100 procent 2035, med delmål på 95 procent till 2030.

Odlingen av sockerbetor sker nästan uteslutande i Skåne län, med 97 procent av den totala arealen. Strukturrationaliseringar har lett till krympande areal och färre odlare. Under senare år har sockerbetsarealen stabiliserats strax under 30 000 hektar. Det fanns 1 043 företag 2024 där alla levererade sin skörd till landets enda sockerbruk.

För den senaste tioårsperioden, som karakteriseras av både låg areal 2015 och låg produktion 2023, uppgick den genomsnittliga försörjningsgraden till 101 procent. Den svenska försörjningsgraden för socker har fallit sedan 2020 och uppgick till 87 procent 2024. Den relativt låga försörjningsgraden 2023 och 2024 beror på att Sveriges enda sockerbruk drabbades av en explosion i anläggningen. Olyckan ledde till ökad import för att täcka bortfall i produktionen. Utifrån rådande marknadssituation för socker bedömer vi att försörjningsgraden bör kunna öka till en stabil nivå på 100 procent. Utvecklingen för marknadsbalansen sedan 1995 visas i [Figur 9](#).

Figur 9. Svensk marknadsbalans för socker 1995–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

4.6. Förslag på mål för kött

Jordbruksverkets förslag på mål för kött

Försörjningsgraden för kött totalt bör öka från 70 procent 2024 till 80 procent 2035, med delmål på 75 procent till 2030.

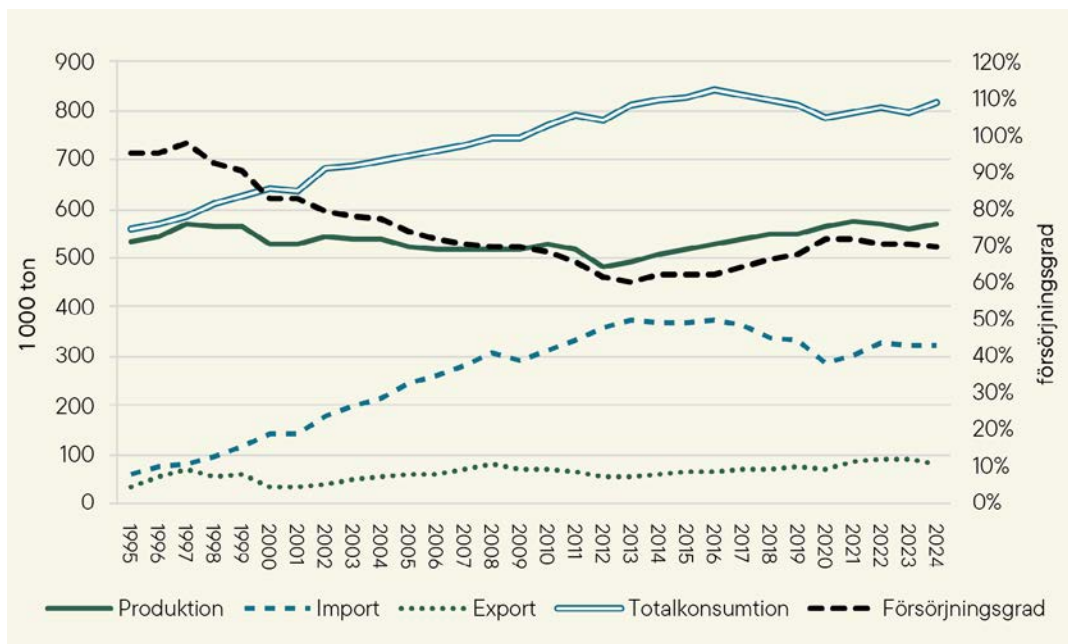
Försörjningsgraden för griskött bör öka från 81 procent 2024 till 95 procent 2035, med delmål på 88 procent till 2030.

Försörjningsgraden nötkött bör öka från 57 procent 2024 till 65 procent 2035, med delmål på 61 procent till 2030.

Försörjningsgraden för matfågel bör öka från 72 procent 2024 till 85 procent 2035, med delmål på 78 procent till 2030.

Försörjningsgraden för får- och lammkött bör öka från 25 procent 2024 till 30 procent 2035, med delmål på 28 procent till 2030.

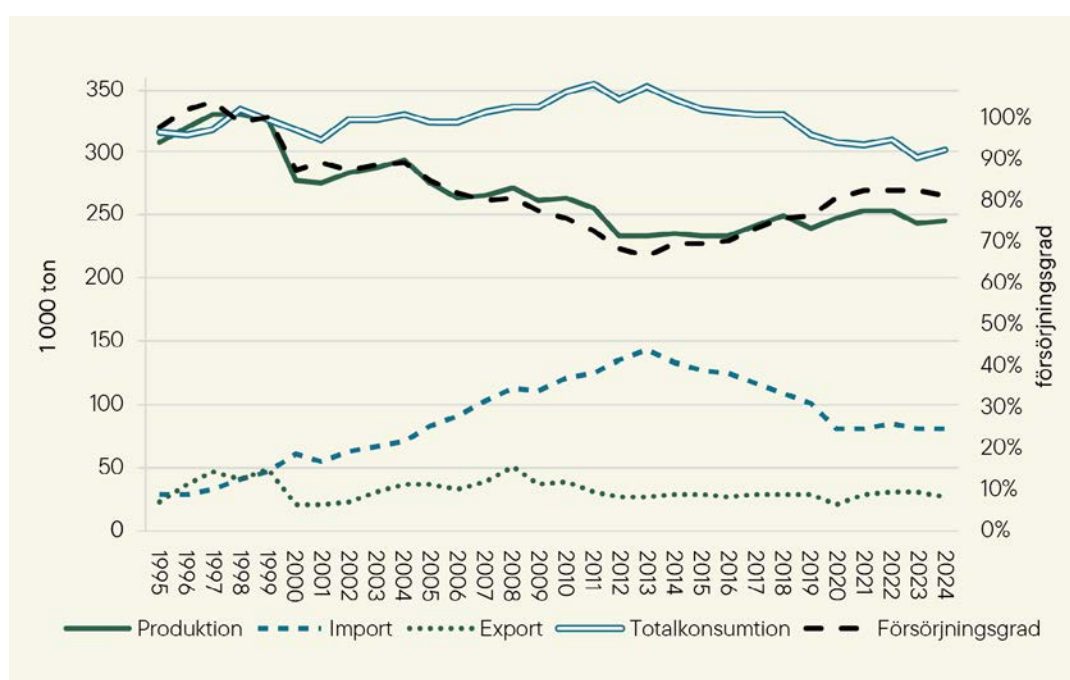
Den nuvarande försörjningsgraden varierar kraftigt mellan delsektorer inom köttproduktionen och därför förordar vi att ha separata delmål för dem. Givet hur marknaden ser ut idag har vi gjort bedömningen att potentialen att stärka försörjningsgraden är något större för matfågel och griskött än för nötkött samt får- och lammkött. Vi presenterar både ett aggregerat mål för kött och delmål för de fyra största köttslagen. I våra scenarier betyder de målsättningar vi redovisar en ökad produktion med 15–25 procent per djurslag, om målet inte nås genom minskad konsumtion. Sedan EU-inträdet har köttproduktionen ökat med 7 procent, importen med 443 procent, exporten med 114 procent, och totalkonsumtionen med 46 procent. Försörjningsgraden har minskat med 27 procent från drygt 95 procent till knappt 70 procent. Utvecklingen av marknadsbalansen för kött totalt sedan 1995 visas i [Figur 10](#).

Figur 10. Svensk marknadsbalans för kött totalt 1995–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

Grisproduktionen är koncentrerad till slättbygderna där spannmål till foder produceras. De senaste tio åren har antalet företag minskat med 8 procent till 1 177 företag. Samtidigt har antalet grisar minskat med 3 procent till knappt 1,34 miljoner. Produktionen av svenskt griskött har en stark hemmamarknad och påverkas därför inte lika mycket av globala variationer i pris, utbud och efterfrågan som exportorienterade länder gör. Priserna till svenska grisproducenter är ofta mer stabila på en högre nivå än i andra EU-länder. Några år efter EU-inträdet började den svenska produktionen minska samtidigt som totalkonsumtionen ökade, vilket medförde ökad import och sjunkande försörjningsgrad. Runt 2015 vände utvecklingen och produktionen har därefter ökat trots minskad konsumtion. Den genomsnittliga försörjningsgraden de senaste tio åren var 77 procent och 2024 var nivån 81 procent. Vi bedömer att grisköttnäringen har god potential att växa, bland annat på grund av en stabil hemmamarknad med ett starkt förtroende för svenskt griskött bland svenska konsumenter. Utveckling av marknadsbalansen för griskött sedan 1995 visas i [Figur 11](#).

Figur 11. Svensk marknadsbalans för griskött 1995–2024.

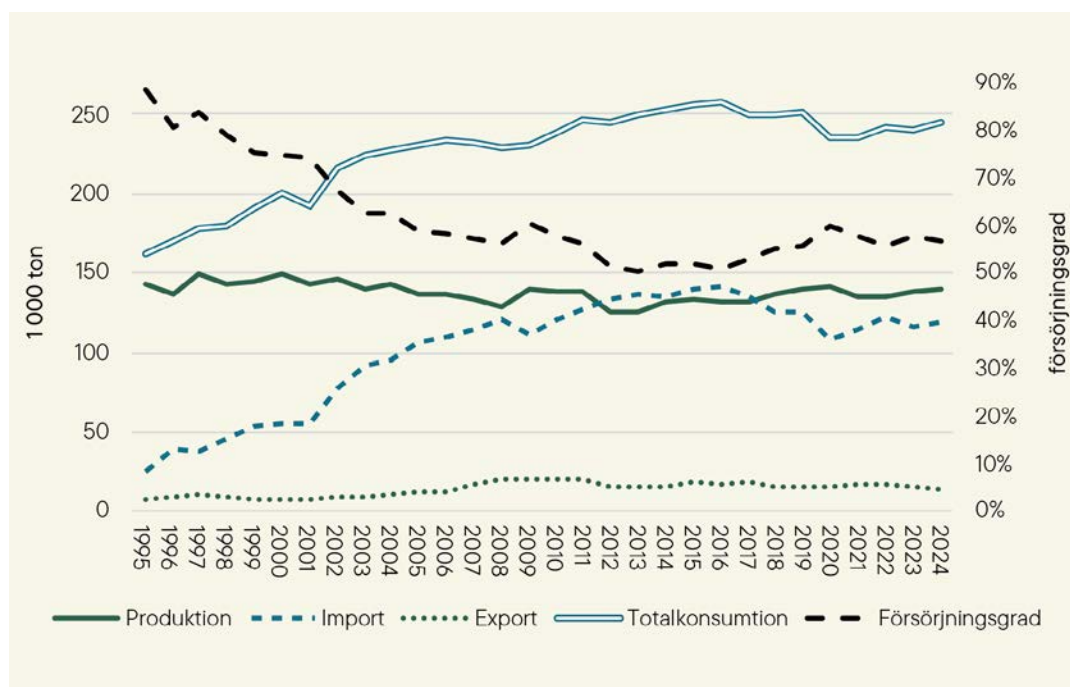
Källa: Jordbruksverket och SCB

Nötköttproduktionen finns utbredd i hela landet liksom slåttervallarna som är basen för fodret, men flest nötkreatur finns i Västra Götalands län. De senaste tio åren har antalet gårdar med nötkreatur minskat med 23 procent till 14 091 stycken, samtidigt som antalet nötkreatur minskat med 6 procent till 1,41 miljoner djur. En stor del av minskningen skedde mellan 2023 och 2024, då nästan 35 000 nötkreatur försvann från svenska gårdar. Drygt 16 000 av dessa var kor och kvigor. Viktiga förklaringar till minskad produktion var ogynnsamt väder som ledde till knapp tillgång på foder och stora prisvariationer för insatsvaror. Den ökade slakten av moderdjur har medfört färre födda kalvar och första halvåret 2025 minskade produktionen av nötkött med 11 procent jämfört med samma period 2024. Den negativa utvecklingen beror på svag lönsamhet och minskat intresse för generationsskifte. Marknadssituationen har lett till obalans mellan tillgång och efterfrågan och priserna till nötköttproducenter i Sverige har legat på rekordhöga nivåer. Även i andra EU-länder har producentpriserna ökat sen hösten 2024 och i vissa fall klättrat över den

svenska noteringen. Det svenska priset har överlag haft en jämnare utveckling, vilket beror på liten försäljning på exportmarknaden och en stabil inhemsk efterfrågan.

Produktion och export av svenskt nötkött har inte förändrats nämnvärt efter EU-inträdet. Däremot har totalkonsumtionen och importen ökat och den utvecklingen innebär att försörjningsgraden sjunkit. Efter 2015 har konsumtionen minskat något, men eftersom minskningen främst bestått av importerat kött har försörjningsgraden ökat och landade på 57 procent 2024. Genomsnittet för de senaste tio åren är 55 procent.

Småskalig struktur och eftersatta investeringar är några av de utmaningar som dikoproduktionen står inför, samtidigt som det finns ett starkt förtroende för svenskt nötkött bland konsumenterna. Ökat engagemang i samhället för att gynna biologisk mångfald ger också möjlighet till tillväxt. Om och när producenterna bestämmer sig för att satsa på att öka igen genom att spara moderdjur, så tar det uppemot fyra år innan det visar sig i slaktstatistiken (Jordbruksverket, 2025). Därför gör vi bedömningen att försörjningsgraden för nötkött kortsiktigt inte stärkas lika mycket som för några av de andra animalieprodukterna. En ljusare marknadssituation för mjölksektorn kan emellertid ge skjuts även åt nötköttsproduktionen. Utvecklingen av marknadsbalansen för nötkött sedan 1995 visas i [Figur 12](#).

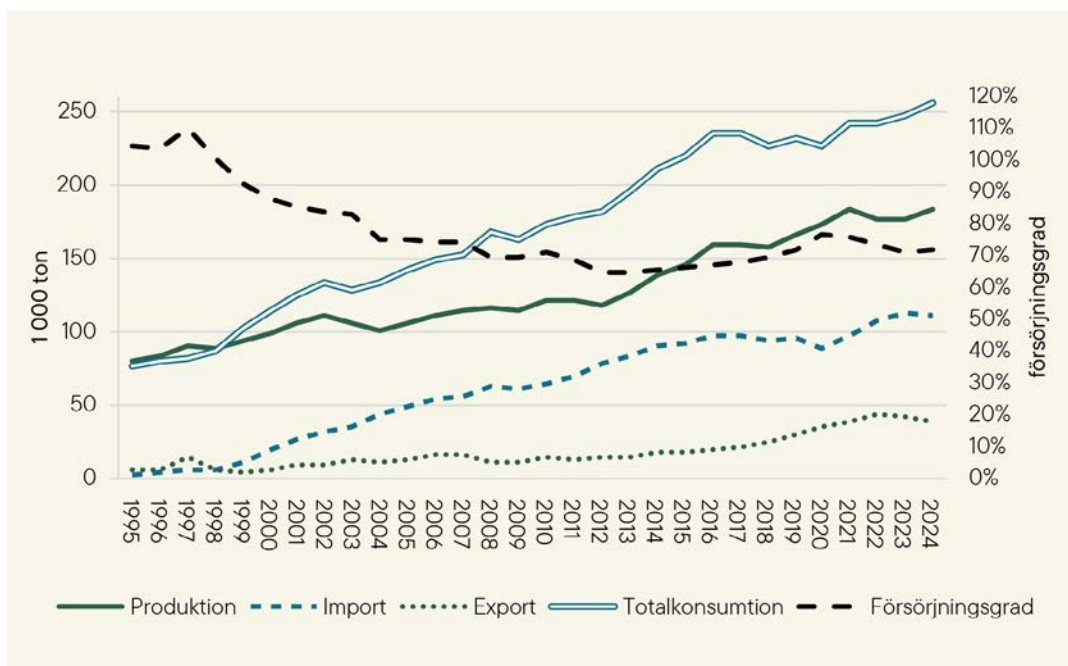

Figur 12. Svensk marknadsbalans för nötkött 1995–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

Konsumtionen av matfågel har ökat mycket kraftigt efter EU-inträdet, av såväl inhemskt producerad som importerad matfågel, och det har drivit fram en produktionsökning i Sverige. Den ökade efterfrågan sker till viss del på bekostnad av gris-, nöt- och lammkött. De senaste tio åren har antalet slaktkycklingar ökat med 23 procent till drygt 13,3 miljoner beräknat på uppfödningssomgångar, samtidigt som antalet företag minskat med 18 procent. Företagen blir alltså färre men större och i Sverige fanns det 267 företag med kycklingproduktion 2024. Eftersom importen ökat mer än produktionen och tillgodosett en större del av den ökade

efterfrågan så har försörjningsgraden sjunkit. Mellan 2015 och 2020 vände utvecklingen tillfälligt mot minskad import och en stärkt försörjningsgrad, men efter pandemin tog importen åter fart och 2024 uppgick försörjningsgraden till 72 procent. Genomsnittet för de senaste tio åren är 71 procent. Vi bedömer att en ökad efterfrågan på kyckling och ett högt konsumentförtroende för svenskt kött innebär goda möjligheter att stärka försörjningsgraden. Utvecklingen av marknadsbalansen för matfågel sedan 1995 visas i [Figur 13](#).

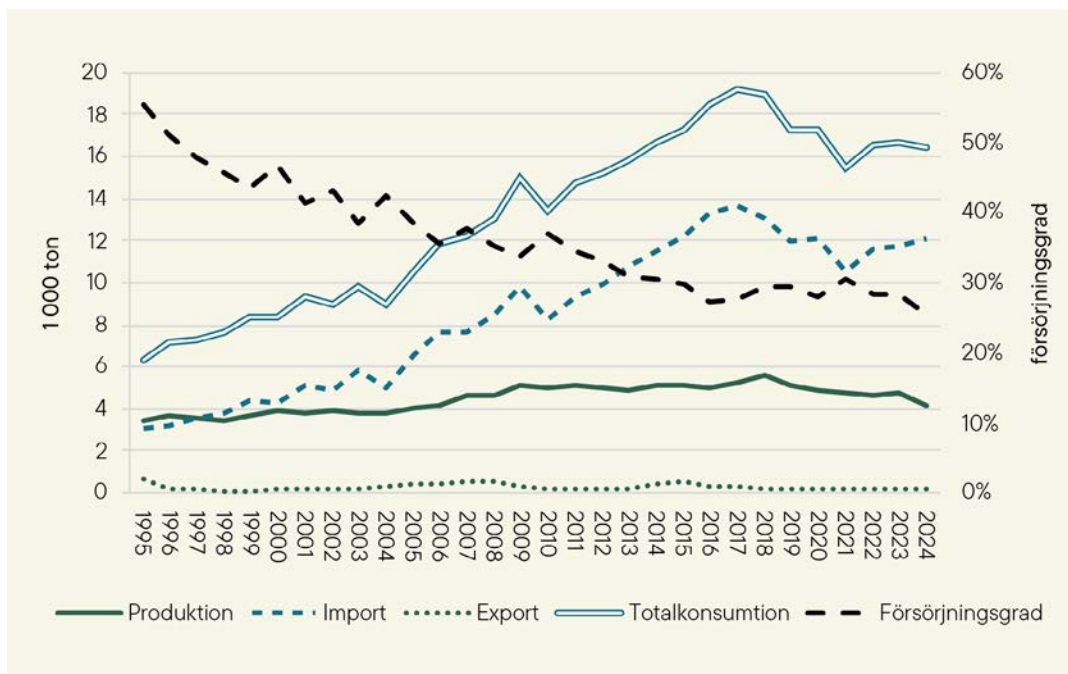
Figur 13. Svensk marknadsbalans för matfågel 1995–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

De senaste tio åren har antalet får minskat med totalt 23 procent till drygt 450 000, samtidigt som antalet företag minskat med 13 procent till 7 763. Sektorn har en småskalig karaktär med cirka 30 tackor och baggar och 40 lamm per gård. Efter sommaren 2023 har sektorn krympt snabbare än tidigare år och statistik för första halvåret 2025 visar en minskad slakt med 7 procent. Många gårdar med får bedriver produktionen som bisyssla, ofta för att hävda den betesmark som finns på gården. En fårproducent behöver som regel ha flera hundra tackor för att ge rimlig lön till en person och många mäktar inte med att skala upp till den nivån. Liksom för dikoproduktionen har en ökad andel av de gårdar som lägger ner inte fått ny ägare. Den negativa utvecklingen för sektorn kan också förklaras av ökade problem med rovdjursattacker. När produktionen är småskalig blir det dessutom mindre lönsamt för slakterierna att ta emot får och lamm och det påverkar sektorn negativt. (Jordbruksverket, 2025). Prisnivån på svenska lamm ligger normalt sett lägre än i många andra EU-länder. Det kan delvis bero på att svenska producenter inte lyckas tillräckligt bra med att leverera djur med ett högt klassningsutfall.

Marknadsbalansen för får- och lammkött visar att totalkonsumtionen över tid hängt nära samman med importutvecklingen sedan 1995, se [Figur 16](#). Samtidigt har produktionen ökat svagt och exporten i princip stått stilla på en låg nivå. De senaste tio åren har totalkonsumtionen minskat tydligt efter en längre period med ökning. Den svenska försörjningsgraden har tappat successivt över hela perioden, även om små uppgångar

synts vissa år, och landade på 25 procent 2024. Genomsnittet för de senaste tio åren var 29 procent. Den svaga utvecklingen av såväl produktion som konsumtion och försörjningsgrad den senaste perioden, innebär att vi föreslår en mer blygsam ökning av försörjningsgraden för får- och lammkött.

Figur 14. Svensk marknadsbalans för får- och lammkött 1995–2024
Källa: Jordbruksverket och SCB

4.7. Förslag på mål för mjölk

Jordbruksverkets förslag på mål för mjölk(ekvivalenter)

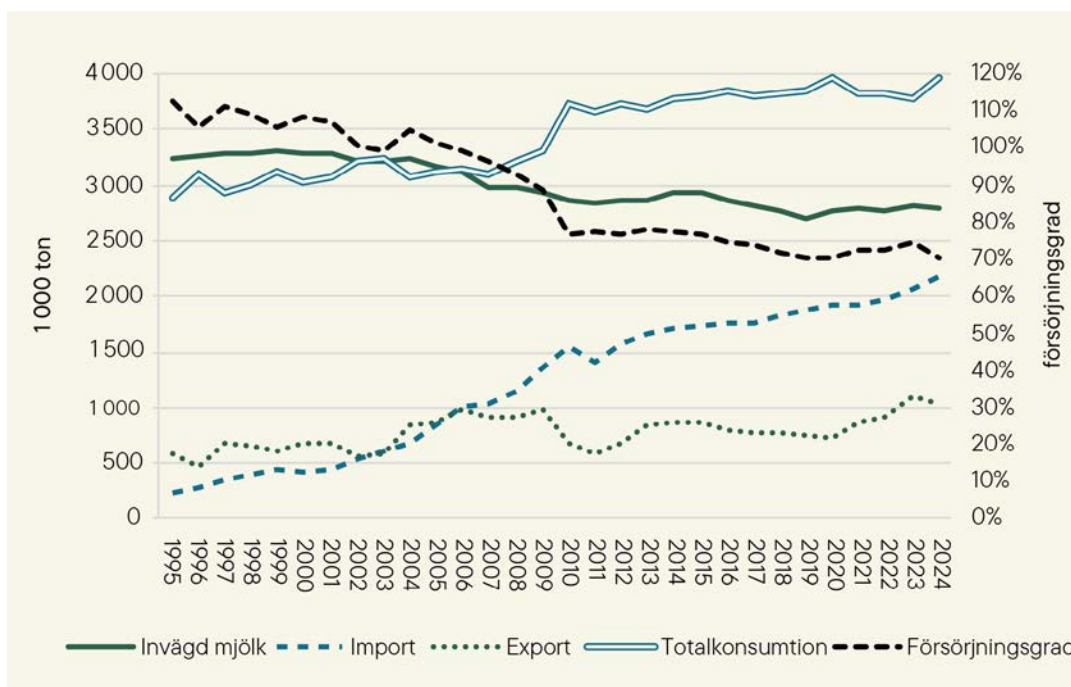
Försörjningsgraden för mjölkekvivalenter bör öka från 71 procent 2024 till 85 procent 2035, med delmål på 78 procent till 2030.

Mjölproduktionen är en motor i det svenska jordbruket och genererar omkring en fjärdedel av det totala produktionsvärdet. Det finns mjölkcor i samtliga 21 län i Sverige, men flest finns i länen Västra Götaland, Kalmar, Skåne och Jönköping. Det fanns 2 562 gårdar med mjölkcor 2024 som i genomsnitt hade 113 mjölkcor, vilket kan jämföras med 44 mjölkcor 20 år tidigare. Avkastningen per ko och år har successivt ökat över tid till 11 000 kg mjölk i genomsnitt 2024. Det är ungefär dubbelt så mycket som för 40 år sedan.

Marknaden för svensk mjölk uttryckt som mjölkekvivalenter hade god balans mellan produktion och konsumtion till och med 2006, då vi även hade en handelsbalans nära noll. Därefter ledde stigande efterfrågan till att importen ökade, samtidigt som svensk produktion sjönk. EU:s mjölkkvoter avskaffades 2015 och det ledde till skärpt konkurrens. Sverige är det

enda landet i EU där invägningen av mjölk minskat efter 2015 och produktionen tappade särskilt kraftigt mellan 2015 och 2019. Den största förändringen i svenskarnas konsumtion av mejeriprodukter är en drastisk minskning av dryckesmjölk, där vi på 20 år har halverat vår konsumtion. Vi äter även mindre grädde och syrade mejeriprodukter, men mer smör och ost. Inom EU ökade invägningen av mjölk med 0,6 procent 2024 men det rapporteras ändå om underskott 2025, som lett till stigande priser. Priset till svenska mjölkbönder har en starkare internationell koppling än vad som är fallet för köttproducenterna. En jämförelse med EU:s genomsnittliga månadspris visar att det svenska priset ofta är i nivå med EU-priset, men också att det var lägre under större delen av 2023 och 2024. Under första halvan av 2025 fick svenska mjölkbönder mer betalt än EU i genomsnitt.

Vi förordar att ha ett aggregerat mål för försörjningsgraden uttryckt som mjölkekvivalenter⁴. Sett till enskilda mejeriprodukter har Sverige mycket hög försörjningsgrad och stort exportöverskott för mjölkpulver, samtidigt ligger försörjningsgraden på knappt 40 procent för ost och stabilt runt 100 procent för dryckesmjölk. Eftersom det går åt 10 kilo mjölk för att producera ett kilo ost, så skulle en ökad produktion av svensk ost ha positiv effekt på den samlade försörjningsgraden och den här utvecklingen kommer vi följa. Försörjningsgraden för mjölkekvivalenter har minskat från 112 procent vid EU-inträdet till 71 procent 2024. Genomsnittet för de senaste tio åren var 73 procent. Lönsamheten för svenska mjölkbönder har förbättrats de senaste åren och intresset för att investera likaså (Dahl, 2025). Därför bedömer vi att det finns god potential att stärka den svenska försörjningsgraden. En gynnsam utveckling för mjölkproduktionen i hela landet kräver att det finns en mejeriindustri som kan förädla mjölkråvaran. Särskilt i norra Sverige, med långa transporter, är mjölkproduktionen känslig om det inte skulle finnas mejerier inom rimliga avstånd. Utvecklingen av marknadsbalansen för mjölkekvivalenter sedan 1995 visas i [Figur 15](#).

Figur 15 Svensk marknadsbalans för mjölkekvivalenter 1995–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

4 När marknadsbalansen uttrycks i mjölkekvivalenter konverteras importen och exporten av förädlade produkter i form av mjölk, grädde, mjölkpulver, syrade produkter, smör och ost till mjölkekvivalenter via fasta schablontal.

4.8. Förslag på mål för ägg

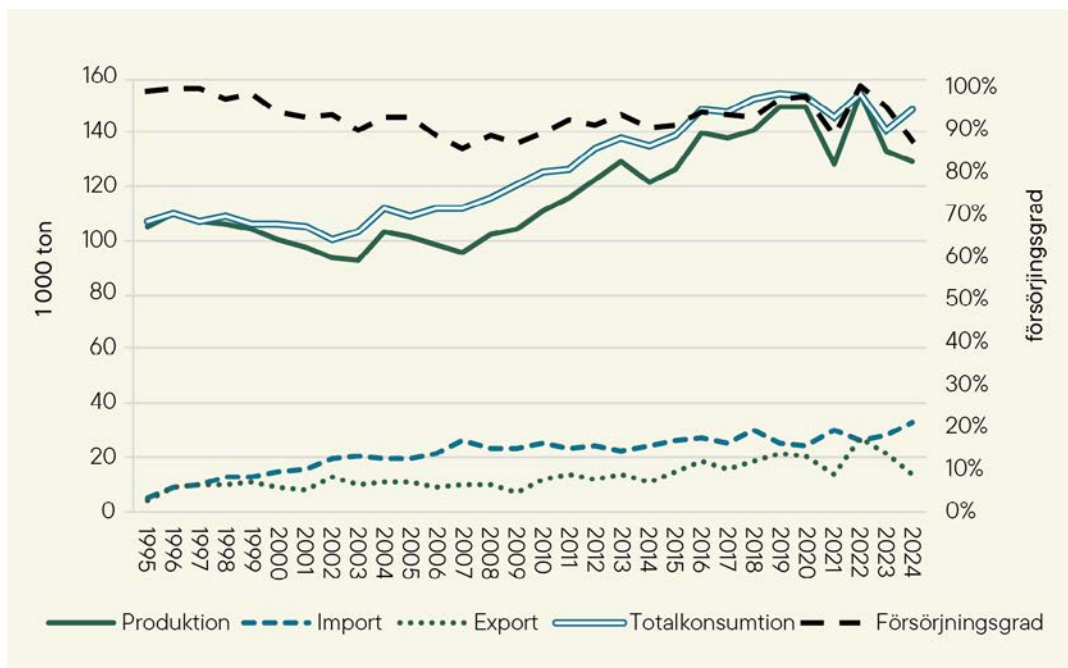
Jordbruksverkets förslag på mål för ägg

Försörjningsgraden för ägg bör öka från 87 procent 2024 till 105 procent 2035, med delmål på 96 procent till 2030.

Det finns runt 4 000 äggproducenter enligt Jordbruksverkets officiella statistik men de flesta av dessa är småskaliga med äggproduktion som hobbyverksamhet och endast omkring 250 företag har fler än 200 höns. Idag finns nästan ingen svensk produktion kvar i inredda burar. Våren 2025 var fördelningen på inhysningssystem följande: 81 procent frigående inne, 10 procent ekologiska, 8 procent utehöns och 1 procent inredd bur.

En ökad konsumtion av ägg har till stor del tillgodosetts genom ökad svensk produktion, som steg med nästan 25 procent mellan 1995 och 2024. Importen är förhållandevis begränsad och har bara ökat svagt över tid. Även exporten har ökat i ungefär samma utsträckning och de flesta år ligger exporten något under importen. Importen domineras av äggprodukter och exporten av färska skalägg. Den svenska försörjningsgraden har varit hög sedan EU-inträdet, vilket bland annat beror på ett stabilt konsumentförtroende för svenska ägg. Nivån landade på 87 procent 2024 och genomsnittet för de senaste tio åren var 94 procent. Nedgångarna i försörjningsgraden de senaste åren beror på storskaliga utbrott av sjukdomar, först fågelinfluensa 2021 och därefter salmonella 2023. Vid båda dessa tillfällen dog eller avlivades omkring en femtedel av landets värphöns. Storskaliga utbrott av salmonella är dock ovanligt.

Enligt äggbranschen är det många företag som utökar eller bygger nya stallar för närvarande och det finns även ett ambitiöst branschmål att konsumtionen av ägg i Sverige ska öka. Samtidigt finns goda exportmöjligheter till andra länder i EU. Sammanfattningsvis visar analysen att äggnäringen i Sverige har god tillväxtpotential. I vår bedömning väger vi in ett längre genomsnitt av försörjningsgraden, med tanke på att nivån 2024 präglades av sviterna efter det stora salmonellautbrottet. Utvecklingen av marknadsbalansen för ägg sedan 1995 visas i [Figur 16](#).

Figur 16 Svensk marknadsbalans för ägg 1995–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

4.9. Förslag på mål för trädgårdsprodukter

Jordbruksverkets förslag på mål för trädgårdsprodukter

Försörjningsgraden för morötter bör öka från 94 procent 2024 till 95 procent 2035, utan behov av delmål.

Försörjningsgraden för matlök bör öka från 84 procent 2024 till 90 procent 2035, med delmål på 87 procent till 2030.

Försörjningsgraden för huvudkål bör öka från 49 procent 2024 till 85 procent 2035, med delmål på 67 procent till 2030.

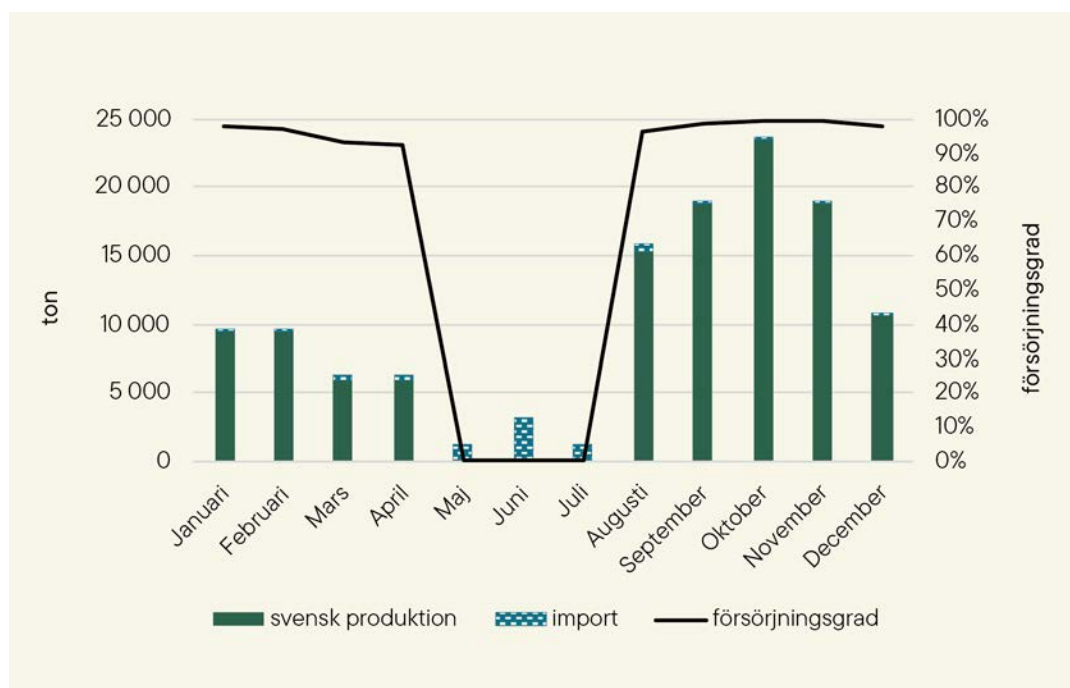
Försörjningsgraden för tomater bör öka från 18 procent 2024 till 40 procent 2035, med delmål på 29 procent till 2030.

Försörjningsgraden för äpplen bör öka från 28 procent 2024 till 50 procent 2035, med delmål på 39 procent till 2030.

Vi har valt att föreslå mål för tre frilandsgroänsaker; morötter, lök och huvudkål. Dessa grönsaker utgör en stor del av frilandsproduktionen, de är dessutom lämpliga att lagra och därför bra beredskapsmat. Till detta har vi lagt ett mål för växthustomater, som bedöms ha större betydelse som basföda än gurka då tomater har högre näringsvärde. Vi har också tagit med äpple, den viktigaste svenska frukten och en produkt som också går att lagra under större delen av året. Det behövs inga stora arealer för att öka odlingen av

morötter, matlök, huvudkål, tomat och äpplen. Våra målförslag skulle kräva att totalt drygt 6 500 hektar ytterligare tas i bruk för frilandsodling och äppelproduktion, plus 80 hektar växthusyta för ökad tomatodling. Våra marknadsbalanser sträcker sig tillbaka till 2002, eftersom vi inte har kontinuerlig produktionsstatistik innan dess.

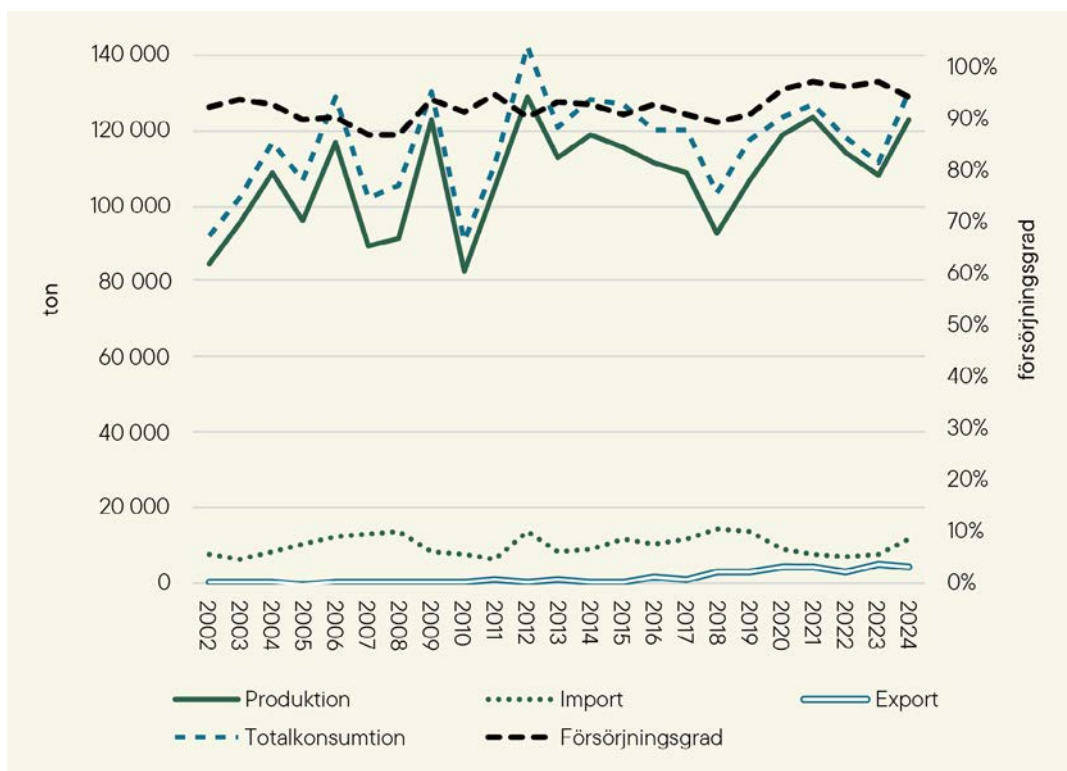
Morötter dominerar produktionen på friland med närmare 120 000 ton skörd per år, som odlas på 1 800 hektar. Morötter importeras främst under vår och försommar, när de svenska morötterna som lagrats sedan skörden året innan håller lägre kvalitet. Exporten av svenska morötter är marginell. Att svensk produktion har svårt att tillgodose efterfrågan under vår och sommar framgår av [Figur 17](#).

Figur 17. Relation mellan svenska och importerade morötter under året, genomsnitt för 2020–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

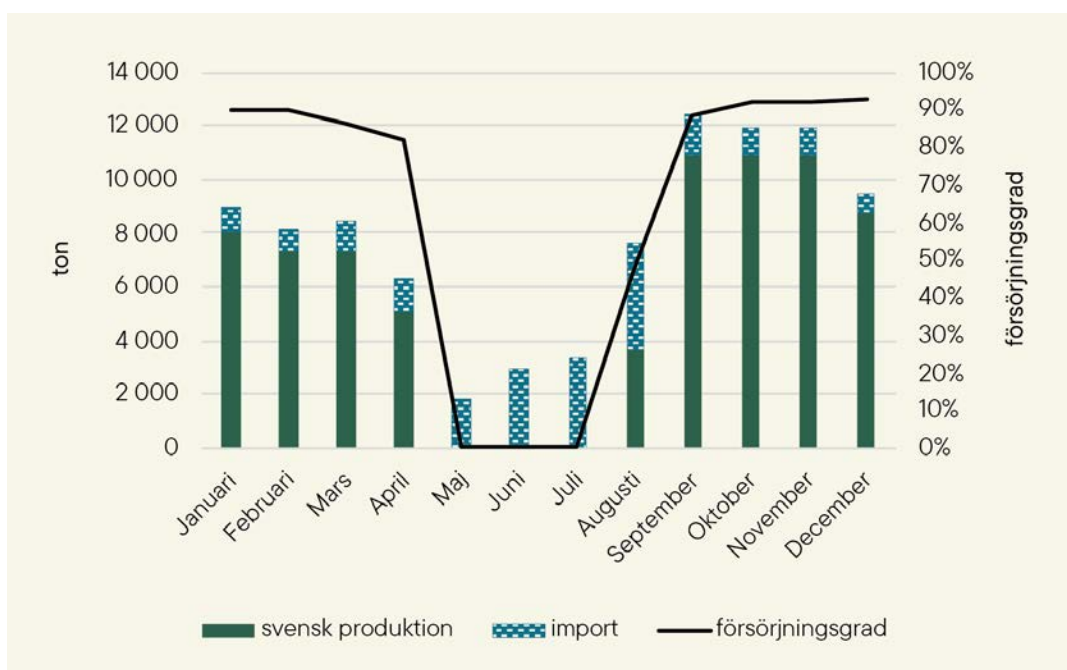
Konsumtionen av morötter minskar under våren, men efterfrågan skulle kunna öka under den perioden om kvaliteten på svenska morötter höjs genom bättre lagringsmetoder. Det pågår diskussioner om att ändra FN:s handelsnorm för morot genom att öka toleransen för avbrutna morötter. Idag kasseras upp till 10 procent av morötterna på grund av att de är avbrutna eller saknar topp och dessa kan istället nå konsument om toleransen ökar. I så fall ökar produktionen av morötter för livsmedel, utan att insatserna i form av mark behöver öka. Försörjningsgraden var 94 procent i genomsnitt de senaste tio åren, vilket också sammanfaller med nivån 2024. Vi bedömer att ambitionen bör vara att bibehålla försörjningsgraden för morötter runt dagens nivå. Utvecklingen av marknadsbalansen för morötter sedan 2002 visas i [Figur 18](#).

Figur 18. Svensk marknadsbalans för morötter, 2002–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

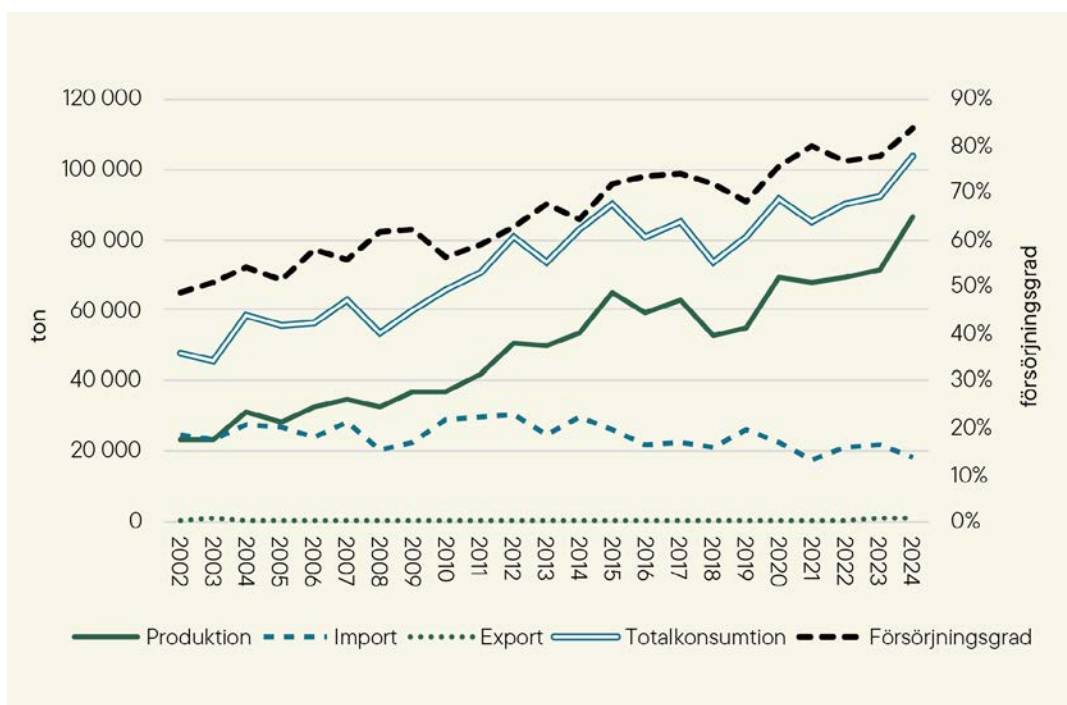
Produktionen av matlök i Sverige har ökat kraftigt de senaste 20 åren. Skörden uppgick till 87 000 ton 2024 och odlingen bedrevs på 1 540 hektar. Från september till mars är försörjningsgraden som högst, för att sjunka under vår och sommar då svenska lager är tömda och importen istället ökar. Utvecklingen över ett genomsnittsår visas i [Figur 19](#).

Figur 19. Relation mellan svensk och importerad matlök under året, genomsnitt för 2020–2024.

Källa: Jordbruksverket och SCB

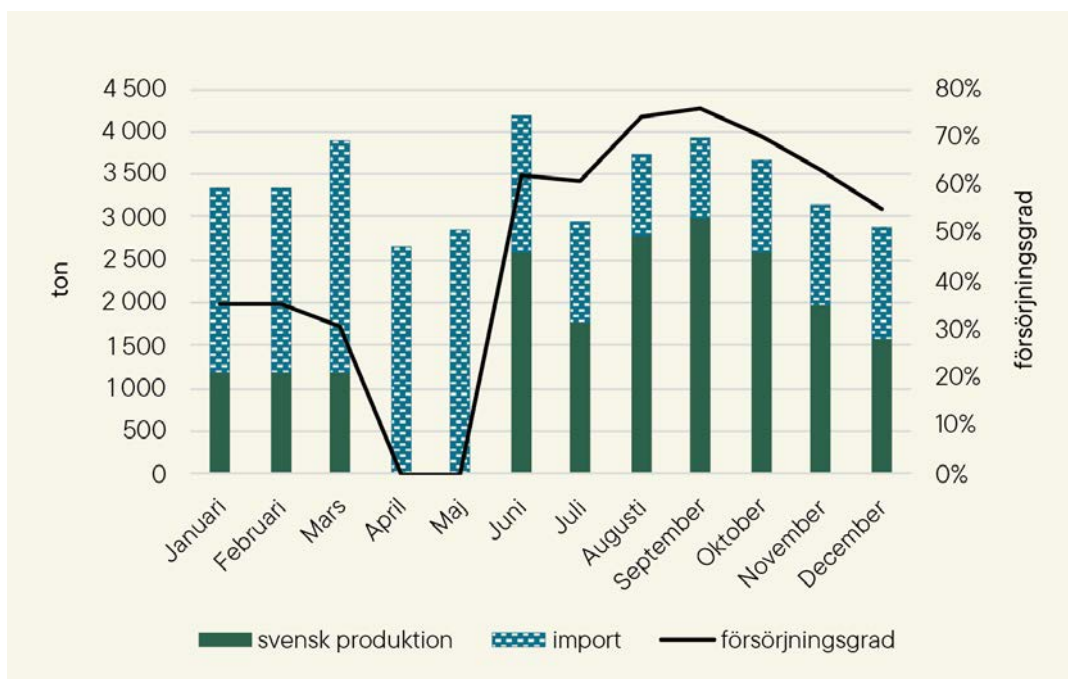
Importen har sjunkit något över tid vilket gett en stärkt försörjningsgrad, till 81 procent 2024. Genomsnittet för de senaste tio åren var 76 procent. Svenska odlare skulle kunna förse marknaden med mer lök året runt, men det kräver investeringar i lagringskapacitet. Om produktionen ökar för att möta förslaget på målsättning kan det behövas omkring 160 hektar för den odlingen. Utvecklingen av marknadsbalansen för matlök visas i [Figur 20](#).

Figur 20. Svensk marknadsbalans för matlök, 2002–2024.

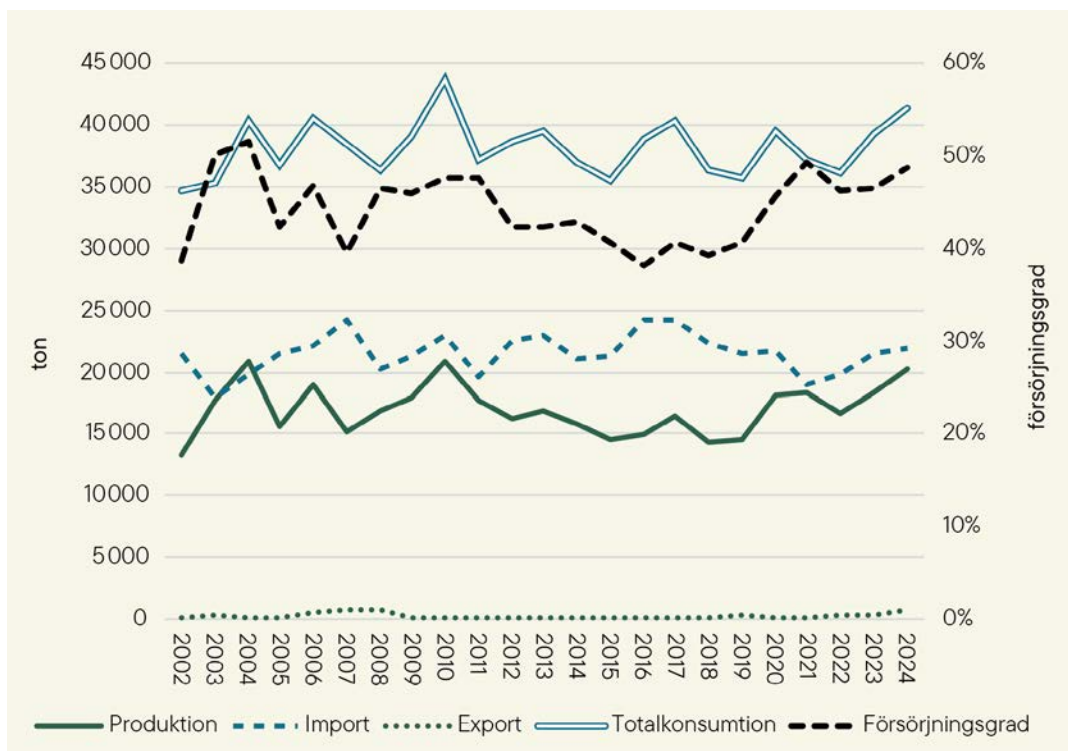
Källa: Jordbruksverket och SCB

Huvudkål omfattar både vitkål och rödkål. Den svenska produktionen av huvudkål har legat relativt stabilt straxt under 20 000 ton sen 2002 och odlingen bedrivs på runt 440 hektar. Nedbrutet under året är försörjningsgraden högst med runt 75 procent tidig höst för att därefter sjunka succesivt till 30 procent framåt våren. Andelen svensk huvudkål som säljs under april och maj uppskattas vara liten, då vinterodlad kål från södra Europa dominerar. Den här årscykeln visas i [Figur 21](#).

Figur 21. Relation mellan svensk och importerad huvudkål under året, genomsnitt för 2020–2024
Källa: Jordbruksverket och SCB

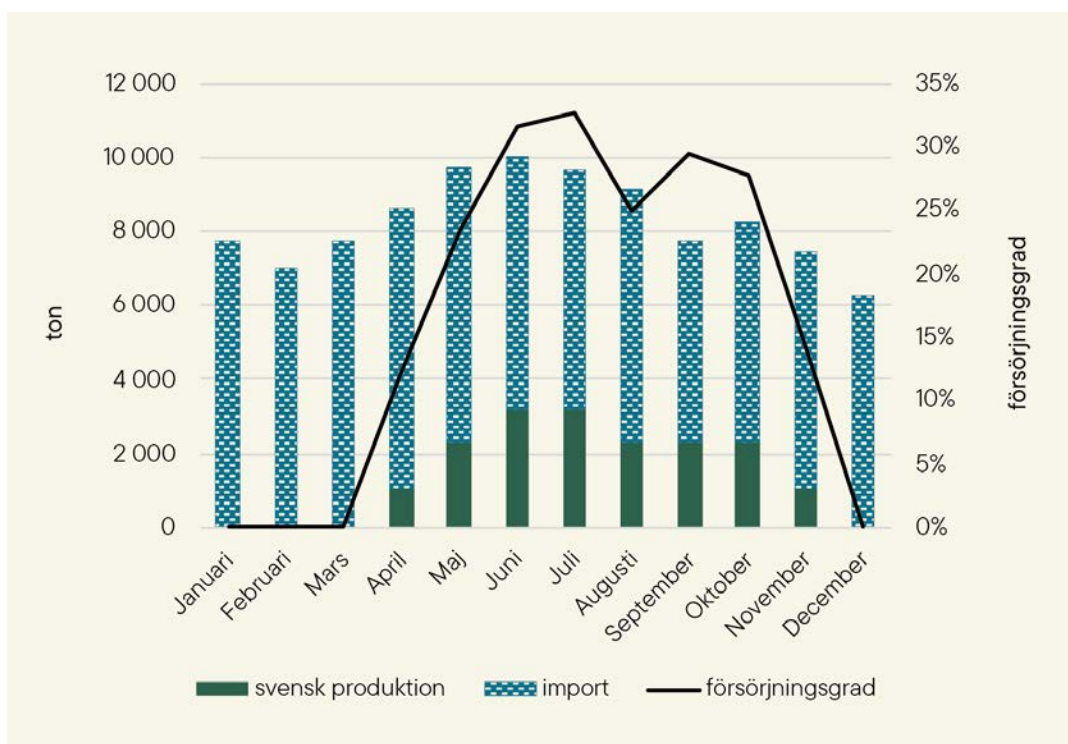
Den genomsnittliga försörjningsgraden de senaste tio åren var 44 procent och 2024 var den 49 procent. Svenska odlare skulle kunna tillgodose mer av efterfrågan även på våren, om det investeras i ökad lagringskapacitet. Om odlingen ökar i enligt vårt förslag på målsättning behövs ytterligare 300 hektar mark. Marknadsbalansen för huvudkål visas i [Figur 22](#).

Figur 22. Svensk marknadsbalans för huvudkål, 2002–2024
Källa: Jordbruksverket och SCB

Den svenska produktionen av tomater har pendlat mellan 15 000 och 20 000 ton sedan 2002 av en totalkonsumtion på cirka 100 000 ton, vilket gett en svensk försörjningsgrad på 15–20 procent. Odlingen bedrivs i växthus på 43 hektar. Om tomatproduktionen ökar i enlighet med föreslagen målsättning behövs ytterligare 37 hektar. Om Sverige skulle hamna i en krissituation där det är möjligt att odla i växthus så kan hela eller delar av den produktion av gurka som finns i Sverige läggas om till produktion av tomat. Tomater har högre näringstäthet och är inte lika värmekrävande som gurka.

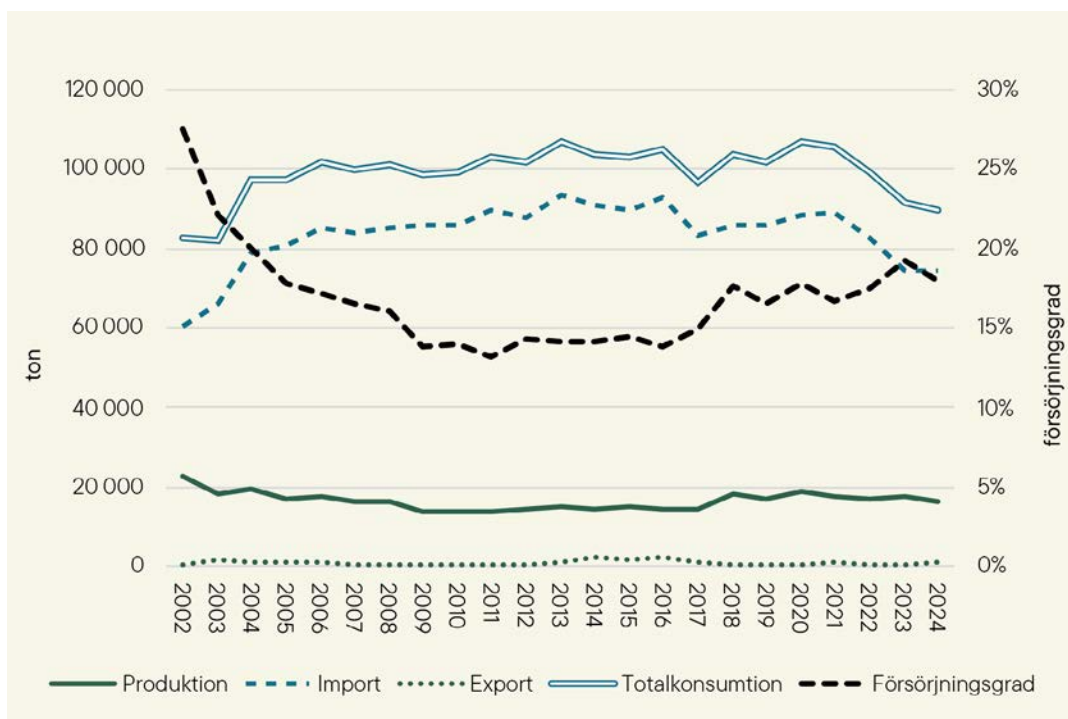
Svenskproducerade tomater finns på marknaden främst från april till november. Vinterproduktionen är liten, på grund av att kostnaderna för både uppvärmning och tillskottsbelysning ger låg lönsamhet då. Det betyder att anläggningar inte utnyttjas fullt ut. Om det i framtiden blir möjligt att använda överskottsvärme från industrier och serverhallar så kan det reducera uppvärmningskostnaderna och stimulera vinterproduktionen av tomater. Relationen mellan svenska och importerade tomater över ett år visas i [Figur 23](#).

Figur 23. Relation mellan svenska och importerade tomater under året, genomsnitt för 2020–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

Den genomsnittliga försörjningsgraden för tomat var 17 procent de senaste tio åren och 2024 var nivån 18 procent. Vi bedömer att odlingen kan öka, men det krävs stora investeringar i växthuskapacitet. Flera nya och stora odlingar har etablerats i Sverige på senare år. Det är dock inte självklart att en ökad tomatproduktion i dessa anläggningar enbart tar marknadsandelar från importerade tomater, utan det kan även ske på bekostnad av mindre producenter i Sverige. Utvecklingen av marknadsbalansen för tomat visas i [Figur 24](#).

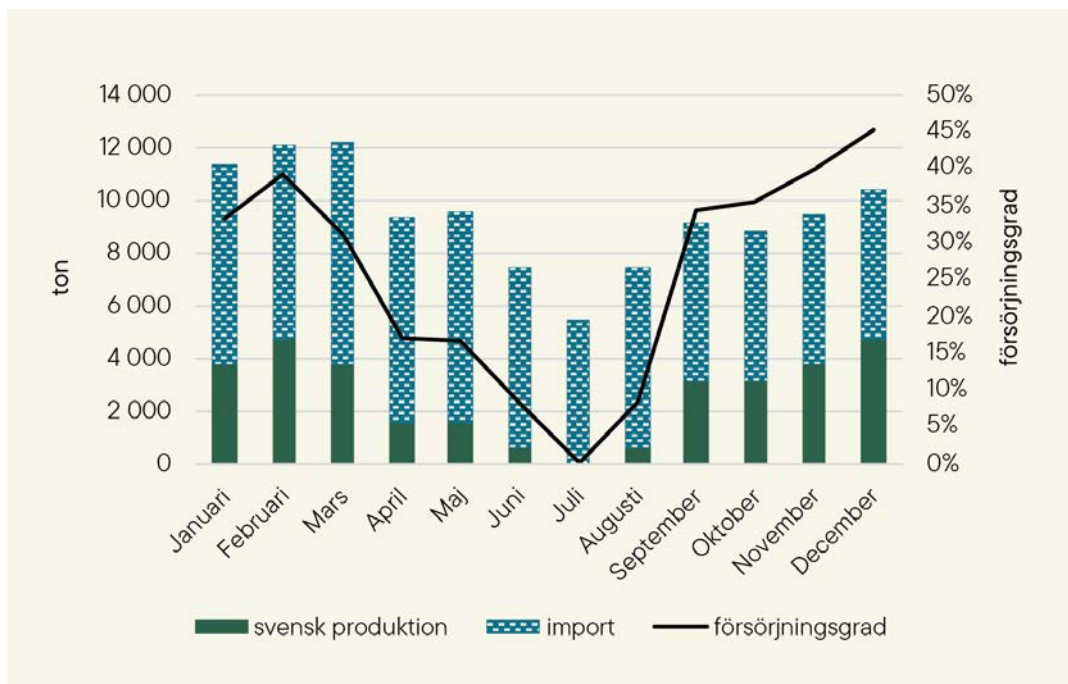

Figur 24. Svensk marknadsbalans för tomat, 2002–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

Produktionen av äpplen har förändrats kraftigt, från 1980-talets odlingar med få stora träd som tog god tid på sig innan de gav skörd, till dagens moderna spaljésystem med droppbevattning och mindre träd som ger skörd snabbt efter plantering. Den svenska produktionen av äpplen har ökat från cirka 20 000 ton 2002 till 31 000 ton 2024.

Genomsnittlig avkastning i en äldre äppelodling ligger på cirka 20 ton per hektar medan den i nya tätt planterade odlingar ligger mellan 35 och 40 ton per hektar. Odlingen bedrivs idag på cirka 1 600 hektar och om den ökar i enlighet med den föreslagna målsättningen behövs ytterligare 700 hektar. Totalkonsumtionen har med några få undantag pendlat mellan 100 000 och 120 000 ton mellan 2002 och 2024. Förhållandet mellan svensk och importerad frukt över året visas i [Figur 25](#).

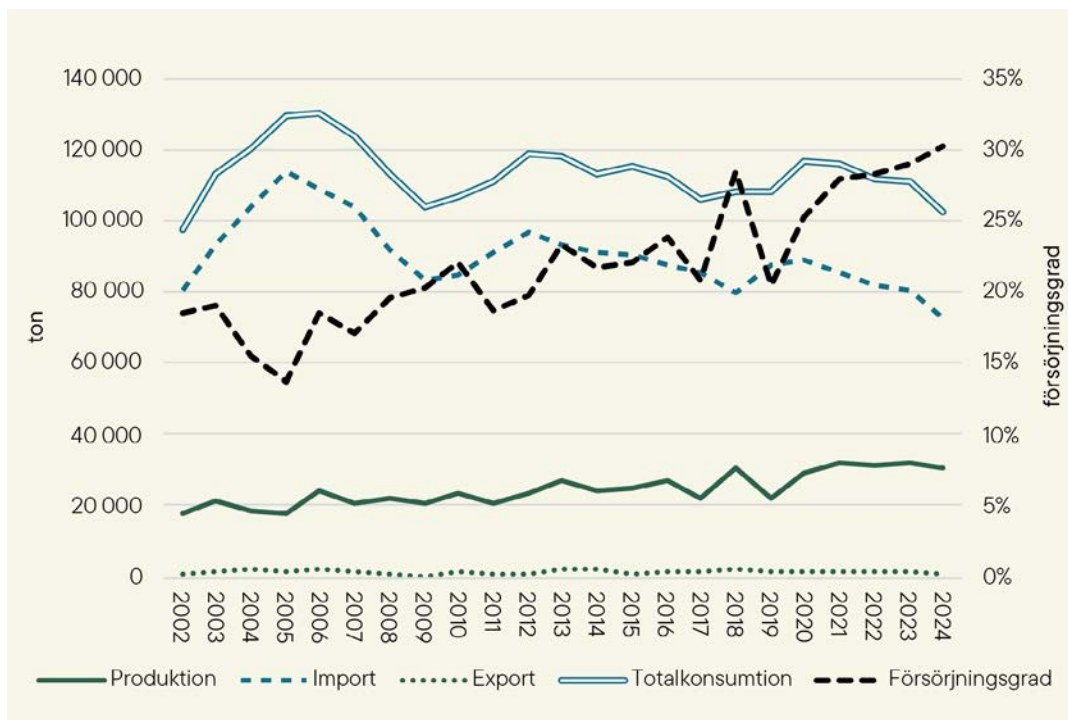
Figur 25. Relation mellan svenska och importerade äpplen över året, genomsnitt för 2020–2024
Källa: Jordbruksverket och SCB

Vi bedömer att svensk odling av äpplen kan öka för att tillgodose en betydligt större andel av efterfrågan. Investeringar i moderna CA-lager⁵ har förlängt försäljningsperioden till hela året, vilket också har haft positiv effekt på priset för producenterna. Äpplen kan dessutom behandlas med ämnet "SmartFresh" som ytterligare förlänger hållbarheten⁶.

En ökad odling kräver dock stora investeringar, ökad kunskap hos producenter, handel och banker, samt att det finns unga odlare som är beredda att satsa. Idag ställs allt högre krav på mervärden, till exempel kopplat till miljö och smak. De importerade äpplena har en helt annan karaktär, både smakmässigt och ur lagrings- och hanteringssynpunkt än svenska äpplen. Om all svensk äppelodling moderniseras och når en avkastning på 35 ton per hektar så skulle den svenska produktionen uppgå till 52 000 ton, vilket är 47 procent av konsumtionen, utan att större arealer behöver tas i bruk. Försörjningsgraden har haft en uppåtgående trend och nådde 28 procent 2024. Genomsnittet för de senaste tio åren är 26 procent. Utvecklingen för marknadsbalansen för äpplen visas i [Figur 26](#).

5 Detta kallas för CA-lager. Frukten förvaras i sänkt syrehalt och förhöjd koldioxidhalt. En vanlig form av CA-lager kallas ULO (Ultra Low Oxygen – ofta 1 procent syre och 1 procent koldioxid).

6 Ämnet blockerar etylénsyntesen vilket reducerar kolhydratmetabolismen och åldrandet. Metoden är ny i Sverige medan man har använt den utomlands många år.

Figur 26. Svensk marknadsbalans för äpplen, 2002–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

4.10. Förslag på mål för fiske och vattenbruk

Jordbruksverkets förslag på mål för fiske och vattenbruk

Produktionen bör öka med 60 procent uttryckt i vikt till 2035.

Jordbruksverket föreslår att målet för fiske och vattenbruk följs upp inom fem olika delar:

- Produktionsvikt pelagiskt fiske inklusive andel landad fisk till humankonsumtion
- Produktionsvikt demersalt fiske
- Produktionsvikt insjöfiske
- Produktionsvikt vattenbruk fisk
- Produktionsvikt vattenbruk övrigt

När vi analyserat potentialen för fiske och vattenbruk har vi utgått från den skattning av möjlig produktionsökning som Jordbruksverket gjorde inför arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0. Den landade i ett sammanvägt produktionsmål på 45–60 procent till 2030⁷. Den skattningen baserades på uppgifter angivna i ansökan av investeringsstöd i havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet samt på uppgifter från

⁷ (Dnr. 3.3.17-06950/2024) Underlaget gör en skattning på möjlig produktionsökning för demersalt fiske, pelagiskt fiske samt vattenbruksproduktion. Insjöfisket skattades inte vid den tidpunkten men kommer att ingå i den eventuella uppföljning som görs kopplat till detta uppdrag.

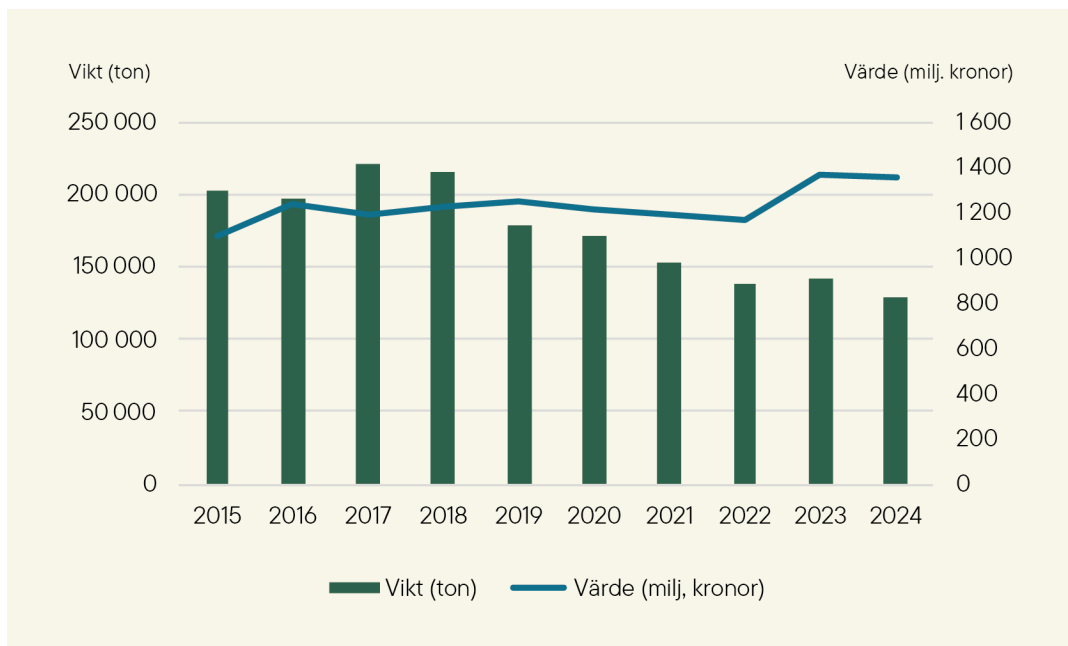
tidigare regeringsuppdrag kopplade till den pelagiska värdekedjan och beredskapsarbete. Sedan dess har en rad svårigheter dykt upp. Det rör sig om begränsningar i att använda havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet för att fullt ut främja utvecklingen, krav i EU:s kontrollförordning, minskad produktion inom vattenbruket samt andra faktorer som skapar utmaningar i att bedriva och utveckla verksamhet.

Jordbruksverket bedömer att ett mål att öka produktionen med 60 procent är ambitiöst men realistiskt, om lämpliga åtgärder införs. Vi har valt att föreslå ett aggregerat mål som följs upp i olika delar. En fördel med ett sådant mål är att det finns flexibilitet i hur det uppnås. Tillväxtpotentialen varierar för produktionsgrenarna inom fiske och vattenbruk. En teoretisk produktionsökning baserad på outnyttjade miljötillstånd i vattenbruket, outnyttjade volymer fisk från marint fiske samt befintlig beredningskapacitet skulle kunna öka produktionen mer än den målsättning Jordbruksverket föreslår. Den sammanvägda potentialen i resurserna är långt större, men utvecklingen måste gå i takt med att marknad och efterfrågan utvecklas.

För fisket (både demersalt och pelagiskt) bedömer vi att en produktionsökning om cirka 20–30 procent är möjlig. Detta genom ökad landning till humankonsumtion, ökad användning av underutnyttjade arter och nya arter samt genom högre kvotnyttjande. Ökat fiske på arter som inte ingår i dagens beståndsuppskattningar behöver emellertid tilldelas en fångstkot, vilket kräver resurser. Baserat på hur användningen av underutnyttjade arter utvecklats, bedömer vi att det också finns möjlighet till produktionsökning i insjöfisket.

För vattenbruket gör vi bedömningen att produktionen kan öka med 60–70 procent. För landbaserat vattenbruk finns en stor potential att öka etablering av anläggningar. Produktionsgrenen är i en tidig utvecklingsfas och det är många initiativ är på gång, dock krävs stora kapitaltillskott och ökat kunnande inom teknik och drift.

För fiske i havet har värdet i förhållande till kvantiteten ökat sedan 2015, se [Figur 27](#), vilket beror på höjda priser orsakat av stigande råvaru- och bränslekostnader. Det finns också en mycket stark efterfrågan på råvara till fiskmjöl och fiskolja. De viktigaste pelagiska arterna i volym är sill, skarpsill, tobis och makrill samt havskräfta. De pelagiska arterna är även de som står för det största ekonomiska värdet av sjömatproduktionen, tillsammans med havskräfta, räka och torsk. Foderfisk utgjorde år 2024 cirka 68 procent av den totala fångsten, motsvarande siffra för 2023 var 76 procent.

Figur 27. Total fångst av pelagiska fiskarter i vikt och värde 2015–2024

Källa: Havs- och vattenmyndigheten

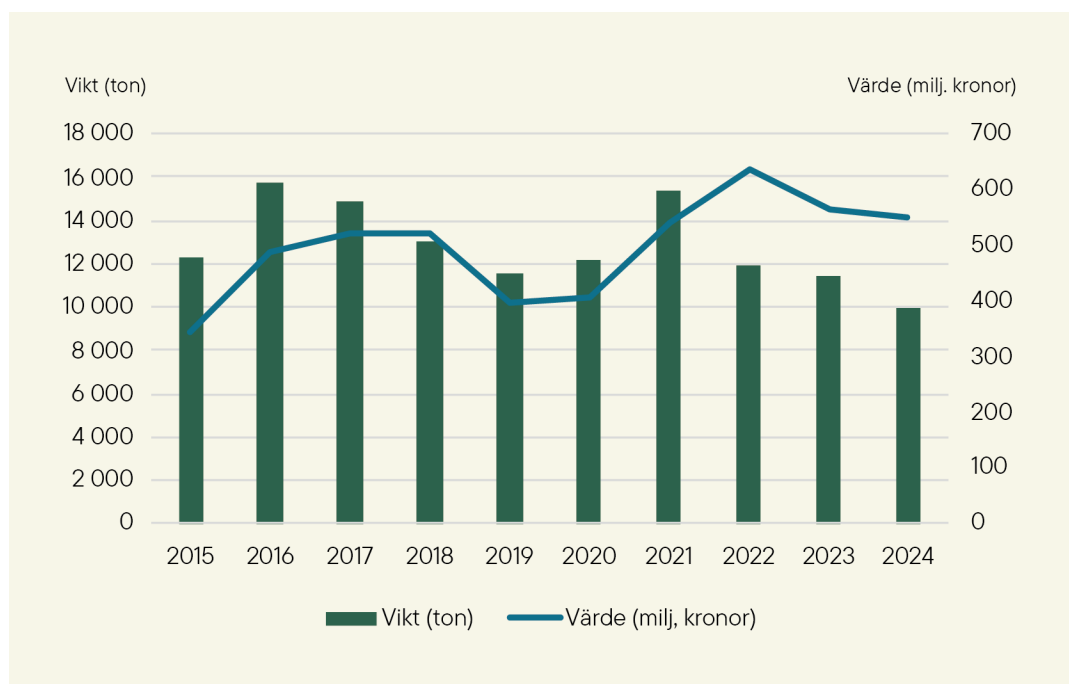
De ekonomiskt mest betydelsefulla fiskarterna i det yrkesmässiga insjöfisket 2024 var kräfta och gös. Värdet av kräfta uppgick till 29,3 miljoner och av gös till 36,3 miljoner. Fångstvolymerna för insjöfisket ligger på förhållandevis lika nivåer från år till år. Försäljningspriserna steg med 50 procent från 2015 till 2023, för att sedan återgå till 2021 års nivå under 2024. Den positiva prisutvecklingen kan förklaras av växande export av insjöfisk sedan 2015, där införandet av ett digitalt auktionssystem har ökat möjligheten att exportera fisk. Pristoppen under 2022 och 2023 kan förklaras av ett ökat pris på sjömat överlag, till följd av ökade priser på insatsvaror. Priserna har sjunkit under 2024. Utvecklingen av värde och kvantitet för insjöfisket visas i [Figur 28](#).

Figur 28. Totalt värde och vikt för insjöfisk 2015–2024

Källa: Havs- och vattenmyndigheten

Regnbåge är den art som står för störst andel av vattenbruksproduktionen, med cirka 85 procent av den totala matfiskproduktionen 2024, följt av röding. Musslor stod för cirka 9 procent av vattenbruksproduktionen 2024. Observera att statistiken nedan inte avser sättfisk⁸ utan enbart matfisk och musslor. De senaste årens ökade värde av sålda vattenbruksprodukter kan delvis förklaras av ökade kostnader för drift och insatsvaror, i likhet med övriga sjömatsektorer. Det höga värdet i relation till volymen beror på att en stor del av vattenbruksprodukterna har högt kilopris – bland annat regnbåge och röding. Utvecklingen av det totala värdet och vikten för vattenbruksproduktionen visas i [Figur 29](#).

Figur 29. Totalt värde och vikt för vattenbruksproduktionen 2015–2024

Källa: Statistikdatabasen, Jordbruksverket

8 Odling av sättfisk innebär att man odlar fisk som ska sättas ut i naturvatten eller in på en annan odling för att växa till. Regnbåge svarar för den största produktionen med 485 ton.

5. Åtgärder för att nå målen

I det här kapitlet går vi igenom ett urval av de områden där vi anser att åtgärder krävs för att stötta en ökad livsmedelsproduktion. Förslagen kommer både från Jordbruksverket och från branschaktörer, samt de myndigheter vi haft dialog med under uppdragets genomförande. Kapitlet innehåller inte någon konkret checklista och det mesta är redan belyst i andra sammanhang.

5.1. Grundläggande principer

För att produktionen av livsmedel ska kunna öka hållbart krävs att företagen har god lönsamhet, samtidigt som de miljömässiga förutsättningarna att bedriva produktion värnas. Eftersom jordbruk, trädgårdsodling, fiske och vattenbruk är långsiktiga verksamheter med långa produktionscykler och få alternativ till de investeringar som gjorts, krävs stabil lönsamhet över tid. Efterfrågan från industri, handel och konsumenter driver livsmedelsproduktionens utveckling och grunden för dess lönsamhet är marknadens betalningsvilja. För att säkerställa att de nyttigheter som svensk primärproduktion levererar i form av biologisk mångfald, bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden, livsmedelsförsörjning, nationell beredskap och säkra livsmedel, kan emellertid visst stöd från staten behövas. Utgångsläget och potentialen att växa skiljer sig åt mellan sektorerna. Det innebär att de åtgärder som krävs för ökad produktion och försörjningsgrad varierar mellan olika produktionsgrenar, men även mellan företag inom samma produktionsgren och mellan olika landsändar.

För att nå livsmedelsstrategins mål är medel från EU:s gemensamma jordbrukspolitik ett viktigt verktyg. EU-stöden syftade i ett tidigt skede till att få fart på livsmedelsproduktionen efter kriget. De stöd som gavs var så effektiva att de så småningom ledde till stora produktionsöverskott. Stöden gjordes därför om i grunden i början av 2000-talet och marknadsorientering har sedan dess varit en viktig komponent i jordbrukspolitiken. Ett fortsatt starkt engagemang för att få gehör för svenska intressen i den europeiska jordbrukspolitiken är mycket viktigt för att den svenska livsmedelsproduktionen ska kunna öka.

5.2. Nyttja EU-stöden

Drygt hälften av de medel som står till förfogande inom budgeten för den gemensamma jordbrukspolitiken kanaliseras till jordbrukarna genom gårdsstöd, som fördelas utifrån den enskilde jordbrukarens innehav av jordbruksmark. Det ställs inte exakta krav på hur marken används, utöver att ett minsta krav på hur marken ska skötas är uppfyllt. Gårdsstödet syftar till att jordbrukarna ska få en ekonomisk grundtrygghet för att kunna upprätthålla produktionen långsiktigt, men omfattning och inriktning ska inte påverkas. Gårdsstödet bidrar till att jordbruksmarken hålls i hävd och på så sätt även till livsmedelsberedskapen.

Jordbrukare som har mark med låg avkastningsförmåga kan dock finna att det är mest ekonomiskt lönsamt att minimera insatserna, till exempel lägga marken i träda och slå

av växtligheten någon gång per år. Det leder till ett extensivt jordbruk som inte bidrar till livsmedelsförsörjningen. Gårdsstödet kan också leda till att jordbrukare väljer att behålla marken i egen regi och enbart uppfylla kraven för att få stöd, framför att sälja eller arrendera ut marken till mer aktiva jordbrukare. Behovet av att främja ett aktivt brukande av jordbruksmarken lyfts i olika sammanhang. En del av budgeten för inkomststöd får ges i form av ett kopplat produktionsstöd. Sverige har valt att utnyttja denna möjlighet maximalt i form av stöd till nötkreatur.

Vid fördelningen av åtgärder inom jordbrukspolitiken inför den senaste budgetperioden, som påbörjades 2023, var ökad produktion ett av de kriterier som infördes. Satsningar gjordes på bland annat investeringsstöd, startstöd och kompetensutveckling. Stöd till samhällsnytta som biologisk mångfald, minskat näringsläckage, djurvälstånd och en regional balans ges genom bland annat stöd till betesmark, stöd till våtmarker, stöd till djurvälstånd och kompensationsstöd. Samtliga dessa stöd får dock inte beviljas med högre belopp än vad kostnaderna för insatserna uppgår till. Till viss del kan effekterna av dessa stöd förstärkas genom att det går att få betalt på marknaden för de insatser som görs, i och med att de upplevs som mervärden. Ett exempel är att ambitiösa djurvälståndsåtgärder i Sverige gjort det möjligt att ta ut ett högre marknadspris på svenskt kött utan att importen har ökat i omfattning.

I regeringens höstbudget som presenterade i september 2025 fanns flera förslag med under parollen "Mer svensk mat på tallriken" (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2025). Insatserna ska gynna den svenska livsmedelsproduktionen och omfattar perioden 2026–2028. Det handlar om kompensation till mjölkbönder för beteskravet med cirka 1 000 per ko och år, ökat stöd till norra Sverige, finansiering av lantbruksråd, utbildning och kompetensförsörjning, främjande av kustnära fiske och vattenbruk samt finansiering av växtförädling, förebyggande smittskyddsarbete och effektivisering av kontrollerna.

Jordbruksverket kommer under hösten 2025 att utlysa medel via budgeten för kompetensutveckling inom strategisk plan. Syftet är att ge dikoproducenter stöd från idé till genomförande som kombinerar företagsledning, ekonomisk analys, produktionsrådgivning, byggplanering och hållbarhetsfrågor. Ett helhetsgrepp som kan stärka både affärsmässig trygghet och motivation att satsa på dikoproduktion, som i dag är en hårt pressad sektor.

5.2.1. Vägval inför CAP 2028

I EU-kommissionens förslag till jordbrukspolitik från 2028 skärs budgeten ner, samtidigt som medlemsländerna behöver medfinansiera stöden till jordbruket (Johansson, 2025). I den strategiska planen för innevarande budgetperiod har det gjorts satsningar på åtgärder som syftar till att nå ökad produktion. Bland de åtgärder som fått ökad tyngd jämfört med tidigare kan nämnas investeringsstöd, startstöd till unga jordbrukare och kompetensutveckling, medan gårdsstödet fått minskad betydelse. Genom att produktionsmålet fortsatt är det övergripande målet för livsmedelsstrategin torde satsningar som ger ökad produktion kvarstå som mest prioriterade för Sveriges del (Jordbruksverket, 2025).

Nya åtgärder från EU-kommissionen som Sverige kan behöva överväga är följande:

- Finansiella instrument för att gynna tillgången på kapital, till exempel statliga kreditgarantier vid investeringar i byggnader.
- Riskhantering som kan utformas exempelvis i form av ersättning för försäkringspremier.
- Krishantering genom ekonomiskt stöd, som bland annat kan aktiveras efter att en naturkatastrof har inträffat.

Hur utformning och finansieringen av risk- och krishanteringsåtgärder ska ske är inte klargjort.

5.2.2. Vägval inför Blå28

Enligt EU-kommissionens förslag syftar den nya nationella och regionala partnerskapsplanen bland annat till att stödja ett effektivt genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken och EU:s havspolitik, vilket är en förutsättning för konkurrenskraftiga näringar och livskraftiga bestånd. Få åtgärder är särskilt utpekade i EU-kommissionens förslag och medlemsstaterna har därmed möjlighet att prioritera åtgärder där behovet är störst. Fonden bör fokusera på stödåtgärder som bidrar till svenska politiska målsättningar om en robust, resurseffektiv och hållbar blå värdekedja som främjar sysselsättning, livsmedelsförsörjning, klimatanpassning och innovation.

I förslaget finns en prioritering av småskaligt kustfiske med möjlighet att ge upp till 100 procent i stöd. Stöd för energiomställning inom fiske och vattenbruk är ett annat område som pekas ut och som omfattas av medel som är öronmärkt för de blå näringarna. Det är ett stöd vi inte har idag och det är viktigt att åtgärden utformas för att undvika miljöskadliga effekter. Förutom de öronmärkta medlen finns också möjlighet att erhålla medel från andra delar inom budgetförslaget. Dessa medel är dock till för många olika sektorer och fördelning kommer ske genom nationella prioriteringar. Det är därför väldigt svårt att uppskatta hur stor den totala budgeten till de blå näringarna blir. Det behöver utredas om införande av finansiella instrument, exempelvis lån eller bankgarantier, kan komplettera stöden på ett bra sätt.

5.3. Uppdrag i livsmedelsstrategin

Arbetet med att stärka lönsamhet och konkurrenskraft i livsmedelskedjan sker genom olika insatser och områden, bland annat strategisk plan, havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet, satsningar på forskning och innovation och förenklingar. Därutöver har uppdrag getts till myndigheter genom livsmedelsstrategins handlingsplaner. Under 2025 pågår uppdrag inom de tre fokusområdena "Ökad robusthet i livsmedelskedjan", "Exportfrämjande" samt "Svensk kvalitet och gastronomi" kopplat till livsmedelsstrategin 2.0. Uppdrag inom livsmedelsstrategin bör fortsatt användas som ett verktyg för att hantera problem och flaskhalsar inom livsmedelskedjan samt stärka företagens konkurrenskraft och lönsamhet. Det är önskvärt att identifiera insatser som kan ha goda sidoeffekter.

5.4. Behov av investeringar

Investeringar behövs i alla berörda sektorer om produktionen ska öka, men vi har varierande möjlighet att kvantifiera behovet. Svag lönsamhet i kombination med ett oroligt omvärldsläge de senaste åren har lett till minskat intresse för investering i nya stallbyggnader för de flesta djurslag. Ytterligare orsaker till svalt intresse för investeringar är svårigheter att få tillräckliga lån. För trädgårdsproduktionen kan banker vara skeptiska till att bevilja lån för investeringar i växande gröda. För att lösa jordbrukets behov av kapital diskuteras för närvarande att utnyttja de finansieringsmöjligheter som finns inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken. I det här kapitlet har vi bara räknat på investeringsbehovet för att ställa mark i ordning, lagra vegetabilie- och trädgårdsprodukter samt bygga stallar och växthus. Vi har exempelvis inte kvantifierat kostnader kopplat till fiske och vattenbruk, grön omställning och miljöutmaningar – som kostnader för att minska de utsläpp av växthusgaser och ammoniak som förknippas med en ökad livsmedelsproduktion.

5.4.1. Animalieproduktionen

Med ledning av de kostnader som investeringsstödet baseras på har Jordbruksverket gjort en beräkning av investeringsbehovet för att öka antalet stallplatser, i enlighet med Jordbruksverkets förslag på mål för ökad försörjningsgrad om den drivs av ökad produktion och export i kombination med minskad import. Beräkningen framgår av [Tabell 4](#). I beräkningen har vi antagit en produktivitetsökning för det djuren avkastar som motsvarar 5 procent över hela perioden till 2035, eller 0,5 procent per år. Det totala investeringsbehovet under beskrivna förutsättningar landar på knappt 15,5 miljarder kronor.

Tabell 4. Investeringsbehov i animalieproduktionen om den ökar enligt förslaget

	Ökat antal djur	Investeringskostnad/ plats (kr)	Summa (miljoner kr)
Mjölkcor	60 000	100 000	6 100
Dikor	20 000	60 000	1 200
Ungdjur	120 000	27 000	3 240
Får	20 000	5 000	100
Suggor	18 000	74 000	1 332
Slaktgrisar	210 000	10 000	2 100
Värphöns	1 230 000	600	738
Slaktkyckling	3 200 000	200	640
Summa	-	-	15 450

Källa: Jordbruksverket

5.4.2. Vegetabilieproduktionen

En beräkning av behovet av nyinvestering i växtodlingen vid ökat djurantal och ökad humankonsumtion av baljväxter redovisas i [Tabell 5](#). Den största kostnaden uppstår för att ställa marken iordning och här har vi bara räknat med maskinkostnad. Utgifter för köp eller arrondering av ny åkermark omfattas inte. Kostnaden för lagring bygger på antagandet att inget säljs vid skördetillfället utan att produktionsökningen lagras. Kostnaden för att ställa marken iordning uppskattas till 30 000 kronor per hektar och kostnaden för lagring uppskattas till 300 kronor per ton. I beräkningen har vi tagit hänsyn till ökad produktivitet med 1 procent per år.

Tabell 5. *Investeringsbehov i växtodlingen om den ökar enligt förslaget på ökad försörjningsgrad för både animalier och vegetabilier*

	Ökad areal (hektar)	Maskinkostnad (miljoner kr)	Investeringskostnad för lagring (miljoner kr)
Spannmål	110 000	3 300	179
Oljeväxter	45 000	1 350	42
Baljväxter	45 000	1 350	41
Vallväxter	110 000	3 300	
Matpotatis	Marginell	-	-
Stärkelsepotatis	Marginell	-	-
Sockerbetor	Marginell	-	-
Summa	310 000	9 300	252

Källa: Jordbruksverket

5.4.3. Trädgårdsproduktionen

För trädgårdsproduktionen har vi inte beräknat någon investeringskostnad för en ökad produktion av frilandsgroänsaker enligt vårt målförslag. Det handlar om att förhållandevis begränsade arealer mark behöver tas i bruk; cirka 35 hektar för morötter, 250 hektar för matlök och 300 hektar för huvudkål.

Målförslaget för tomater innebär en ökning med 40 hektar eller 400 000 kvadratmeter växthusyta. Kostnaden för att bygga växthus ligger på cirka 15–20 miljoner kronor för 1 hektar (10 000 kvadratmeter), vilket summeras till en investeringskostnad mellan 600–800 miljoner kronor.

För äpple skulle en realisering av vårt målförslag betyda att produktionen ökar med cirka 740 hektar mark. Investeringskostnaden skulle uppgå till cirka 370 miljoner kronor exklusive marken. Därtill ska kostnaden för ULO-lager, där äpplen förvaras i ett rum med begränsad syrehalt och lägre temperatur, läggas och den landar på cirka 390 miljoner kronor. Totalkostnaden är sålunda 760 miljoner kronor.

5.4.4. Sjömatproduktionen

Att uppskatta en kostnad för investeringsbehov inom sjömatproduktionen, om den ökar med 60 procent, är svårt. Fiske och vattenbruk är diversifierade inom respektive delsegment och den kostnad som i slutändan uppstår beror på vilka vägval som görs. Det kan handla om att utveckla infrastrukturen för landning och mottagning, beredningsindustrins kapacitet eller utveckling av anläggningar för vattenbruksproduktion. Samtliga dessa investeringar är kostsamma.

Det handlar också om investeringar som rör hela värdekedjan, då det inte enbart går att satsa på en begränsad del för att öka produktionen. Marknad och efterfrågan är avgörande för hur mycket produktionen kan öka.

5.5. Fortsatta regelförenklingar

En förutsättning för att kunna öka produktionen är att det är så enkelt som möjligt för företag att bedriva och utveckla sin verksamhet, det vill säga lägga mindre tid på att administrera och mer tid på att producera. Att förenkla och minska risken för fel är en pusselbit i företagets lönsamhet. I en studie över 47 lantbruksföretag låg de totala kostnaderna för administration på 1,6 miljoner kronor under sex månader, vilket motsvarade drygt 34 000 kronor per företag (Bergström Nilsson, et al., 2020).

Jordbruksverket ser bland annat följande behov framåt:

- Ett helhetsgrepp om den totala regel- och kontrollbördan inklusive kvalitetskrav som ställs av aktörer i livsmedelskedjan. Bransch- och myndighetsregler överlappar och köpare kräver ofta att leverantörer ingår i privata kvalitetsprogram för att få sälja sina produkter.
- En tydlig väg in till myndigheterna, förutsättningar att dela data samt utveckling av den digitala infrastrukturen. Större, långsiktiga och myndighetsöverskridande satsningar. Myndigheter, departement och aktörer såsom certifieringsorgan, standardägare och köpare behöver samverka.
- Tillräckligt med resurser och tid hos myndigheterna för kalibrering, stöd och vägledning till företagen.
- Kortare handläggningstider för miljöprövning. Vissa företagare anpassar sin djurhållning till precis under tillståndsgränsen, vilket motverkar målsättningen om en ökad livsmedelsproduktion.

5.6. Stärka svensk livsmedelsberedskap

Extremväder, Covid19-pandemin, kriget i Ukraina och det försämrade säkerhetspolitiska läget har gjort livsmedelsberedskapen till en högt prioriterad fråga. Jordbruksverket har de senaste åren genomfört flera utredningar i syfte att identifiera de sårbarheter och beroenden som finns i livsmedelskedjan och bygga upp livsmedelsberedskapen. En viktig slutsats från utredningsarbetet är att en stabil och lönsam produktion i fredstider ökar förutsättningarna för att stå emot kriser och ytterst krig.

Jordbruksverket lanserade ett investeringsstöd i april 2025 i syfte att stärka företagens motståndskraft. Stödet kan sökas för att investera i utökad lagringskapacitet, reservkraft, gårdsproduktion av energi och andra satsningar som kan möjliggöra för företagen att vara verksamma vid höjd beredskap och krig. Även rådgivningsinsatser ingår i stödet.

I budgetpropositionen för 2026 föreslog regeringen att 2,1 miljarder kronor ska anslås för sektorn livsmedelsförsörjning och dricksvatten 2026–2028. Detta för att bland annat etablera beredskapslager av spannmål och kritiska insatsvaror till jordbruket men även för senare led i livsmedelskedjan (Förvarsdepartementet, 2025). Jordbruksverket kommer i oktober 2025 inleda arbetet med att etablera beredskapslager. I enlighet med myndighetens slutsatser i de utredningar som genomförts kommer etablering av beredskapslager av spannmål att prioriteras i de fyra nordligaste länen (Jordbruksverket, 2025).

5.7. Ökad resurseffektivitet och minskade livsmedelsförluster

Produktionen kan öka om en större andel av producerade råvaror når konsumenten, men det krävs åtgärder i primärproduktionen och övriga led av livsmedelskedjan. Varje år används stora mängder råvara som är avsett att bli livsmedel till något annat och samma sak gäller biprodukter från industrin (Jordbruksverket, 2024).

För vegetabilier kan ändrade kvalitetsnormer, förädling, förbättrad lagring och utveckling av marknader för produkter med mindre estetiska brister, öka andelen råvara som blir livsmedel. Inom djurhållning är investering i teknik och stallar samt rådgivning avgörande för att förebygga skador och sjukdomar. Producenter och transportörer behöver mer stöd för bedömning av djurens skick inför transport. Andra åtgärder handlar om bättre dialog med djurhållare och transportörer, kalibrering av den besiktning som officiella veterinärer utför före och vid slakt samt att fler djur som inte är i skick för transport ska kunna slaktas genom anpassade transporter, slakt på gård eller nödslakt (Jordbruksverket, 2024).

Producenter måste ha goda förutsättningar att skydda sin verksamhet mot väder, skadegörare och vilt. Produktutveckling och marknadsstrategier bör fokusera på att utnyttja råvaror som annars blir avfall – exempelvis inälvor, udda styckningsdetaljer, fler delar och fler arter inom sjömat, samt att mer biprodukter från industrin används till livsmedel eller foder. Ökad export av produkter som inte efterfrågas på den svenska marknaden bidrar också. Det är avgörande att det finns intresse hos industri, dagligvaruhandel, restaurang, offentliga måltider och hushållen att ta tillvara på mer av primärproduktionens råvaror. För att nå framgång är Jordbruksverkets erfarenhet att varje råvarugrupp behöver följas genom hela värdekedjan för att identifiera orsaker och välja rätt åtgärder.

EU:s avfallsdirektiv har reviderats och innebär mål om minskat livsmedelsavfall med 10 procent i industrin och med 30 procent i handel, restaurang och hushåll. Medlemsstaterna ska förebygga livsmedelsavfall i hela kedjan inklusive primärproduktionen. Det är viktigt att insatser för minskat livsmedelsavfall i senare led inte leder till att svinn och förluster ökar i primärproduktionen. En positiv följd kan dock bli att mer av det som idag blir avfall hos industrin istället används som foder, vilket ger djurhållare tillgång till foder med lägre pris och miljöavtryck.

5.8. Exportgodkännande för livsmedel

Export bidrar till ökad försörjningsgrad fler arbetstillfällen, stärkt lönsamhet och en mer resurseffektiv livsmedelskedja – i linje med både ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Genom att möta global efterfrågan på säkra och hållbart producerade livsmedel kan Sverige stärka sitt internationella inflytande. Export skapar avsättning för produkter som helt eller delvis saknar efterfrågan i Sverige, till exempel grisfötter, kycklingfötter och gångben från nöt, men som har ett kommersiellt och kulturellt värde i andra delar av världen. Samtidigt skapar exporten möjligheter för svenska premiumprodukter. Ett exempel är nordisk havre som genom hög kvalitet med hälsorelaterade egenskaper är en eftertraktad vara globalt. När vi exporterar sådana produkter, främjas Sveriges profil som ledande inom hållbarhet och innovation.

Branschorganisationer och företag ansöker till myndigheterna om att öppna nya marknader i länder utanför EU, vilket är avgörande för att kunna exportera dit. Utöver det arbetar myndigheterna för fortsatt export från sjukdomsfria delar av Sverige vid utbrott av djursjukdomar, med att häva exportrestriktioner och att tillvara exportmöjligheter som EU-medlemskapet erbjuder. Export kräver långsiktighet, relationsbyggande och tillit och exportgodkännande är en förutsättning för att andra aktörer ska kunna realisera sina exportambitioner. Arbetet bidrar till att Sverige kan arbeta mer proaktivt i att etablera sig på exportmarknader.

5.9. Nyttja potentialen i Norrland

Jordbruksverket har under 2025 fått i uppdrag att utreda hur vi kan bidra till att öka lönsamheten och konkurrenskraften för jordbruket i norra Sverige. Uppdraget ska redovisas i februari 2026. Jordbruket i norra Sverige har haft en mer negativ utveckling än i övriga län de senaste 30 åren, medan vattenbruket varit relativt stabilt. Gleshet, klimat och förutsättningar för krediter påverkar möjligheten att utveckla jordbruket i norra Sverige. För att behålla infrastruktur för jordbruksproduktion, såsom semin, veterinärer, slakterier och så vidare, krävs en viss kritisk massa. Med färre gårdar och djur så innebär det att varje gård som försvinner har stor inverkan på övriga lantbruksföretag i området.

För att vända utvecklingen bedömer Jordbruksverket att en anpassning av stöden behöver göras och förslag som rör detta finns med i regeringens budgetproposition för 2026. Analysen visar dock att det inte räcker med att vässa stöden för att vända den negativa utvecklingen i norra Sverige, utan det handlar också om att det ska finnas den kringsservice som företagen behöver på rimligt avstånd. Slakterier, mejerier, packerier, annan mottagningsverksamhet samt veterinärer behöver finnas för livsmedelsproduktionen och service som skolor, matbutiker, banktjänster och liknande behövs för att locka entreprenörer till norra Sverige. Ett förändrat klimat kan förlänga odlingssäsongen i norra Sverige och även möjliggöra odling av grödor som inte fungerar att odla där idag.

5.10. Öka andelen landad pelagisk fisk till livsmedel

Jordbruksverket har sedan tidigare besvarat två regeringsuppdrag med koppling till pelagisk fisk. I dessa analyseras frågeställningen om vad som kan göras för att mer ska landas till livsmedel (Jordbruksverket, 2023) (Jordbruksverket, 2024). Det finns en stor potential i den pelagiska värdekedjan då en betydande andel idag inte går in i livsmedelsproduktionen utan används som foder. Under 2023 användes endast 28 procent av den sill och skarpsill som fångades till livsmedel. En rad insatser presenteras i handlingsplanen för mer mat av pelagisk fisk, exempelvis behövs en utvecklad infrastruktur för landning av fisk. Insatserna gynnar fler produktionsgrenar inom fiske och vattenbruk än den pelagiska värdekedjan. Många av de identifierade åtgärderna kan näringen själva genomföra, men det finns också behov av stöd. I handlingsplanen lyfter vi behov av marknadsinsatser för att öka konsumtionen av fisk som minskat de senaste åren, vilket skulle öka sektorns robusthet.

5.11. Hantering av djursjukdomsutbrott

De senaste årens utbrott av djursjukdomar med efterföljande utvärderingar och forskningsinsatser har visat på brister längs hela livsmedelskedjan. Jordbruksverket ser bland annat behov av att investera i biosäkerheten på gårdsnivå, att öka vår förmåga att upptäcka smittor och att skyndsamt hantera utbrott. Vi saknar tillräcklig kapacitet för att destruera kadaver vid stora utbrott. Vidare är möjligheterna att minska livsmedelsförluster vid utbrott av djursjukdomar otillräckliga. Jordbruksverket (2023b) har beräknat att cirka 400 miljoner ägg aldrig nådde slutkonsumenterna på grund av de avlivningar som behövde ske efter utbrotten av fågelinfluensa under 2020–2022, samt att cirka 45 miljoner portioner inte nådde tallriken på grund av salmonellautbrotten 2020–2024. Den direkta kostnaden för utbrott av fågelinfluensa och salmonella har i snitt uppgått till ca 190 miljoner kronor per år 2020–2024.

5.12. Forskning och innovation

Långsiktiga satsningar på forskning och innovation (Fol) är en grund för att klara transformation, konkurrenskraft, robusthet samt miljö- och klimatkrav. Dessutom behövs satsningar på tillämpad forskning som enkelt kan omsättas på gårdsnivå. Företagens lönsamhet påverkas av produktivitet och förädlingsgrad, som i sin tur är direkta resultat av kunskap och innovation. Även möjligheten att ta till sig nya tekniker och kunskap för att tillgodose konsumenternas behov och på så sätt öka efterfrågan är viktigt. Genom forsknings- och innovationspropositionen (Klimat- och näringslivsdepartementet, 2024), (prop. 2024/25:60), förlängdes forskningsprogrammet för livsmedel till 2028 och förstärktes med 25 miljoner kronor under 2025. Förstärkningen för kommande år beräknas uppgå till 35 miljoner kronor 2026, 60 miljoner kronor 2027 och 110 miljoner kronor 2028. Sammantaget beräknas därmed 230 miljoner kronor totalt fram till 2028 för livsmedelsforskningsprogrammet.

5.13. Livsmedelskedjans aktörer måste bidra

Om vi ska kunna ha en hållbar ökning av primärproduktionen, i enlighet med livsmedelsstrategins övergripande mål och potentiellt siffrersatta mål, så måste efterfrågan på råvarorna finnas i förädlingsled, dagligvaruhandel, offentlig sektor, privata restauranger, hos konsumenterna i Sverige och på exportmarknaden. En ökad produktion kommer också leda till behov av investeringar i slakterier, mejerier, packerier, kvarnar, logistik, lagring, förpackning och försäljning med mera.

Ökad produktion ska inte vara ett självändamål utan koppling till marknadens efterfrågan. Hela värdekedjan, från staten och myndigheterna till primärproduktionen, förädlingsledet och dagligvaruhandeln, behöver fortsätta att kommunicera, synliggöra och främja svenska livsmedel och dess mervärden för att bibehålla konsumenternas positiva attityd. Dagligvaruhandeln behöver göra det enkelt och prisvärt för kunderna att välja produkter som gynnar svenska bönder, fiskare och vattenbrukare. Offentlig sektor kan visa vägen genom att utnyttja de möjligheter som finns för att ställa krav i upphandlingen som gynnar svensk mat.

Redan idag finns många branschinitiativ som syftar till att lyfta den svenska livsmedelsproduktionen i Sverige och utomlands.

6. Referenser

Bergström Nilsson, S., Lans Strömbad, H. & Lunner Kolstrup, C., 2020. *Byråkratin i lantbruket belastar och kostar*, u.o.: SLU.

Dahl, H., 2025. Kokontrollen bryter trenden av sjunkande koantal. *ATL*, 1 Oktober.

Ekologiska lantbrukarna, 2025. *Robustare grödor*, u.o.: u.n.

Esping, T., 2022. Energisektorn konkurrerar ut grisbönder i kampen om restprodukter. *ATL*.

Europeiska kommissionen, 2023. *Drivers of food security. Commission staff working paper (2023)*, Bryssel: Europeiska kommissionen.

FAO, 2024. *The State of the World Fisheries and Aquaculture 2024*. [Online].

Från Sverige, 2025. *Rekordhøgt förtroende för Från Sverige-märkningen*. [Online]
Available at: fransverige.se/aktuellt/rekordhogt-fortroende-for-fran-sverige-markningen/
[Använd 9 September 2025].

Försvarsdepartementet, 2025. *Nytt paket för ett starkare civilt försvar*. [Online]
Available at: www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/09/nytt-paket-for-ett-starkare-civilt-forsvar/
[Använd 14 Oktober 2025].

Havs- och vattenmyndigheten, 2025. *Sälpopulationernas tillväxt och utbredning samt effekterna av sälskador i fisket och sälarnas roll i ekosystemet*, u.o.: u.n.

Johansson, S., 2025. Stora förändringar i EU-kommissionens Cap-förslag. *ATL*, 31 Juli.

Jordbruksaktuellt, 2025. *Mjölkdrickandet ökar bland unga*. [Online]
Available at: www.ja.se/artikel/2237912/visa?utm_source=nyhetsbrev&utm_medium=email&utm_content=Artikel-2237912&utm_campaign=250626-3888
[Använd 16 September 2025].

Jordbruksverket, 2021. *Exploatering av jordbruksmark 2016–2020*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2022. *Mervärden hos svensk mat*. [Online]
Available at: jordbruksverket.se/mat-och-drycker/hallbar-produktion-och-konsumtion-av-mat/mervarden-hos-svensk-mat
[Använd 16 September 2025].

Jordbruksverket, 2022. *Mervärden hos svensk mat*. [Online]
Available at: jordbruksverket.se/mat-och-drycker/hallbar-produktion-och-konsumtion-av-mat/mervarden-hos-svensk-mat
[Använd 01 10 2025].

Jordbruksverket, 2022. *Ökad odling av baljväxter till livsmedel och foder – Möjligheter och utmaningar*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2023. *Viltskador i lantbruksgrödor 2023*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2023. *Vägen framåt mot mer livsmedel av svenskfångad sill och skarpsill*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2024. *Handlingsplan för mer mat av pelagisk fisk*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2024. *Slutrapport om livsmedelsförluster – Resultat och åtgärder för att mer ska bli mat*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2025. *En robust livsmedelsförsörjning i krig och kris – del 2 Beredskapslagring av insatsvaror till jordbruket*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2025. *Jordbruksföretag och företagare 2024*. [Online]
Available at: jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2024-11-12-jordbruksforetag-och-foretagare-2024#kort-om-statistiken

Jordbruksverket, 2025. *Jordbruksstatistisk sammanställning 2025*. [Online]
Available at: jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2025-06-19-jordbruksstatistisk-sammanstallning-2025
[Använd 11 September 2025].

Jordbruksverket, 2025. *Leder investeringsstödet för ökad konkurrenskraft till önskade effekter?*. [Online]
Available at: programmenochpengarna.wordpress.com/2025/09/02/leder-investeringsstodet-for-okad-konkurrenskraft-till-onskade-effekter/
[Använd 9 Oktober 2025].

Jordbruksverket, 2025. *Mat i hela landet oavsett vad som händer – beredskapslagring av spannmål i de fyra nordligaste länen*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2025. *Mat i hela landet oavsett vad som händer – beredskapslagring av spannmål i norra Sverige*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2025. *Priser och marknadsinformation för livsmedel*. [Online]
Available at: jordbruksverket.se/mat-och-drycker/handel-och-marknad/priser-och-marknadsinformation-for-livsmedel#utvecklingen-av-priset-pa-jordbruksprodukter
[Använd 20 September 2025].

Jordbruksverket, 2025. *Sammanställning av förprovningssstatistik för ny-, till-, eller ombyggnad av stallar med mera*. [Online]
Available at: jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/andra-sammanstallningar-av-statistik/forprovningssstatistik

Jordbruksverket, 2025. *Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin – Årsrapport 2025*, u.o.: u.n.

Jordbruksverket, 2025. *Vi åt mer kött, ägg och mejeriprodukter förra året men en minskad andel kom från Sverige*. [Online]

Available at: press.newsmachine.com/pressrelease/view/vi-at-mer-kott-agg-och-mejeriprodukter-forra-aret-men-en-minskad-andel-kom-fran-sverige-56669

[Använd 16 September 2025].

Jordbruksverket, 2025. *Viltskador kostade lantbruket 900 miljoner 2023*. [Online]

Available at: densvenskamaten.com/2024/12/09/viltskador-kostade-lantbruket-900-miljoner-2023/

Kemikalieinspektionen och SCB, 2022. *Växtskyddsmedel i jord- och trädgårdsbruket 2021 - Statistiskt meddelande MI 31 SM2202*. u.o.: u.n.

Klimat- och näringslivsdepartementet, 2024. *Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60)*, u.o.: u.n.

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2025. *Satsningar för mer svensk mat*, u.o.: u.n.

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2025. *Uppdrag till Statens jordbruksverk att genomföra åtgärder under perioden 2025-2030 inom ramen för Livsmedelsstrategin 2.0 (LI2025/00642)*. Stockholm: u.n.

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2025. *Uppdrag till Statens jordbruksverk att lämna förslag för mätning och uppföljning av livsmedelskedjans utveckling samt att beskriva möjliga målformuleringar (LI2025/00784)*. [Online]

Available at: regeringen.se/regeringsuppdrag/2025/04/uppdrag-till-statens-jordbruksverk-att-lamna-forslag-for-matning-och-uppfoljning-av-livsmedelskedjans-utveckling-samt-att-beskriva-mojliga-malformuleringar/

Lantbrukarnas riksförbund, 2025. *Grönt näringslivsindex*. [Online]

Available at: www.lrf.se/kampanj/gront-naringslivsindex/

[Använd 11 September 2025].

Larsson, S., Svensson, F., Wennhage, H. & O., J., 2024. *Indikatorrapportering för Hållbart nyttjande av fisk- och skaldjursbestånd i kust och hav - bedömningsåret 2023*, u.o.: Sveriges Lantbruksuniversitet.

Livsmedelsverket, SVA och Jordbruksverket, 2024. *Uppbyggnad av livsmedelsberedskapen 2021-2023, Redovisning av regeringsuppdrag*, u.o.: u.n.

Livsmedelsverket, 2025. *Kostråd för vuxna - Fisk och skaldjur*. [Online]

Available at: www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa-miljo/kostrad/kostrad-vuxna/fisk/

[Använd 16 september 2025].

Livsmedelsverket, 2025. *Ny europeisk undersökning: Matens ursprung viktigare för svenskar än EU-genomsnittet*. [Online]

Available at: www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/nyheter-for-livsmedelsforetag/nyheter-for-foretag/ny-europeisk-undersokning-matens-ursprung-viktigare-for-svenskar-an-eu-genomsnittet/?ll=1

[Använd 3 oktober 2025].

LRF Ungdomen, 2023. *Många vill – men få kan*, u.o.: LRF.

Naturvårdsverket, 2023. *Förslag till regeringen – Underlag till den fördjupade utvärderingen av Sveriges miljömål 2023*, u.o.: u.n.

Naturvårdsverket, 2023. *Sveriges åtagande enligt EU:s takdirektiv*, u.o.: u.n.

Naturvårdsverket, 2025. *Sveriges del av EU:s klimatmål*, u.o.: u.n.

Nordiska rådet, 2023. *Nordiska näringsrekommendationer*, u.o.: u.n.

RISE, 2025. *RISE klimatdatabas för livsmedel*. [Online]

Available at: www.ri.se/sv/expertisomraden/expertiser/rise-klimatdatabas-for-livsmedel [Använd 9 Oktober 2025].

RISE, 2025. *Svensk sjömatkonsumtion 2023, RISE rapport 2025:42*, u.o.: u.n.

SCB, 2024. *Sveriges framtida befolkning 2024-2070*, u.o.: u.n.

SLU, 2022. *Hög kolinlagring på svenska mjölkgårdar minskar mjölkens klimatpåverkan*. [Online]

Available at: internt.slu.se/nyheter-originalen/2022/5/hog-kolinlagring-pa-svenska-mjolkgardar-minskar-mjolkens-klimatpaverkan/ [Använd 19 September 2025].

SMED, 2019. *Läckage av näringsämnen från svensk åkermark för år 2016*, Norrköping: Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut.

Svensk dagligvaruhandel, 2024. *Fakta om maten – Är priset verkligen allt?*, u.o.: u.n.

Sveriges miljömål, u.d. *Kväve- och fosforbelastning på havet*. [Online]

Available at: www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/ingen-vergodning/kvave-och-fosforbelastning-pa-havet/ [Använd 13 Oktober 2025].

Tillväxtverket, 2023. *Företagens villkor och verklighet*, Stockholm: Tillväxtverket.

Örebroheter, 2025. *Svenskarnas grillfavoriter stor efterfrågan på svenskt*. [Online]

Available at: www.orebroheter.com/svenskarnas-grillfavoriter-stor-efterfragan-pa-svenskt/ [Använd 16 September 2025].

Bilaga 1 – Livsmedelsproduktionens utveckling över tid

För att vi ska förstå hur de sektorer vi föreslår mål för ska kunna växa behöver vi ha kunskap om utvecklingen över tid och det nuläge som produktionen av jordbruks- och trädgårdsprodukter samt sjömat befinner sig i. Avregleringen som genomfördes i Sverige tidigt 1990-tal ledde till bättre kontakt och styrning mellan producenter och konsumenter, till exempel genom ett bredare utbud och incitament till att utveckla nya produkter. I år har Sverige varit EU-medlem i 30 år. Inträdet i unionen innebar att Sverige började tillämpa EU:s jordbruksreglering. Svenska producenter gynnades av att bli en del av den inre marknaden, vilket bland annat förenklade exporten, samt av de stöd och andra policyinstrument som fanns inom jordbrukspolitiken. Å andra sidan innebar ökad import av livsmedel från EU-länderna, som i många fall producerats till lägre kostnad, ett hårt tryck på den inhemska produktionen. För svenska konsumenter bidrog EU-medlemskapet och den ökande importen både till ett rikare utbud av livsmedel och lägre matpriser.

Jordbrukets struktur och produktionsvärde

I juni 2024 fanns det 55 400 jordbruksföretag⁹ i Sverige. Det är en minskning med drygt 1 procent jämfört med 2023 och med 22 procent jämfört med 2010. Under samma period som företagen blivit färre har de vuxit i storlek. Av företagen 2024 hade ungefär 15 000 husdjurskötsel och lika många hade växtodling som driftsinriktning. Övriga företag fördelades på drygt 3 600 blandade jordbruk och 21 700 småbruk¹⁰. Andelen jordbruksföretag som drevs i form av enskild firma var 90 procent och 39 procent av jordbrukarna var äldre än 65 år (Jordbruksverket, 2025)¹¹.

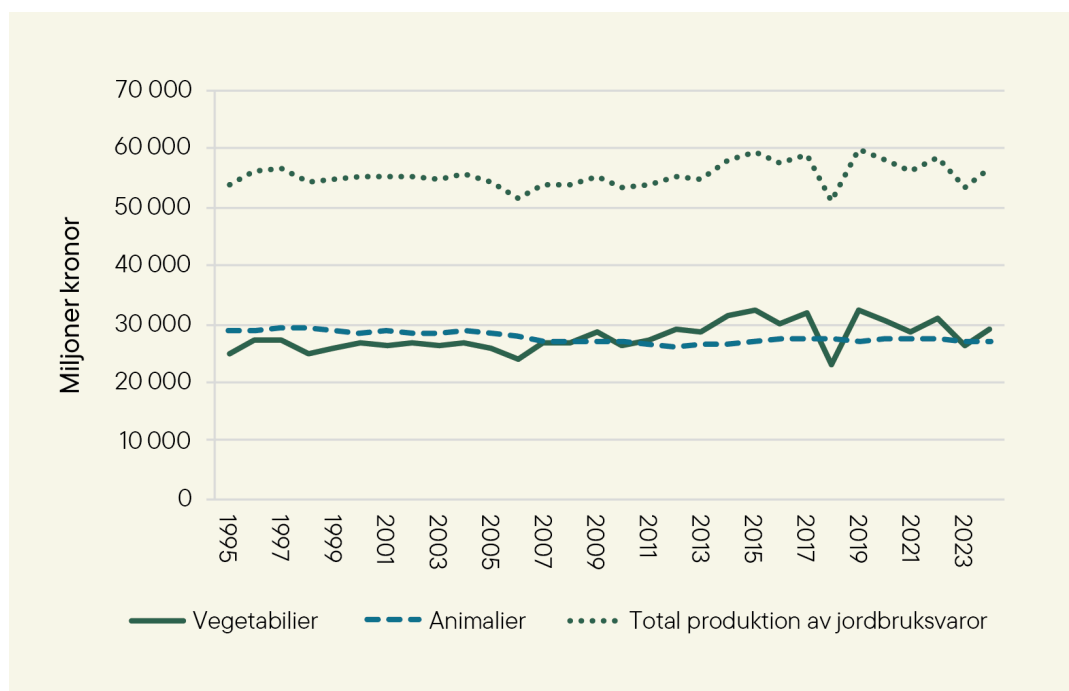
Vegetabilieproduktionen har de flesta år ett något högre värde än animalieproduktionen, men relationen skiftar från år till år beroende på faktorer som väder, kostnader för insatsvaror och avräkningspriser. Inom vegetabilieproduktionen har spannmål, foderväxter och köksväxter högst värde och inom animalieproduktionen dominerar mjölk och nötkött följt av gris och matfågel. Under 2024 steg jordbrukssektorns produktionsvärde till 85,8 miljarder kronor, en ökning med 5 procent jämfört med 2023. Samtidigt ökade kostnaderna för insatsvaror och tjänster med 1 procent. Med hänsyn tagen till kostnader för kapitalförslitning steg nettoförädlingsvärdet med 31 procent. Vidare ökade kostnaderna för bland annat löner och räntor. Ökningen i produktionsvärdet översteg dock de ökade kostnaderna vilket ledde till att företagsinkomsten, som ska täcka kostnader för eget arbete och eget kapital, ökade med 20 procent jämfört med 2023 och uppgick till 11,1 miljarder kronor.

9 Företagen i Lantbruksregistret ska uppfylla ett antal kriterier, se (Jordbruksverket, 2025).

10 Småbruk är företag som har ett arbetsbehov under 400 standardarbetstimmar.

11 Företag som bedrivs som juridisk person är större än de som bedrivs som enskild firma och driftsledare för juridiska personer är yngre.

Jordbrukets produktionsvärde kan beräknas i fasta priser vilket ger en bild av utvecklingen i producerade volymer. I [Figur 30](#) visas värdet av jordbrukssektorns produktion i 2020 års priser. Produktionsvolymen för vegetabilier har ökat trendmässigt under den redovisade perioden medan den minskat för animalier. Totalt har produktionsvolymen för jordbruksvaror ökat något. I produktionsvärdet ingår även värdet av foder som produceras och konsumeras inom företaget.

Figur 30. Jordbrukets produktion av jordbruksvaror, i 2020 års priser

Källa: Jordbruksverket

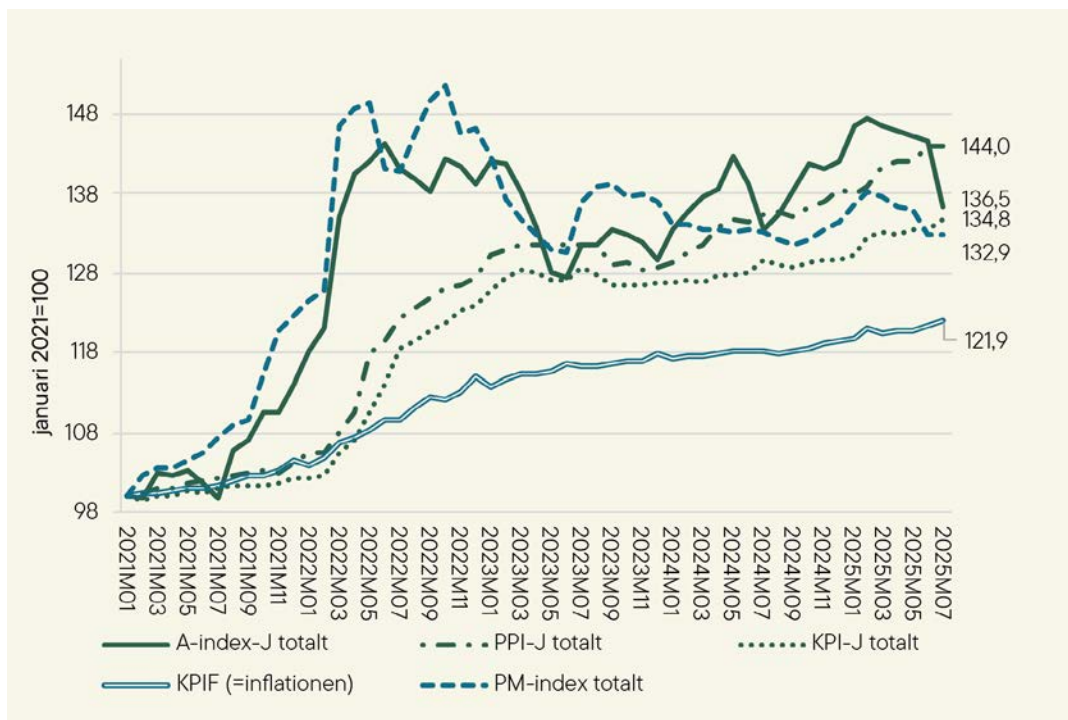
Prisutvecklingen i livsmedelskedjan

De senaste åren har kostnaderna för att producera mat ökat kraftigt, bland annat på grund av högre priser på mineralgödsel och foder. Detta återspeglas i ökade prisnivåerna genom hela värdekedjan. En jämförelse av ett antal mått från januari 2021 till juli 2025 visar följande:

- lantbrukets priser (A-index J totalt) ökade med 37 procent
- priserna för insatsvaror (PM-index totalt) ökade med 33 procent
- förädlingsledets priser¹² (PPI-J totalt) ökade med 44 procent
- matpriserna till konsument (KPI-J totalt) ökade med 35 procent
- inflationen (KPIF) låg på 22 procent

En vidare illustration av utvecklingen visas i [Figur 31](#).

¹² Visar prisutvecklingen på de livsmedel som lämnar livsmedelsindustrin för försäljning på svenska marknaden.

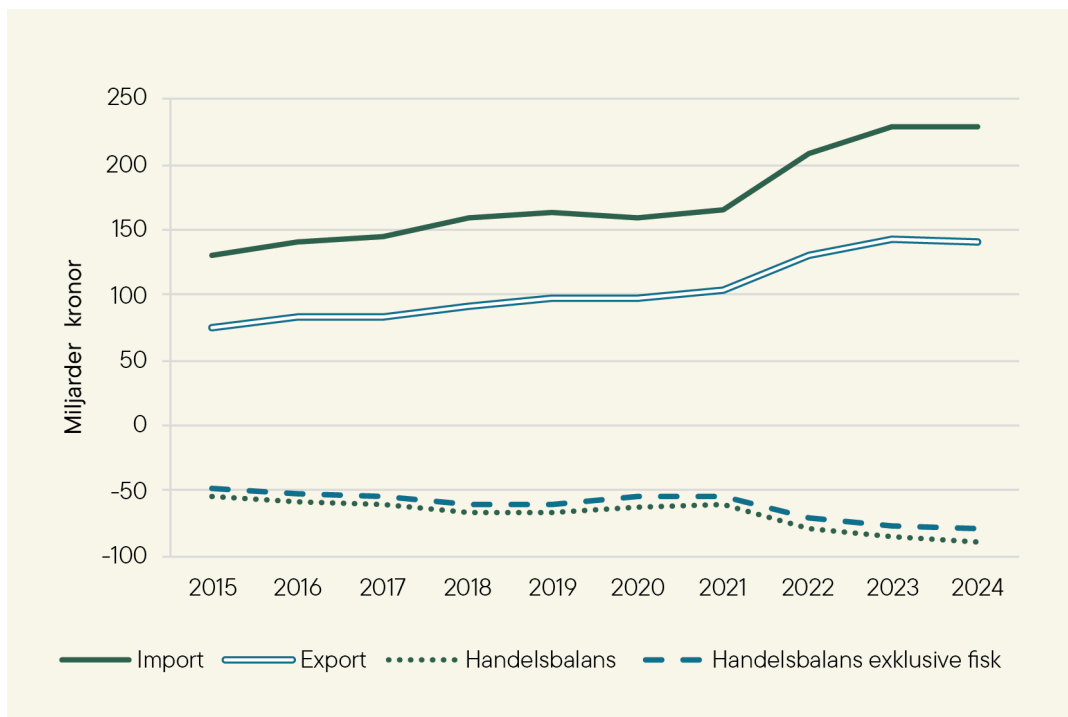
Figur 31. Utveckling av prisindex i livsmedelsproduktionen

Källa: Jordbruksverket

Jämförelsen visar att kostnaderna för insatsvaror utvecklats i ungefär samma omfattning som de priser lantbruket får vid försäljning till nästa led. Nedgången i avräkningspriset i slutet av perioden beror på att spannmålspriset föll i juli 2025 och det påverkar också det totala indexet.

Sveriges utrikeshandel med livsmedel

Sverige är nettoimportör av jordbruksvaror och livsmedel. Under de senaste tio åren har värdet på exporten ökat från 75 miljarder kronor till drygt 140 miljarder kronor år 2024. Detta är en ökning med 87 procent. Under samma period har värdet på importen av jordbruksprodukter och livsmedel ökat från drygt 130 miljarder kronor till närmare 229 miljarder kronor 2024, vilket motsvarar en ökning på 75 procent. Sammanlagt har underskottet i handelsbalansen ökat från 55 miljarder kronor 2015 till 88 miljarder kronor 2024. Utvecklingen visas i [Figur 32](#).

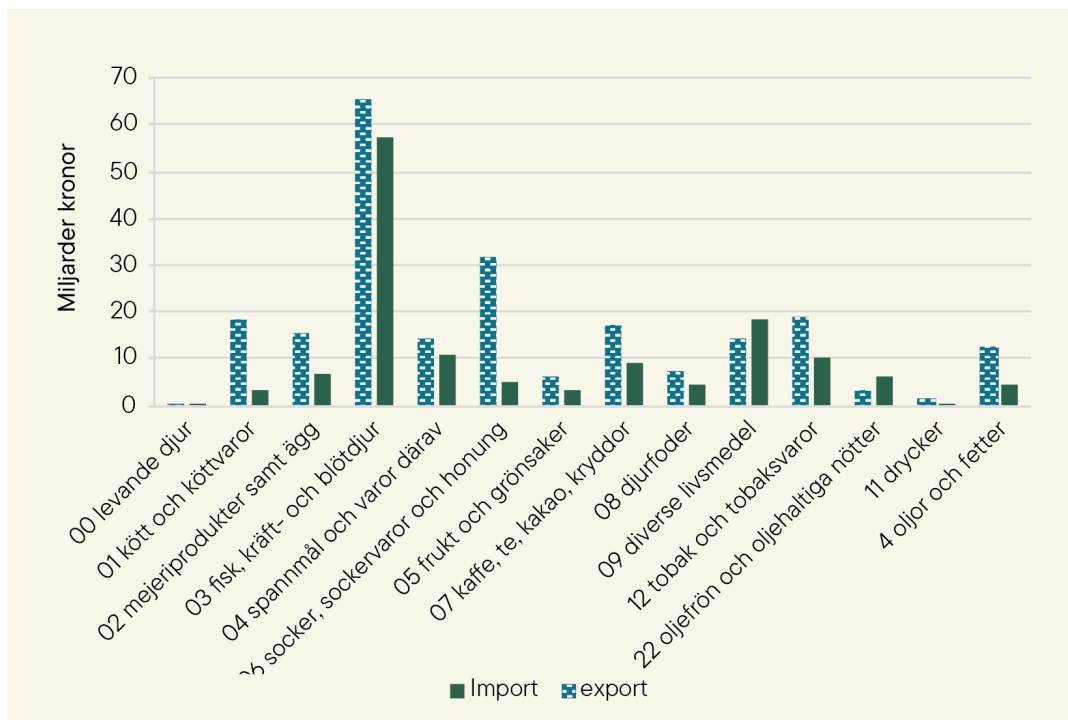

Figur 32. Handelsutveckling och handelsbalans för svenska livsmedelsprodukter uttryckt i värde 2015–2024

Källa: SCB, Egen bearbetning. Statistiken baseras på SITC-klassificeringen och innehåller varugrupperna 00–09, 11–12, 22 samt 41–43.

Förutom förändrade handelsvolymerna och priser på marknaden påverkas handelsnettot av hur valutakurser varierar. Sett till Riksbankens årsmedelvärden har den svenska kronan försvagats med 25 respektive 22 procent gentemot dollarn och euron mellan åren 2015–2024, vilket kan förklara viss del av utvecklingen under perioden.

Sverige har ett underskott i handelsbalansen för i stort sett samtliga varugrupper (se [Figur 33](#)). Störst underskott har grupperna frukt och köksväxter samt kött och köttvaror. Det stora underskottet för frukt och köksväxter kan till betydande del förklaras av import av produkter vi konsumerar men som inte kan produceras storskaligt i Sverige, såsom tropiska och subtropiska frukter. Det gäller även andra varor såsom till exempel kaffe, te, kakao, ris och sojaböner. Fisk står för det största värdet av både importen och exporten av jordbruksvaror och livsmedel. Det beror på att fisk importeras till Sverige från Norge och därefter vidareexporteras till andra EU-länder.

Figur 33. Import och export per varugrupp 2024 i värde

Källa: SCB

Norge, Danmark, Finland, Tyskland och Storbritannien var de fem största mottagarländerna för svensk export av jordbruksvaror och livsmedel (exklusive fisk) 2024. Dessa länder stod för närmare 59 procent av det totala exportvärdet. De fem största avsändarländerna för den svenska importen var Nederländerna, Danmark, Tyskland, Italien och Spanien, om vi inte räknar med importen av norsk fisk som oftast bara passerar genom Sverige. Knappt 55 procent av det totala värdet av importen kom från dessa länder.

Beräkning av försörjningsgrad

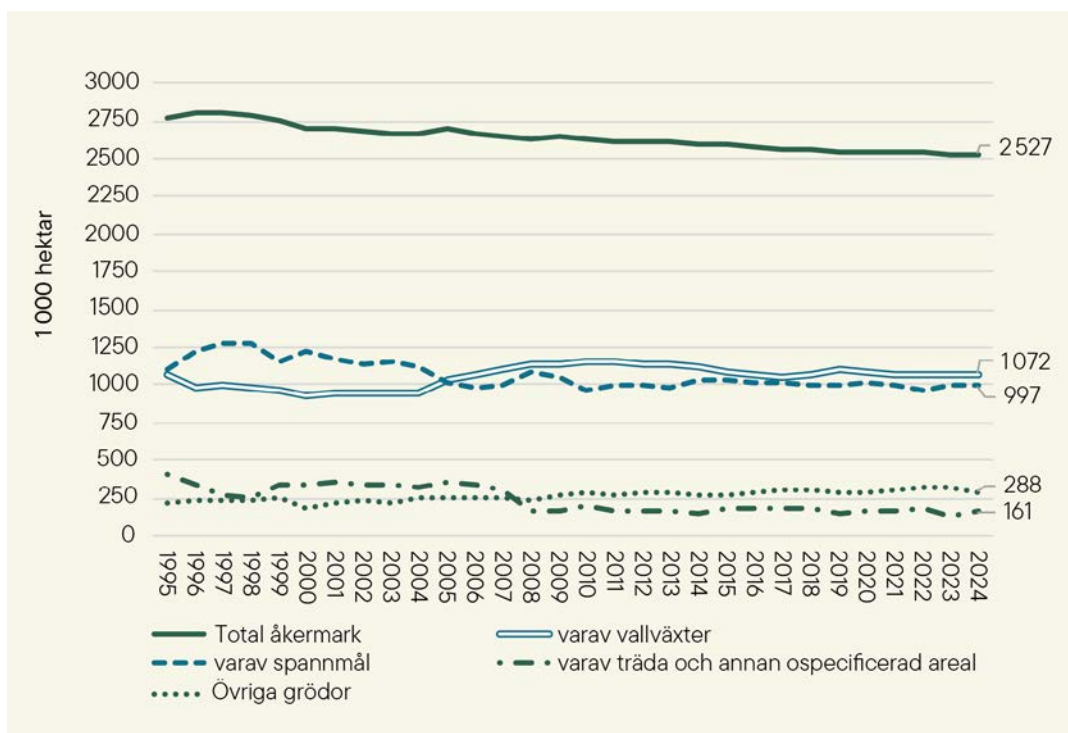
Beräkningsmetoden för att jämföra produktion med utrikeshandel och därigenom beräkna totalkonsumtion och försörjningsgrad, skiljer sig åt mellan olika produkter. Det beror dels på hur vi traditionellt gjort våra beräkningar, men också på att vi vill ta fram en så säker siffra som möjligt. Mejeriprodukter, äggprodukter, socker, spannmålsprodukter och vissa frukter och bär ingår i många förädlade livsmedel som handlas över Sveriges gränser. Det är svårt att bedöma innehåll av mjölkpulver, äggpulver, gryner, mjöl, socker, sylt med mera i alla förädlade livsmedel.

- För kött inkluderar vi utrikeshandeln med köttvaror med olika förädlingsgrad, även för korv som också innehåller andra ingredienser än kött. Omräkning sker till slaktekvivalenter via schabloner. Vi inkluderar däremot inte kött i produkter där det utgör en mindre andel.
- För ägg inkluderar vi utrikeshandeln med äggprodukter, såsom torkad äggula och albumin. Omräkning görs till äggekvalenter via schabloner. Vi inkluderar däremot inte ägg i produkter där ägg utgör en mindre andel.

- För mejeriprodukter inkluderar vi utrikeshandeln med mjölk, grädde, mjölkpulver, syrade mejeriprodukter, ost och smör. Omräkning görs till mjölkekvivalenter via schablontal. Vi inkluderar däremot inte mjölkinnehållet i produkter där mjölk utgör en mindre andel.
- För spannmål, baljväxter, potatis och trädgårdsprodukter utgår beräkningen enbart från råvaran i bulkform och även utrikeshandeln med dessa produkter begränsas till oförädlade livsmedel. Vi gör heller ingen uppdelning av beräkningen baserat på om råvaran används till livsmedel eller foder, eftersom vi inte har en officiell siffra på andelarna.
- För socker utgår beräkningen inte från sockerbetan utan från produktionen av det raffinerade sockret, som jämförs med import och export av detsamma. Vi inkluderar inte socker som ingrediens i förädlade livsmedel när vi beräknar totalkonsumtion och försörjningsgrad.

Vegetabilieproduktionen

Jordbruksmarken består av åker och bete. Den svenska åkerarealen har minskat med 9 procent sedan EU-inträdet och uppgick till drygt 2,5 miljoner hektar 2024. Minskningen beror främst på att åkermark har använts för andra ändamål, exempelvis bebyggelse, samt att mark med låg produktivitet och lönsamhet tagits ur bruk. Av den totala åkermarken används mest areal idag för att odla vallväxter och spannmål. Båda odlingstyperna varierar mellan åren, men i ett längre perspektiv har odlingen av vallväxter varit i stort sett oförändrad sedan EU-inträdet medan spannmålsarealen minskat med cirka 10 procent. Åkermarkens utveckling och användning visas i [Figur 34](#).

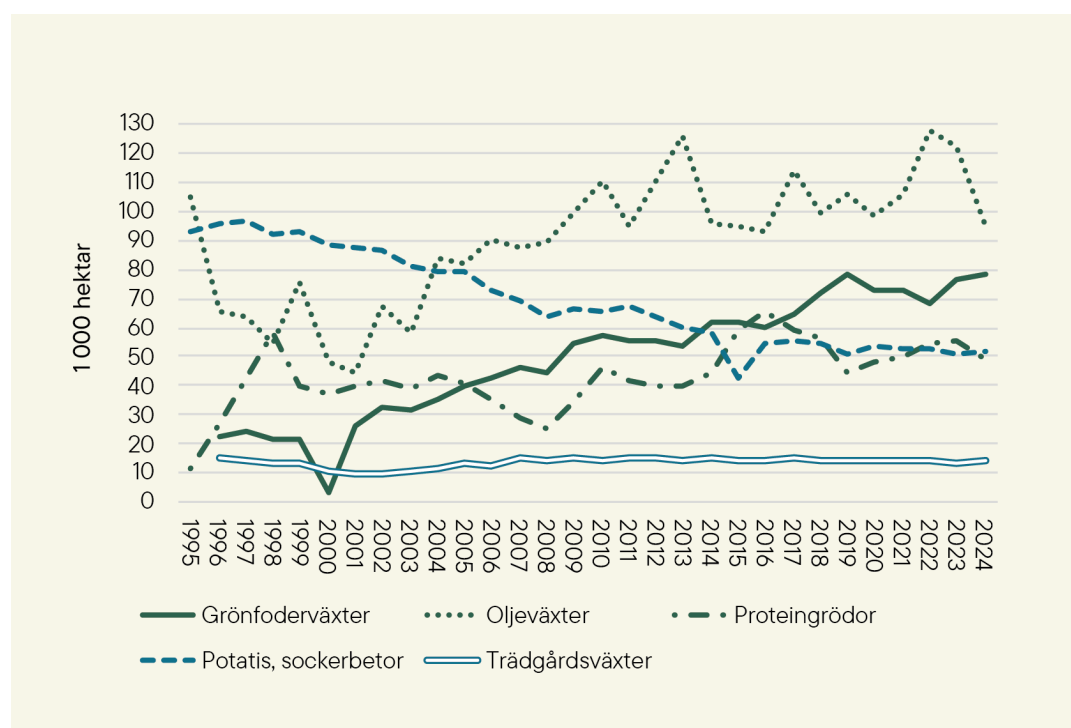
Figur 34. Åkermarkens användning 1995–2024

Källa: Jordbruksverket

Odlingen av spannmål domineras av höstvetes som 2024 odlades på 42 procent av spannmålsarealen, följt av vårkorn och havre som odlades på 27 procent respektive 16 procent av arealen. Övriga spannmålslag (vårvetes, råg, rågvete, majs och blandsäd) odlades på den resterande arealen.

Om minskningstakten för den totala åkermarken 1995–2024 fortsätter kommande tio år, skulle den svenska åkermarken minska med ytterligare 120 000 hektar till cirka 2,4 miljoner hektar 2035. Vi bedömer emellertid att detta inte kommer bli fallet då det mesta av den olönsamma marken redan tagits ur bruk. Under den senaste tioårsperioden har minskningen av åkermarken sammantaget varit betydligt lägre jämfört med perioden närmast efter EU-inträdet och uppgått till 2 procent.

Arealutvecklingen för gruppen övriga grödor framgår av [Figur 35](#). Arealen för potatis och sockerbetar har minskat kraftigt jämfört med nivåerna innan EU-inträdet, medan arealen som odlas med proteingrödor och grönfoderväxter har ökat. Arealen för oljeväxter varierar kraftigt mellan åren, men följer över lag en stigande trend. Arealen med trädgårdsväxter har varit stabil sedan EU-inträdet.

Figur 35. Åkermarkens användning för gruppen övriga grödor 1995–2024

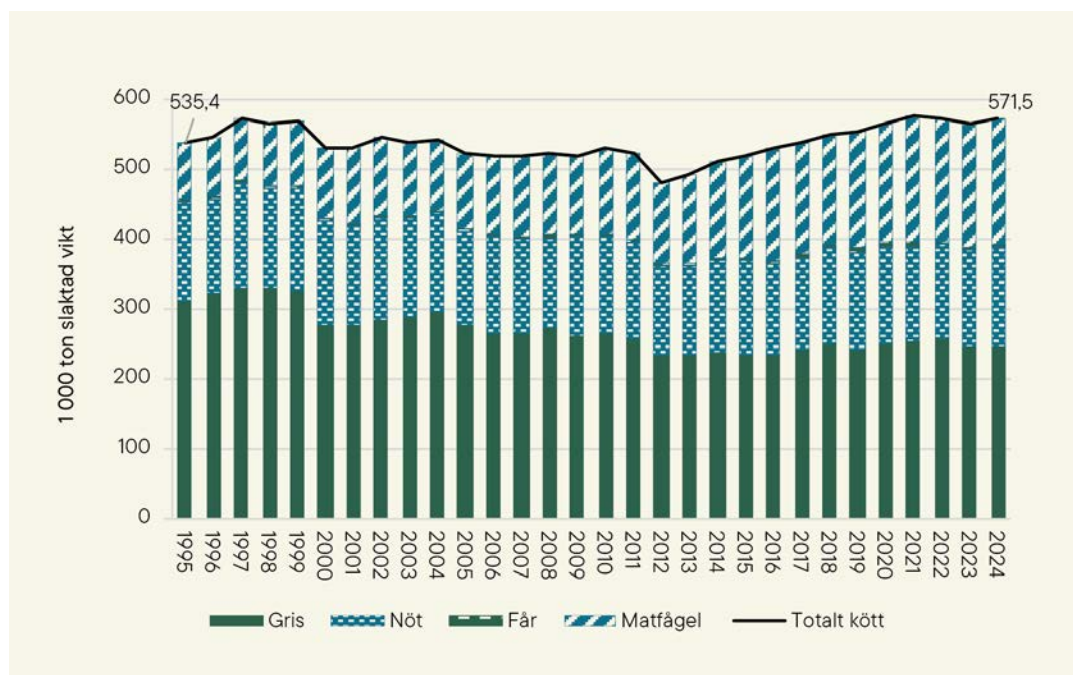
Källa: Jordbruksverket

Den totala betesmarken i Sverige har minskat med 8 procent sen 2003 men varit stabil runt 450 000 hektar sedan 2008. Vi har inte jämförbar statistik för betesmarken före 2003 eftersom definitionen ändrats.

Animalieproduktionen

Produktionen av kött i Sverige mötte tuff konkurrens från andra medlemsländer i samband med EU-inträdet, som kunde producera och sälja kött till lägre priser än vad svenska aktörer hade möjlighet att göra. Importen började öka och drevs på av ökad efterfrågan. Den svenska försörjningsgraden sjönk succesivt och produktionen minskade av framför allt griskött. En liknande utveckling kan konstateras för mjölk. Runt 2014–2015 började ett trendbrott i utvecklingen skönjas och startskottet var ”knorrdebatten” i samband med valet till EU-parlamentet 2014. När konsumenterna fick upp ögonen för svenska mervärden, såsom låg antibiotikaanvändning och högt ställda djurskydds krav, minskade importen och försörjningsgraden stärktes (Jordbruksverket, 2022). Svenska konsumenters efterfrågan på svenskt kött har hållit i sig sedan dess, trots viss avmattning 2022–2023 på grund av stigande matpriser och lågkonjunktur (Örebronyheter, 2025).

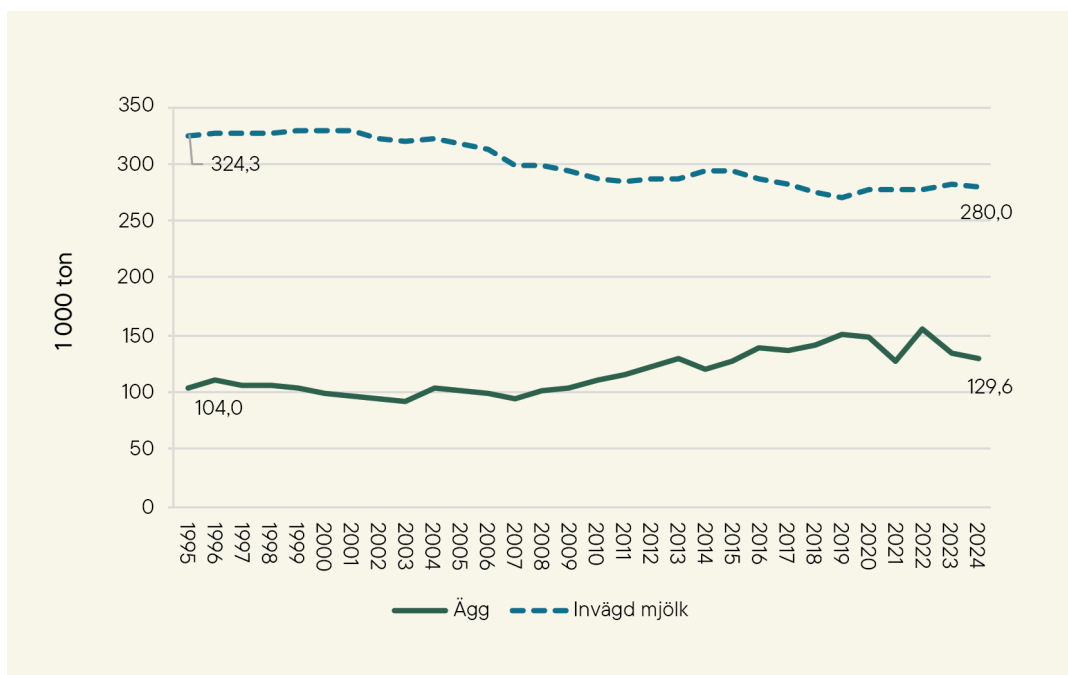
Sammantaget har produktionen av kött i Sverige totalt sett ökat med knappt 7 procent sedan EU-inträdet och det är matfågel som stått för i princip hela ökningen, med 128 procent. Produktionen av griskött men även nötkött har samtidigt minskat. Produktionen av får- och lammkött är mycket blygsam i sammanhanget.

Figur 36. Utveckling av produktionen av kött 1995–2024

Källa: Jordbruksverket

Invägningen av mjölk minskade med 14 procent mellan 1995 och 2024 medan invägningen av ägg ökade med 25 procent under samma period.

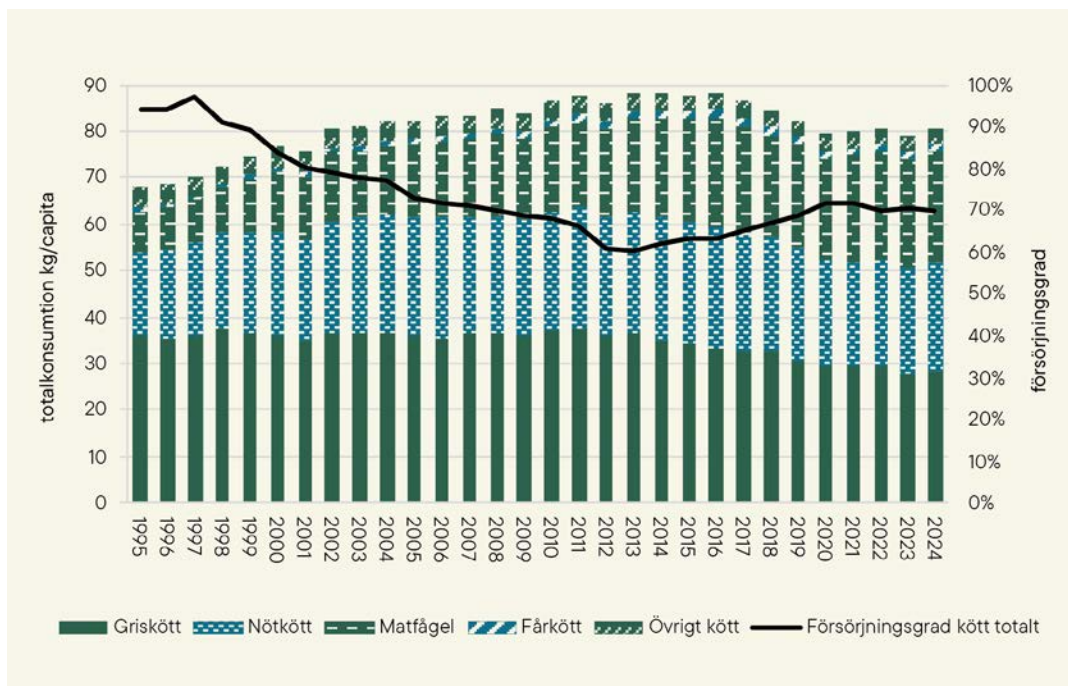

Figur 37. Utveckling av produktionen av mjölk och ägg (invägning) 1995–2024

Källa: Jordbruksverket

Uttryckt i antal djur minskade nötkreaturen med 21 procent mellan 1995 och 2024, varav mjölkorna minskade med 40 procent. Under samma period minskade antalet får med knappt 2 procent och antalet grisar med 42 procent. Samtidigt ökade antalet värphöns med 32 procent och antalet kycklingar med 95 procent. Antalet företag med animalieproduktion har samtidigt minskat och den genomsnittliga gården är idag större än 1995, samtidigt som produktiviteten i form av avkastning har ökat. Statistiken över förprövade stallplatser har visat lägre investeringsvilja överlag de senaste åren (Jordbruksverket, 2025).

Efter EU-inträdet 1995 sjönk konsumentpriserna på kött, vilket berodde på en kombination av ökad import och sänkt matmoms 1996. Konsumtionen av kött per capita ökade med 18 procent mellan 1995 och 2024. Vid "peak meat" 2016 hade den ökat med 29 procent. Vegotrenden är en orsak till att köttkonsumtionen minskade, från 88,3 kg/capita 2016 till 80,5 kg/capita 2024. Samtidigt har försörjningsgraden för kött ökat de senaste tio åren och det beror på att vår minskade konsumtion framför allt avsett importerat kött. Jordbruksverket har beräknat att ungefär hälften av den slaktad vikten konsumeras, alltså är tumregeln att halvera totalkonsumtionen för att få ett hum om den verkliga konsumtionen. Totalkonsumtionen av kött i Sverige visas i relation till försörjningsgraden i [Figur 38](#).

Figur 38. Totalkonsumtion av kött i Sverige i relation till försörjningsgrad 1995–2024

Källa: Jordbruksverket och SCB

Om produktionen av animalier ökar med omkring 20 procent för att bidra till uppfyllelse av föreslagna mål för försörjningsgrad, kommer behovet av mark att öka. Beräkningen grundas på antagande om att allt foder utom proteinfoder till fjäderfä odlas inom landet och att naturbeten utnyttjas för dikor och får medan åkermark utnyttjas för bete till mjölkkor.

I [Tabell 6](#) har vi tagit hänsyn till att produktiviteten i växtodlingen ökar med 1 procent per år.

Tabell 6. Ungefärligt behov av ytterligare mark för foderproduktion och bete om animalieproduktionen ökar enligt Jordbruksverkets förslag på mål, hektar

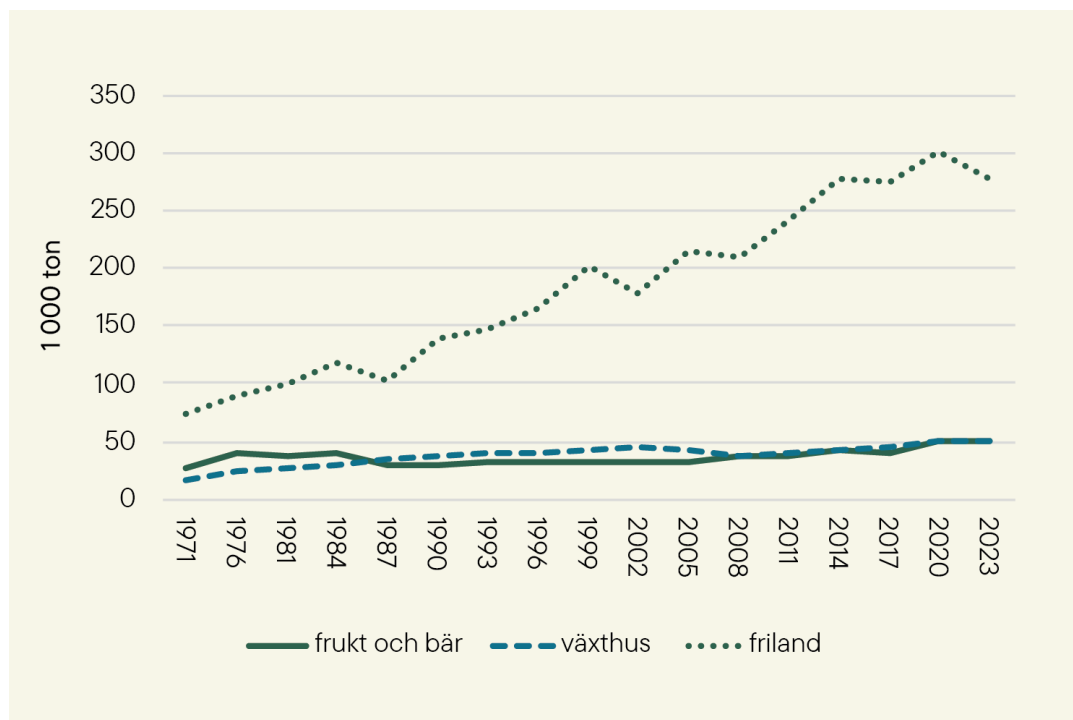
	Spannmål	Ärter	Oljeväxter	Vall	Naturbete	Vall inkl. åkerbete
Mjölkcor	37 700	14 100	42 200	95 000	-	-
Dikor	3 000	200	650	13 100	27 500	23 000
Får	200	100	-	1 800	3 300	3 000
Grisar	26 000	14 500	-	-	-	-
Värphöns	6 700	-	-	-	-	-
Slaktkyckling	11 150	-	-	-	-	-
Summa	84 750	29 000	42 850	109 900	30 800	26 000
Summa inklusive naturbete: 297 300 hektar						
Summa med bete enbart på åker: 277 600 hektar						

Källa: Jordbruksverket

Trädgårdsproduktionen

Trädgårdsnäringen har, precis som jordbruket, genomgått stora förändringar de gångna 30 åren. Företagen har blivit färre men större och avkastningen har ökat. Antalet företag uppgick till 4 200 år 1993, medan det idag finns cirka 1 600. Det finns produktion av frukt, bär och grönsaker i hela landet, men det mesta produceras i Skåne. Idag finns cirka hälften av växthusytan och två tredjedelar av frilandsarealen i Skåne, där också hälften av de som är sysselsatta i trädgårdssektorn arbetar. Den genomsnittliga arealen i trädgårdsföretag är 10 ha, vilket är fem gånger så stort som för 50 år sedan.

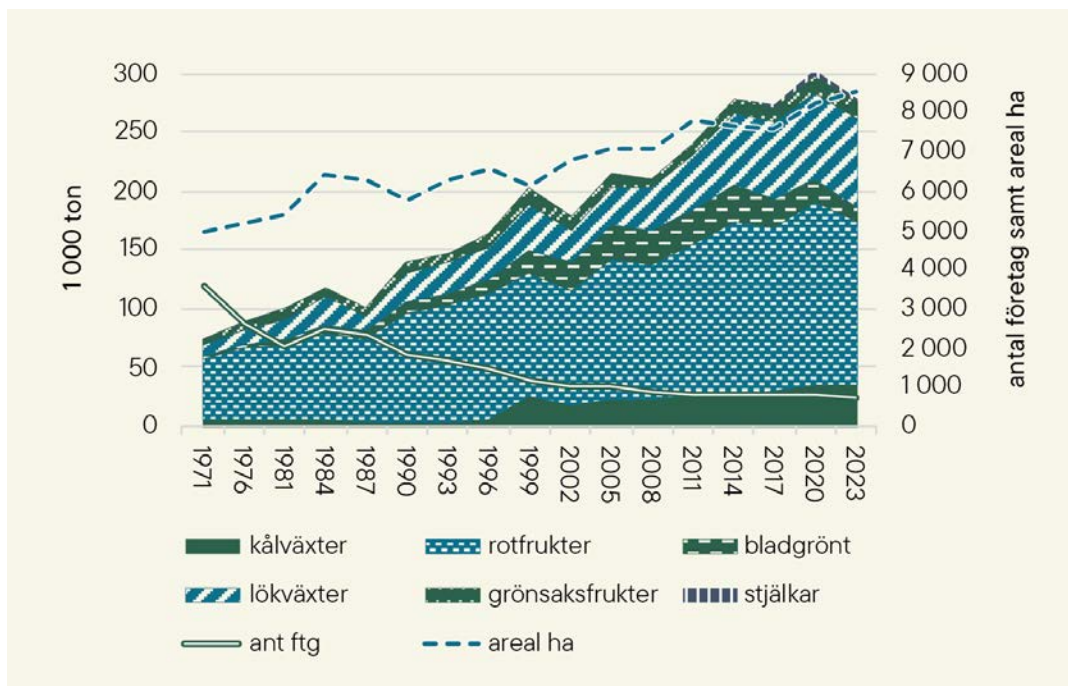
Produktionen av frilandsgrönsaker är det segment som är mest omfattande med närmare 300 000 ton per år, medan produktionen av både frukt och bär och av grönsaker i växthus omfattar cirka 50 000 ton per år vardera (se [Figur 39](#)). Produktionen av frukt och bär samt av växthusgrönsaker har haft en ganska blygsam tillväxttakt de senaste 50 åren medan produktionen av frilandsgrönsaker ökat konstant.

Figur 39. Produktion av frukt, bär och grönsaker 1971–2023

Källa: Jordbruksverket

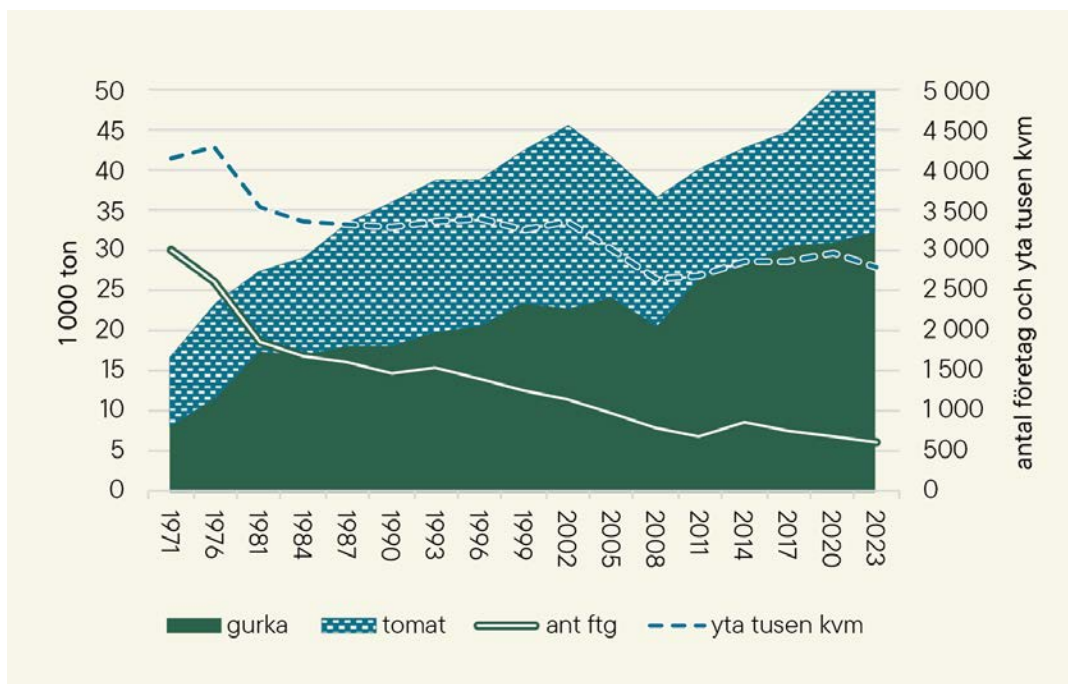
Odlingen på friland har mer än tredubblats sen 1971. Idag dominerar morötter produktionen i frilandssegmentet med närmare 120 000 ton produktion följt av matlök med 73 000 ton och huvudkål med cirka 20 000 ton. Morötterna är även den största grödan sett till hela trädgårdsproduktionen, medan jordgubbar genererar ett högre produktionsvärde.

Figur 40. Odling av grönsaker på friland 1971–2023

Källa: Jordbruksverket

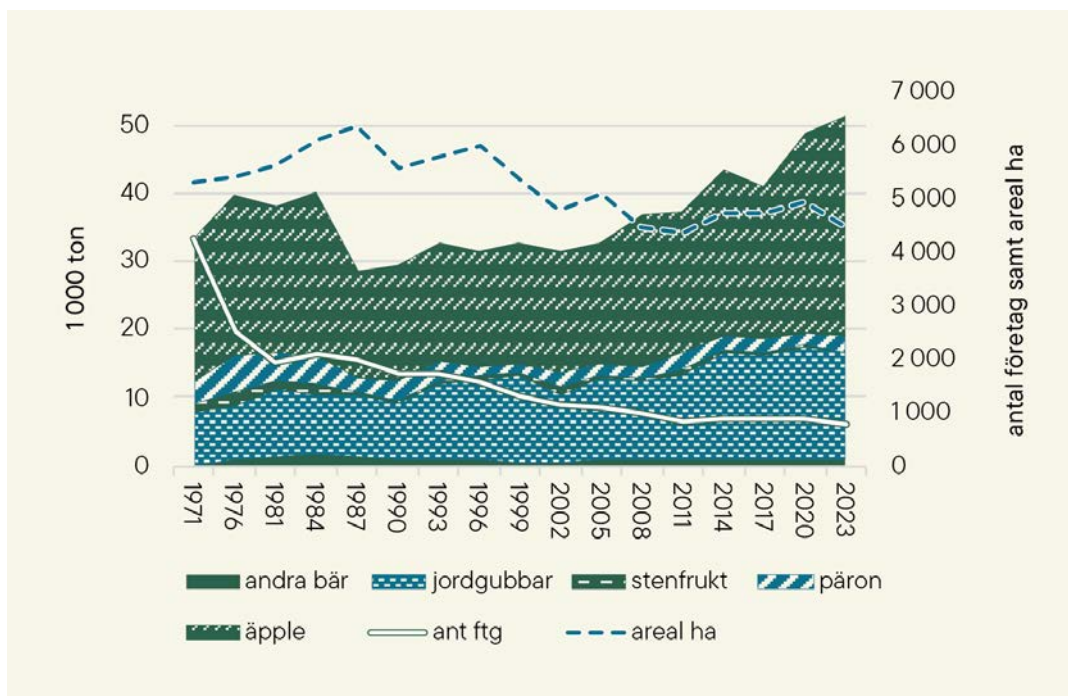
I Sverige är gurka den produkt vi odlar mest av i växthus, följt av tomat. Kryddgrönsaker och sallat i kruka är andra viktiga produkter. Dessa syns dock inte i vår statistik eftersom de mäts styckvis och därför inte kan jämföras med produkter vars produktion mäts i vikt. Det är svårt att få fram tillförlitliga värden för olika segment, men kryddväxter uppskattas generera ett högre värde än både gurka och tomat.

Figur 41. Odling av trädgårdsprodukter i växthus 1971–2023

Källa: Jordbruksverket

Produktionen av frukt och bär domineras av äpplen med en produktion på drygt 30 000 ton per år. Jordgubbar med en produktion på 15 000 ton genererar dock ett betydligt högre värde.

Figur 42. Svensk odling av frukt och bär 1971–2023

Källa: Jordbruksverket

Konsumtionen per person och år av färska, frysta och beredda grönsaker har ökat med runt 35 procent sedan EU-inträdet medan konsumtionen av färska, frysta och beredda frukter och bär minskat med drygt 8 procent.

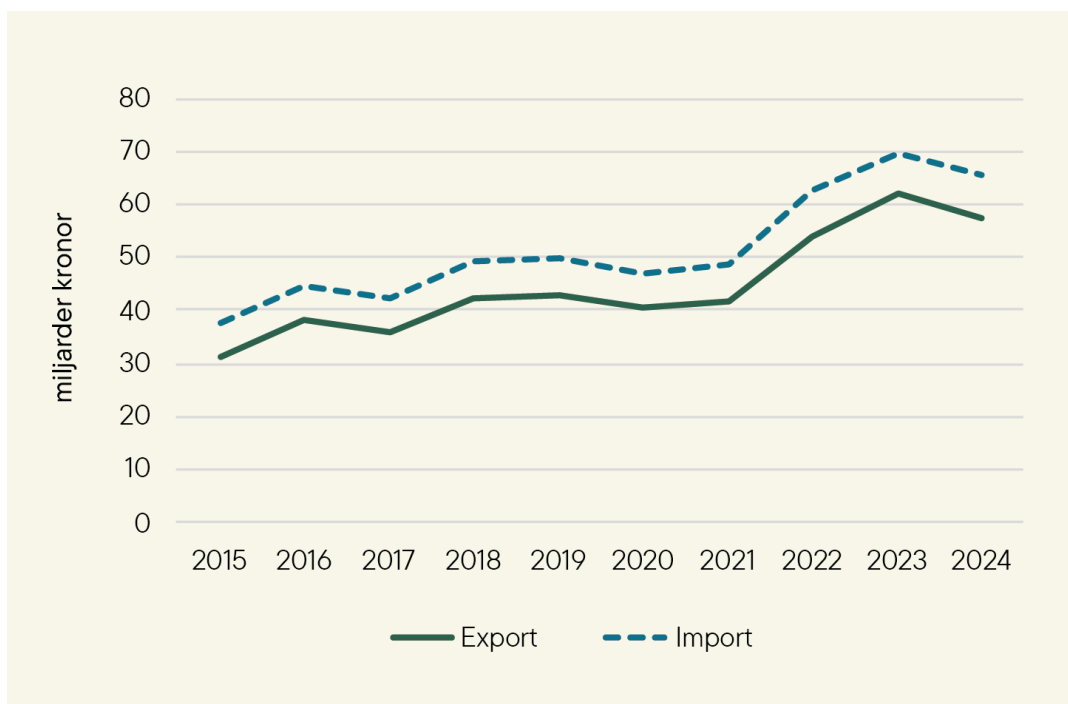
I ett europeiskt och globalt perspektiv är den svenska marknaden liten och producenterna säljer det mesta inom Sverige. Vi har ett förhållandevis högt prisläge, vilket inte gynnar vår konkurrenskraft gentemot importen. Däremot ligger svensk odling av frukt och grönsaker långt fram i utvecklingen av alternativa metoder för att bekämpa sjukdomar, skadegörare och ogräs.

Sjömatsproduktionen

Sjömatsproduktionen fördelas på fiske i havet, insjöfiske och vattenbruk. År 2023 fanns det 1 361 yrkesfiskare i havet och 157 yrkesfiskare i insjön. Yrkesfiskarens medelålder var 62 år i fisket till havs och 55 år i insjöfisket. Antalet fiskare minskade med 25 procent inom det yrkesmässiga fisket i havet och med 7 procent inom insjöfisket mellan 2010 och 2023. En orsak till färre sysselsatta är omstrukturering i den marina fiskeflottan, där minskad fiskekapacitet och ökad lönsamhet varit målsättningar med den gemensamma fiskeripolitiken. Vattenbruk kan bedrivas med olika produktionsmetoder och i olika typer av miljöer. Vattenbruk finns i sjöar, hav, kraftverksmagasin och i landbaserade anläggningar. Den vanligaste tekniken är att man odlar fisken i flytande kassar med fisk. Tekniken på

vattenbruksområdet är under snabb utveckling. År 2023 fanns det 523 anställda inom vattenbruket, det är en ökning med 31 procent från 2010 då antalet anställda var 399.

Sverige är nettoimportör av fiskeri- och vattenbruksprodukter. Den svenska beredningsindustrin är sedan länge beroende av importerad råvara, exempelvis isländsk och norsk sill. En stor andel av både import- och exportvärdet utgörs av norsk fiskråvara som transporteras genom Sverige till andra EU-länder. Viss del av råvaran förädlas i Sverige för att sedan bearbetas vidare inom EU.

Figur 43. Svensk import och export av fiskeprodukter 2015–2024

Källa: SCB

Enligt en rapport från RISE (2025) bestod svensk konsumtion av sjömat 2023 av import till 73 procent, medan resterande 27 procent kom från svenskt yrkesfiske, fritidsfiske och vattenbruk. Konsumtionen har minskat något över tid, vilket är en trend som noteras i hela EU. I Sverige utgjorde konsumtionen 2023 cirka 1,6 portioner per person och vecka. Detta kan jämföras med 1,9 portioner per person och vecka år 2019 och Livsmedelsverkets rekommendation om att äta sjömat 2–3 gånger per person och vecka (Livsmedelsverket, 2025). Enligt de nordiska näringsrekommendationerna som lanserades 2023 bör intaget vara ännu högre, ca 2,5–3,5 gånger per person och vecka (Nordiska rådet, 2023). De arter vi äter mest av är lax, sill, räkor och torsk, som står för 77 procent av konsumtionen.

Fiskeri- och vattenbruksprodukter handlas på en global marknad och har en viktig funktion för livsmedelsförsörjningen. Vattenbruksproduktionen har ökat kraftigt globalt och 2022 var ett historiskt år i bemärkelsen att vattenbruksproduktionen globalt översteg produktionen av vildfångad fisk i volym för första gången. Det beror på en expansiv vattenbruksutveckling i Asien (FAO, 2024). Den produktion som baseras på vildfångad fisk har legat på en relativt stabil nivå sedan 90-talet, men med regionala skillnader.

Enligt beräkningar från EUMOFA¹³ har EU:s försörjningsgrad på fiskeri- och vattenbruksprodukter minskat över tid och 2022 låg försörjningsgraden¹⁴ på 37 procent, vilket är den lägst uppmätta nivån. EUMOFA mäter försörjningsgrad av produkter avsedda för direkt humankonsumtion. EU:s låga försörjningsgrad på fiskeri- och vattenbruksprodukter kompenseras genom handel med framförallt Norge (29 procent av värdet), Kina (6 procent), Marocko (6 procent) och Ecuador (5 procent). Under 2023 utgjorde importerade produkter ett värde av 25,7 miljarder euro. Lax är den ekonomiskt viktigaste importprodukten följts av räka och tonfisk.

13 European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products

14 Försörjningsgrad i detta fallet definierad som EU-medlemsstaternas förmåga att möta efterfrågan genom egen produktion, uppskattas genom att beräkna förhållandet mellan inhemsk produktion och inhemsk konsumtion.

Bilaga 2 – Inspel från branschen och andra externa aktörer

I detta kapitel sammanställer vi de inspel som lämnats från branschaktörer via både fysiska och digitala dialoger samt den enkät vi skickade ut under försommaren. Inom ramen för uppdraget har vi haft dialogmöten med företrädare för följande branscher och aktörer:

- Ekobranschen (KRAV ekonomisk förening, Organic Sweden samt Ekologiska Lantbrukarna)
- Kött och charkuteriföretagen (KCF)
- Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
- Lantmännen
- Matfågelbranschen (Svensk Fågel samt företag inom näringen)
- Myndigheter (Kommerskollegium, länsstyrelserna, Tillväxtverket, Naturvårdsverket, Business Sweden, Havs- och Vattenmyndigheten samt Livsmedelsverket)
- Spannmål & Oljeväxter (Spannmålsodlarföreningen, Lantmännen, LRF, Swedish Agro, Sveriges Frö & Oljeväxtodlare, Svenska Kvarnföreningen samt Scandinavian Grain)
- Äggbranschen (Svenska ägg)

Några aktörer har även valt att lämna skriftliga inspel till uppdraget:

- Ekobranschen (KRAV ekonomisk förening, Organic Sweden samt Ekologiska Lantbrukarna)
- Kommerskollegium
- Kött och charkuteriföretagen (KCF)
- Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
- Lantmännen
- Svensk Fågel
- Vi Konsumenter

Under juni 2025 gav vi dessutom möjlighet att lämna förslag genom ett formulär som fanns tillgängligt på vår webbplats. Vi fick förslag från totalt 41 externa aktörer, vilka representerar följande delar av branschen:

- Företag, både mindre lantbruksföretag och stora företagskoncerner (24 aktörer)
- Organisationer, såsom branschorganisationer och liknande (12 aktörer)
- Myndigheter/offentliga organisationer (5 aktörer)

Det fanns en stor variation i inriktningarna på förslagen som vi fick in från de externa aktörerna i formuläret. På en övergripande nivå kan förslagen delas in på följande inriktningar:

Inriktning	Antal svar
Kött	7
Mjök	4
Ägg	1
Sjömat	7
Vegetabilier	14
Mer övergripande mål för hela livsmedelsproduktionen	19
Ekologisk produktion	9
Hållbarhet	5

I början av september 2025 höll vi en hearing i Jönköping där vi diskuterade vilka åtgärder som krävs för att nå föreslagna mål. Vid hearingen deltog representanter för följande branschaktörer och myndigheter

- Ekologiska Lantbrukarna
- KRAV ekonomisk förening
- Kött och charkuteriföretagen (KCF)
- Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
- Lantmännen
- Livsmedelsföretagen
- Livsmedelsverket
- Länsstyrelsen
- Matfiskodlarna
- Musselbaren AB
- Regeringskansliet
- RISE
- Svensk Fågel
- Svensk Raps
- Svenska Betodlarna ekonomisk förening
- Sveriges Fiskares Producentorganisation (SFPO)
- Swedish Pelagic Federation (SPF)
- Tillväxtverket
- Vi konsumenter

Spannmål

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för spannmål ska öka till 135 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 121 procent 2024. Lantmännenkoncernen och Länsstyrelsen Värmland stödjer det exempel på 150 procent försörjningsgrad som anges i livsmedelsstrategin 2.0. Lantmännen tar dock också upp att de ser fördelar med att ha mål kopplat till ökad produktion snarare än ökad försörjningsgrad. Koncernen har sedan tidigare en målsättning om att öka skördarna med cirka 1 miljon ton spannmål per decennium, och menar att det vore att föredra även på nationell nivå. Lantmännen anser att det finns en komplexitet kopplad till att uttrycka målet för spannmål som försörjningsgrad då aktörerna skulle behöva öka förädlingskapaciteten eller investera i animaliesektorn för ökad inhemsk konsumtion. De menar därför att det vore fördelaktigt med det volymmål som nämnts ovan.

Andra aktörer i branschen (Spannmålsodlarföreningen, Swedish Agro och Scandinavian Grain) har framfört att det är viktigt att satsa på bättre och ökad inhemsk förädling snarare än ökad bulkproduktion och bulkexport. Flera branschaktörer har framfört att det finns utmaningar i att uppnå ökad produktion i landet som följd av att Sverige är en liten marknad där det sker mycket liten förädling samt att det finns begränsningar i tillgänglig mark för ökad odling. Svenska Kvarnföreningen ser en potential i ökad havreodling i Sverige. Sveriges forskningsinstitut RISE har framfört att vi har svårt att dra nytta av en försörjningsgrad för spannmål på mer än 100 procent.

Naturskyddsföreningen menar att målen inte bara bör handla om marknadsandelar utan även om produktionssätt. De föreslår till exempel att ett mål skulle kunna handla om ökad diversifiering av grödor i syfte att bidra till förbättrad livsmedelsberedskap samtidigt som den biologiska mångfalden gynnas. Detta skulle kunna mätas genom att undersöka marknadsandelar av den totala växtodlingen samt marknadsandelar av foder, baljväxter och grönsaker.

Oljeväxter – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för oljeväxter ska öka till 125 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 80 procent 2024. Sveriges Frö & Oljeväxtodlare har framfört att man har ett mål om ökad odling av raps på 150 000 hektar och att man ser potential för att odla mer raps och rybs längre norrut än vad som sker idag.

Proteingrödor – förslag på mål och andra inspel

LRF, Lantmännenkoncernen, Länsstyrelsen Värmland och Ekomatcentrum föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för proteingrödor ska öka till 100 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 40 procent 2024. Företaget Bönland AB föreslår ett något lägre startmål på försörjningsgrad på 50 procent till 2030. Ekomatcentrum föreslår även att 50 procent av produktionen bör vara ekologisk och att målet bör gälla för proteingrödor för såväl humankonsumtion som för foder. Lantmännenkoncernen föreslår en målsättning för baljväxter, där man anser att målet bör vara att öka försörjningsgraden från 125 procent till 150 procent.

Ytterligare synpunkter som lyfts av representanter från branschen är att fler styrmedel bör riktas mot att öka produktionen av baljväxter, samt att det behövs fler och bättre förädlingsmöjligheter för baljväxter i Sverige. Lantmännen tror att deras satsning på en anläggning för förädling av baljväxter i Lidköping är en viktig anledning till att många nu ser möjlighet att öka odlingen av proteingrödor i landet.

Potatis – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för matpotatis ska öka till 100 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 97 procent 2024. Därutöver föreslår LRF ett mål att arealen som odlas med stärkelsepotatis ska öka med 40 procent fram till 2035.

Socker – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för sockerbetor ska öka till 100 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 95 procent 2024.

Kött – förslag på mål och andra inspel

Köttproduktionen totalt

Lantmännenkoncernen och Länsstyrelsen Värmland föreslår i enlighet med exemplet i livsmedelsstrategin en försörjningsgrad på 80 procent för kött.

Ytterligare förslag från branschen innefattar mätning genom andra typer av mått än försörjningsgrad. En företagare föreslår att medelåldern på mjölk- och köttföretagare bör sjunka med 10 år jämfört med 2020, att 1 000 nya företag startas inom mjölk och kött, samt att 2 000 nya eller moderniserade stallar upprättas för mjölk och kött. Samma företagare föreslår också en målsättning om 50 procent större yta ängs- och betesmark än 2020 och 50 procent mer odlad vall för skörd än 2020.

KCF har framfört att målsättningar om ökad självförsörjningsgrad för kött måste åtföljas av mål för ökad produktion, annars blir det inte tillväxt i produktionen. Man anser att förädlingsled och senare led av marknaden också måste öka sin kapacitet för att kunna ta omhand ökad produktion i primärledet. KCF menar att vi inte kan öka animalieproduktionen utan att även öka exporten och att det därför krävs åtgärder i både förädlingsled och export.

Klimatkommunerna menar att styrmedel behövs för att minska konsumtionen av icke-betande djur och att man istället bör styra mot att jordbruksmark i första hand används till att odla grödor för humankonsumtion. De menar också att djuren i livsmedelsproduktionen till största delen bör beta värdefulla naturbetesmarker, äta restprodukter och annat som människor inte kan äta.

Griskött

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för griskött ska öka till 90 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 81 procent 2024. Ett lantbruksföretag föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för griskött ska öka till 110 procent.

Nötkött

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för nötkött ska öka till 80 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 57 procent 2024.

Matfågel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för matfågel ska öka till 90 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 71 procent 2024. Svensk fågel instämmer i LRF:s förslag.

Branschföreträdare har framfört att man ser potential till ökad export och att svenska kycklingar håller hög kvalitet. Man ser dock en osäker marknad som utmaning till ökad produktion och efterfrågar tydliga spelregler från både marknad, myndigheter och politiker. Tillgången till insatsmedel är en viktig faktor som kan begränsa produktionsökningar i branschen och företrädarna anser att vi behöver minska vårt beroende av importerade insatsmedel som mineralgödsel, foder, bränsle, vacciner och andra läkemedel samt avelsmaterial. Man poängterar även att ökad produktion av kyckling kräver en ökad produktion av kläckägg. Om man ska öka produktionen av matfågel behövs även mer stallyta och där kan handläggningstiden för miljötillstånd vara en flaskhals som försenar produktionsökningar.

Svensk fågel har lämnat skriftliga förslag på åtgärder inom djurhälsa och livsmedelssäkerhet, förprovning och byggnation, djurskydd, myndigheternas samordning, EU-processer, avlivning och slakt, avgifter och ersättningar samt kontrollbesök på avelsgårdar.

Får- och lammkött

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för får- och lammkött ska öka till 60 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 25 procent 2024.

Mjök – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för mjök ska öka till 90 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 71 procent 2024. Lantmännenkoncernen och Länsstyrelsen Värmland instämmer med förslaget som nämns i livsmedelsstrategin om en försörjningsgrad på 80 procent.

Ägg – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för ägg ska öka till 100 procent till 2035, från 87 procent 2024. Källbergs Industri AB föreslår en högre försörjningsgrad på 120 procent, samt att ett koldioxidmål sätts per producerat kilo ägg som skall vara bäst i EU.

Svenska Ägg har framfört att det finns god tillväxtpotential för äggproduktionen i Sverige. Det finns redan nu planerade stallbyggnationer som kan ge 1,5 miljoner nya värphönsplatser inom 5–10 år, vilket skulle motsvara en ökning i stallplatser på cirka 20 procent i landet. Man ser en trend att packerier köper upp anläggningar för äggproduktion som tidigare har drivits av lantbrukare samt att packerier bygger egna produktionsanläggningar. Denna utveckling kan ha positiv effekt för lönsamheten i primärledet, om den ökar packeriernas vilja att hålla uppe prisnivån till producent. Svenska Ägg ser även god potential för export av ägg. Flera produktionsanläggningar har lagt ner i andra EU-länder de senaste åren och samtidigt finns det för tillfället underskott på ägg i USA där man haft stora problem med fågelinfluensa senare år.

Fiske och vattenbruk – förslag på mål och andra inspel

Länsstyrelsen Värmland stödjer det exempel på 80 procent produktionsökning för sjömat som anges i livsmedelsstrategin 2.0. Man påpekar samtidigt att målen för vattenbruk bör skilja på landbaserade recirkulerande system och vattenbruk i naturliga sjöar och hav. Svenska Insjöfiskares Centraförbund föreslår att en målsättning borde vara att snittåldern i insjöfisket ha sjunkit med tre år till 2035. De föreslår även att antalet fiskare ska ha ökat till 190 samt att det skall bedrivas yrkesfiske i ytterligare 10 sjöar. Havs- och Kustfiskarnas producentorganisation menar att Havs- och vattenmyndigheten måste få bemyndigande att aktivt bidra och prioritera för en marin livsmedelsförsörjning i samarbete med Jordbruksverket.

Fiskbranschens Riksförbund menar att mål bör sättas för ökad mottagning och export av pelagisk fisk. De menar att vi kan exportera ytterligare 2 000 ton inom ett år och minst 10 000 ton inom fem år, under förutsättningen att fryskapacitet finns. Vid ett sådant scenario skulle svensk livsmedelsproduktion från pelagiskt fiske i Östersjön öka med 270 procent inom fem år. De föreslår också att ökningsmål för produktionen av matfisk bör sättas, då det redan idag finns miljötillstånd för uppfödning av fisk motsvarande ungefär dubbla volymen jämfört med vad som faktiskt produceras. Dock påpekar de också att möjligheten att förädla och distribuera behöver säkras. De nämner att ett volymmål kan vara lämpligt utifrån ett beredskapsperspektiv, samt att det är viktigt att på sikt även följa upp förädlingsvärdet.

Ostrea Production AB och Recirkfiskodlarna påpekar att ett mål om en fördubbling av vattenbruket i Sverige saknar förankring inom branschen. Såväl näringsidkare som berörda behöver enas kring en gemensam strategisk riktning för att säkerställa en långsiktig och hållbar utveckling. Det finns stor potential att expandera ostron-, mussel- och algodlingen i Sverige och därmed bidra till ökad livsmedelsförsörjning och förbättrad konkurrenskraft inom sektorn. Vidare anser de att ett avgörande steg mot ökad inhemsk produktion är att häva det rådande forsknings- och odlingsförbudet av det invasiva ostronet *Magallana gigas*, som i dagsläget utgör 99 procent av Sveriges import. Sveriges gynnsamma

vattenförhållanden och ekologiska miljöer medför en betydande potential att etablera en hållbar inhemsk produktion, vilket inte bara skulle minska importberoendet utan också skapa nya affärsmöjligheter och stärka den nationella vattenbrukssektorn. Med en sådan regeländring skulle Sverige kunna ersätta minst 50 procent av den befintliga ostronimporten inom 18 månader och därmed nå en produktionsnivå jämförbar med Danmark, som för närvarande producerar mer än 20 gånger så mycket som Sverige. Inom en tioårsperiod, menar de, har Sverige potential att producera minst lika mycket ostron som Nederländerna, vars kuststräcka i saltvatten motsvarar Sveriges. En sådan produktion skulle kunna uppgå till cirka 2 000 ton per år, med ett värde på uppemot en miljard kronor.

Swedish Pelagic Federation tar upp att man inom det pelagiska fisket har som målsättning att nyttja de årliga fiskemöjligheter som tilldelats fullt ut till bästa ersättning, i den mån det finns efterfrågan. Under flera år har det inte funnits utrymme att utöka produktionen på grund av fullt kvotutnyttjande, varför det inte varit relevant att sätta tillväxtmål för volym. De menar att det vore en bra målsättning inom det pelagiska fisket att ha ett fortsatt högt eller fullt kvotutnyttjande, alternativt fler landningar till livsmedelsberedning i Sverige. Organisationen framför att det inte går att titta isolerat på primärproduktionen utan att målsättningarna även måste beakta beredningsindustrin.

Tomater – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för tomater ska öka till 50 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 20 procent 2024. Ekomatcentrum föreslår ett mål om en fördubblad försörjningsgrad, vilket skulle innebära en försörjningsgrad på 40 procent om 2024 används som referensår.

Äpplen – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för äpplen ska öka till 45 procent till 2035, från en försörjningsgrad på 30 procent 2024. Reuterdahls på Österlen föreslår istället ett försäljningsmål om att 80 procent av alla äpplen som säljs i Sverige ska komma från svenska odlare, samt ett tillväxtmål för frukt generellt på 60 procent. En mindre producent föreslår ett liknande mål, det vill säga om en försörjningsgrad på 80 procent för frukt och bär. Som ett tillägg föreslår de även ett mål om att endast 20 procent av frukt och bär som kan produceras kommersiellt i Sverige ska importeras. Vidare föreslår Ekomatcentrum en fördubblad försörjningsgrad för äpple, vilket skulle motsvara en målsättning på 60 procent om 2024 används som referensår. De föreslår även att 50 procent av den svenskproducerade frukten ska vara ekologiskt producerad.

Inspel har kommit från olika branschrepresentanter om att hela kedjan behöver tas i beaktning för att mål gällande produktion ska vara meningsfullt. Ytterligare inspel gäller bland annat kontroller. Förslag har inkommit om att kontrollerna ska ersättas av rådgivning, samt att kontrollkostnaderna behöver minska, framför allt för mindre producenter. Vidare föreslås att lagstiftning som är unik för Sverige bör minskas och istället utgå från EU:s gemensamma lagstiftning i högre grad.

Lagringsdugliga grönsaker – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för morötter ska öka till 100 procent 2035, från en försörjningsgrad på 97 procent 2024. LRF föreslår också en målsättning om att försörjningsgraden för lök ska öka till 100 procent 2035, från en försörjningsgrad på 78 procent 2024.

Övriga trädgårdssektorer – förslag på mål och andra inspel

LRF föreslår en målsättning om att försörjningsgraden för jordgubbar ska öka till 80 procent 2035, från en försörjningsgrad på 68 procent 2024.

Ett lantbruksföretag föreslår en målsättning om minst 1 000 hektar mark med nötodling i landet år 2050.

Förslag på övergripande mål för hela den svenska livsmedelsproduktionen

Lantmännen anser att en möjlig målsättning för ökad livsmedelsproduktion är handelsnettonoll totalt för alla livsmedel, det vill säga att vi ska exportera lika mycket som vi importerar i värde. Lantmännen menar att en sån målsättning kan uppnås genom till hälften förändrad inhemsk konsumtion samt till hälften ökad export. Man menar också att ökad export är vägen till ökad lönsamhet och stärkt beredskap, samt att utan ökad export kan vi aldrig få avsättning för en ökad livsmedelsproduktion. Lantmännen framhåller att Sverige i nuläget har Europas näst sämsta handelsbalans. Lantmännen anser därför att det bör tas fram mål för hela värdekedjan, inklusive exporten, i senare utredningar efter nuvarande uppdrag.

KCF efterfrågar ett generellt mål om ökad svensk livsmedelsproduktion. Man menar att det är naturligt att sätta ett sådant generellt mål mot bakgrund av det övergripande målet i Livsmedelsstrategin är en ökad svensk livsmedels- och animalieproduktion. Målsättningar om ökad försörjningsgrad behöver inte nödvändigtvis innebära ökad produktion då sådana mål också kan nås genom att minska konsumtionen i förhållande till befintlig produktion. För att säkerställa en produktionsökning ser KCF även behov av att sätta delmål om ökad produktion för varje köttslag individuellt.

KRAV ekonomisk förening och Ekologiska lantbrukarna anser att Sverige bör sätta samhällsmål för jordbruket som helhet där det ekologiska lantbruket bidrar till målluppfyllelse för Sveriges miljö- och klimatmål.

Företrädare för länsstyrelserna anser att en målformulering för livsmedelsproduktionen bör styra mot att den inhemska produktionen ska vara tillräckligt stor i händelse av kris. Produktionen i landet ska vara tillräckligt stor för att kunna försörja befolkningen vid en kris oavsett hur handelsströmmarna ser ut i fredstid. Länsstyrelserna anser därför att försörjningsgrad bör kunna vara ett neutralt begrepp som lämpar sig väl för målformulering för produktionen.

Förslag på mål för ekologisk produktion

Ett tiotal aktörer har lämnat förslag på mål relaterat till ökad produktion och konsumtion av ekologiska produkter. Exempelvis har det lämnats förslag om att Sverige bör anta en nationell ekologisk handlingsplan. Denna bör sammanlänkas med EU:s Organic Action Plan, där målet är att minst 25 procent av EU:s jordbruksmark ska vara ekologiskt odlad och en signifikant ökning av ekologisk akvakultur ska ske till 2030.

Flera aktörer har även tagit upp att man ser risk för negativa konsekvenser som följd av att mål som tidigare har funnits för den ekologiska produktionen nyligen har tagits bort. Aktörerna anser att avsaknaden av mål för ekologisk produktion är särskilt problematisk i ljuset av de senaste årens minskade produktion och konsumtion av ekologiska produkter. Aktörerna lyfter att åtgärder som främjar ekologisk konsumtion är nödvändiga i alla delar av livsmedelskedjan. Framför allt nämns konsumtionsmål för offentliga måltider.

Företrädare för organisationer i ekobranschen har i dialogmöte också framfört hur de politiska målen som tidigare fanns för ekologisk produktion var viktig för branschen. Man ser nu en minskning av den ekologiska jordbruksmarken i Sverige och hänvisar till att Sverige hamnar efter andra länder som Danmark och Irland där ekologiska produkter utgör en större andel av försäljningen och där man gör stora satsningar på ekologisk produktion. Branschen efterfrågar tydliga politiska signaler som kan bidra till långsiktig trygghet för ekologiska producenter. Som exempel på målsättningar föreslår man att Sverige borde ha mål som kopplar till EU:s målsättning om 25 procent ekologisk jordbruksmark till år 2030. Man nämner också att möjliga delmål skulle kunna vara att i första hand nå tillbaka till produktionsnivån som var för ekologisk produktion i Sverige 2019, och att man därefter kan ha som ytterligare delmål att ha samma produktionsnivå som 2019 men även öka exporten av ekologiska produkter med 20 procent. Branschföreträdarna efterfrågar konkreta indikatorer och uppföljning av ekologisk jordbruksproduktion, både vad gäller arealer, antal företag och volymer.

KRAV ekonomisk förening och Ekologiska lantbrukarna har föreslagit att en målsättning för ökad produktion för lantbruket som helhet (se ovan) också ska innehålla en högre ambition att producera livsmedel kopplat till rent vatten och livsmedelsproduktion utan bekämpningsmedel.

Förslag på mål relaterat till hållbarhet och liknande aspekter

Flera förslag har lämnats på mål för hållbarhet och andra åtgärder som skulle kunna bidra till ökad lönsamhet i livsmedelssektorn. Förslagen gäller till exempel att underlätta för småskaliga jordbruksföretag, då dessa är viktiga för att Sverige ska kunna uppfylla livsmedelsstrategins mål om en hållbar livsmedelsproduktion i hela landet. De småskaliga jordbruksföretagen är också viktiga ur beredskapssynpunkt.

Förslag har även kommit in om att matsvinnet behöver minska samt att ett relevant genomsnittligt klimatmål från livsmedelsproduktionen skulle kunna vara att minska utsläppen med 40 procent från dagens nivå. Det finns även förslag om att uppföljning bör ske av andelen inhemskt producerad energi respektive växtnäring i jordbruket, samt

produktiviteten i jordbruket. Ytterligare förslag gäller att andelen kvadratmeter växthusyta som på ett hållbart och cirkulärt vis bidrar till ökad livsmedelsförsörjning bör öka.

Förslag har lämnats om att kraftsamla kring problem som gäller för jordbruket generellt och påverkar konkurrenskraften i sektorn. Främst gäller förslagen att minska regelbördan och underlätta generationsskifte. Generationsskiften skulle kunna analyseras genom att följa upp antalet antagna till naturbruksgymnasium, åldersfördelningen i sektorn samt och antalet nystartade företag. Ett förslag har lämnats för att få in fler personer i livsmedelsyrken, som går ut på att erbjuda vuxenutbildningar i naturbruk för de som vill komma in i lantbruket senare i livet och inte har någon tidigare utbildning eller erfarenhet. Ytterligare förslag gäller att lämna statliga kreditgarantier för ny- och ombyggnad av djurstallar, system för avbyterverksamhet, socialförsäkring för att trygga unga lantbruksfamiljers sociala hälsa, kraftsamla för att minska de negativa effekterna av sabotage från aktivister, underlätta veterinärvård, subventionera vaccinationer av blåtunga, samt att ta bort momsens på livsmedelsproduktion.

Även här har branschrepresentanter noterat att det inte bara behövs mål för produktion utan även för konsumtion, livsmedelsindustri och utrikeshandel. Åtgärder skulle även kunna gälla kunskapsdelning och kompetens om industriell symbios och systeminnovation inom branschen. Ett önskemål som nämnts är möjligheten att följa upp produktionen på länsnivå i syfte att ta hänsyn till de skillnader i geografiska förutsättningar som råder över landet.

Andra inspel avseende målsättningar för produktionen

Föreningen Vi konsumenter har framfört att man anser att det är viktigt att belysa förutsättningar för en ökad produktion i landet och menar att regeringens föreslagna kvantitativa mål för olika produktionsgrenar troligen inte är möjliga att genomföra med utgångspunkt i tillgänglig svensk jordbruksareal. Föreningen framhåller att det fortfarande är den av riksdagen antagna Livsmedelsstrategin 2017 som är basen för ökad livsmedelsproduktion, vilket innebär att centrala målsättningar fortsatt ska vara att uppfylla relevanta miljö kvalitetsmål och att den svenska djurskyddsnivån inte ska sänkas.

Kommerskollegium har framfört att man ser risk för att målsättningar relaterat till exempelvis självförsörjningsgrad och handelsnetto noll kan leda till negativ syn på import och internationell handel. Myndigheten anser att det är viktigt att målsättningar för svensk livsmedelsproduktion inte leder till negativa effekter för handeln på EU:s gemensamma inre marknad och framhåller att handeln på den inre marknaden är viktig förutsättning för att uppnå god livsmedelsberedskap. Man framhåller att målsättningar som kan leda till myndighetsåtgärder med syfte att sänka import från andra EU-länder, kan utgöra handelshinder i EU-rättens mening. Kommerskollegium betonar att eventuella produktionsmål i volym eller relativ ökning i svenska produktionen måste kunna nås på marknadsmässiga villkor.

Naturvårdsverket har framhållit att matsvinn och livsmedelsförluster är viktiga aspekter att beakta för att öka livsmedelsproduktionen.

Företrädare för länsstyrelser har framfört att målformuleringar för produktionen inte bör sättas i form av fasta produktionsmål i kilo eller liter, då sådana mål riskerar att vara störande

i förhållande till EU-samarbetet och den inre marknaden. På samma sätt anser man att mål inte bör formuleras så att de kan tolkas som att vi styr mot att upprätthålla en viss del av marknaden i landet för svensk produktion. Företrädarna konstaterar att det råder nya politiska signaler som styr mot robusthet i produktionen snarare än ekonomisk effektivitet, vilket ställer krav på andra typer av politiska åtgärder och verktyg. Länsstyrelserna framhåller att det är stora skillnader i förutsättningar för livsmedelsproduktion i olika delar av landet, därför är det viktigt att beakta regionala perspektiv och göra distinktioner mellan olika delar i landet när man sätter mål för ökad produktion.

Tillväxtverket har påtalat att man ser behov av att målen beaktar regionala perspektiv och ger möjlighet att bryta ner dem till regional kontext. Tillväxtverket har även gjort medskick om att det är viktigt att beakta att förändringar och ökad produktion i primärproduktionen kommer påverka övriga led i livsmedelskedjan.

Företrädare för Livsmedelsverket poängterar på samma sätt att det är viktigt att beakta att ökad primärproduktion måste kunna tas omhand av senare led i kedjan. Man har även framfört att det är viktigt att beakta att eventuella målsättningar för vissa delar av produktionen inte får en effekt att snedvrider konkurrensen gentemot andra produktionsgrenar, som man inte sätter upp politiska mål för. Man har också framfört frågor om hur eventuella mål för ökad livsmedelsproduktion kommer att relatera till folkhälsa och Livsmedelsverkets kostråd, som rekommenderar både ökad och minskad konsumtion av olika produkter.

Förslag på åtgärder för att nå målsättningar för livsmedelsproduktionen

I början av september 2025 höll vi en hearing i Jönköping där vi diskuterade vilka åtgärder som krävs för att nå mål för livsmedelsproduktionen (se deltagare i hearingen i inledningen av [bilaga 2](#)). Sammanfattningsvis framkom bland annat följande förslag på åtgärder huvudsakligen kopplat till:

- Produktivitet utveckling och effektivisering inom livsmedelsproduktionen
- Att främja aktivt brukande och användning av produktiv mark så att det bidrar till livsmedelsproduktion
- Fler lantbruksföretag och inte bara allt större företag
- Förenklad tillståndsgivning för vattenbruksverksamheter
- Långsiktighet i fördelningsnycklar och kvoter för fiske
- Lönsamhet, investeringar och bättre finansieringsmodeller
- Livsmedelsproduktion behöver främjas i avvägningar mot andra samhällsmål
- Myndigheternas arbete behöver effektiviseras och samordnas bättre, exempelvis avseende kontroller och datadelning
- Regelförenklingar och långsiktiga regelverk
- Bättre tillgång till arbetskraft, kompetensförsörjning och möjligheter till avbytarersättning

- Samverkan mellan alla delar av livsmedelskedjan, det behövs ökad beredning och förädling
- Dagligvaruhandeln har en viktig del i att öka efterfrågan och försäljningen av svenska livsmedel
- Använda beredskapssatsningar för att stärka livsmedelsproduktionen

LRF har lämnat skriftliga förslag på åtgärder som man anser krävs för att nå mål för livsmedelsproduktionen. Sammanfattningsvis lämnar LRF förslag på åtgärder kopplat till:

- Stabil lönsamhet och prisutveckling samt god konsumentefterfrågan
- Beredskap, lagring, smittsäkring med mera
- Export
- Avel och växtförädling
- Växtskyddsmedel
- Intresse att odla på träda och extensiv vall
- Regelförenkling
- Mindre viltskador
- Arbetskraftstillgång
- EU:s jordbrukspolitik
- Norrlandsutredningen i livsmedelsstrategin 2.0
- Klimat, miljö och djurskydd
- Finansiering

KRAV ekonomisk förening och Ekologiska lantbrukarna har föreslagit åtgärder om en Organic Action plan för Sverige, att myndigheter ska följa och stimulera ekologisk produktion, att utforma investeringsstöd som motverkar strukturomvandling och gynnar generationsskiften, mer pengar på forskning, samt utveckling av lokal/regional/ekologisk marknad.

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 0771-223 223 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

ISSN 1102-3007 · ISRN SJV-RXX/XX SE · RA: 2025:10